

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

Nr. Inv. ~~4594a - 4220. B.~~

Secțiunea XVI

Raftul

B

81652

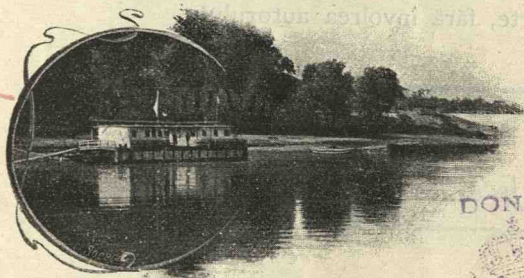
B243714

A. Ulahuță

Inv. 4594a

România Pitorească

Ediția a doua

107149

DONAȚIUNE

FUNDAȚIUNEA UNIVERSITĂȚII
CAROL I

I. V. SOCECŪ, BUCUREȘTI

1902

9/93

1956

Proprietate literară

Este interzisă reproducerea bucăților din această carte, fără învoirea autorului.

Biblioteca Centrală Universitară	
B	STI
Cota	81652
Inventar	C107149

B.C.U. Bucuresti

C107149

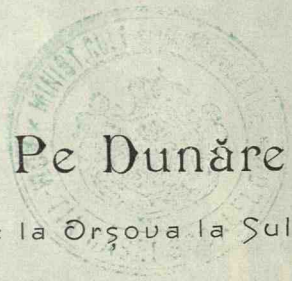
65817

România Pitorească

Portul de la _____

Seară liniștită, o noapte de vară, când
luna se ridică în cer, și se vede
la lumina ei, pe lângă stelele
luminoase, o lumină
deosebită, care se vede
pe toate părțile cerului. Aceasta
este lumina de vară, care
se vede în toate părțile
cerului, și care se vede
pe toate părțile cerului.
Luna se ridică în cer, și se vede
la lumina ei, pe lângă stelele
luminoase, o lumină
deosebită, care se vede
pe toate părțile cerului.
Aceasta este lumina de vară,
care se vede în toate părțile
cerului, și care se vede
pe toate părțile cerului.

Pe Dunăre

De la Orșova la Sulina

1. Porțile de fier.

Soarele scapătă spre asfințit. Crestele munților par aprinse. Incet se desfac și s'aștern pe văi perdele de umbră.

Înainte noastră, pe luciul plumburiu al apei, se ivește 'n curmeziș mai întâi o dungă, o coamă gălbue și creață. Ne-a-propiem de pragul gherdapurilor. Dunărea începe să vîjie mînioasă, — e un zbuçium ș'un clocot de valuri dintr'un mal în altul. Peste-adîncimi se fac ochiuri mari, cari rotesc în loc. Ici apa se scufundă, bolborosind, ca suptă de gura unei vîltori — colo se

La «Porte de fer».

umflă, se burdușește, și urlă făcînd clăbucî, bătîndu-se de stînci cari nu se vād.

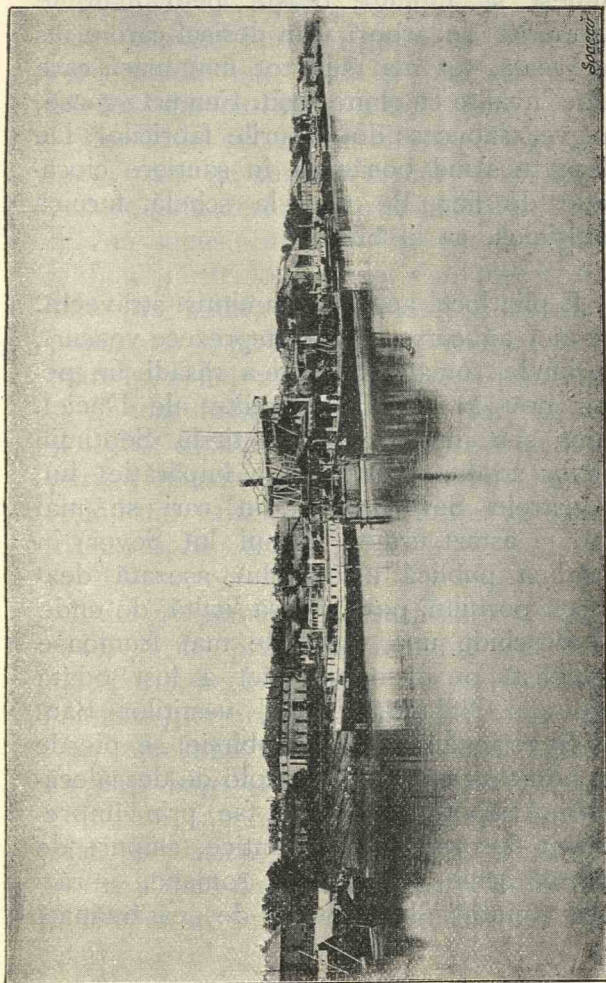
Vaporul merge mai încet, mai cu pază. Patru oameni staū la roata de la cîrmă; amîndoi comandanții sînt pe punte, în picioare, cu ochii ațintiți înaintē: trecem printre gherdapuri. Dunărea mugește mai tare. Cu ochii închiși, te-ai crede 'ntr'un codru pe-o vijelie cumplită. Din fundul ei se 'ntind, pe subt valuri, nenumărate brațe de piatră, gata s'apuce vasul și să-l farme 'n bucăți, la cea mai mică nebăgare de seamă. Aici, subt volbura asta de valuri, e încheetura Balcanilor cu Carpații. Peste pumni lor încleștați Dunărea se aruncă furioasă, rupînd cu zgomot cele din urmă stăvilare ce i se mai ridică 'n cale. Și, în vălmășagul acestei ciocniri de titani, fiecare val pare că strigă, fie-care stîncă pare că se mișcă. Deodată apa lunecă de pe zăgazul colțuros și se întinde ca o pînză. Lupta, năprasnica luptă dintre cei doi uriași, cari de aci încolo aū a purta străjile Romîniei, s'a încheiat. Munții, învinși, se dau la o parte. Zarea se deschide. Din stînga, de sub curmătura unui deal, vine rîul Bahna, să întîmpine, să salute sosirea marelui fluviū la pragul Țării, cu al cărei

pământ și destin se leagă pentru totdeauna. Din ce depărtări scoboară și cât a luptat Dunărea, ca să strabătă 'ncoace! A trebuit să spintece munții, să-și sape albia în piatră de-a curmezișul Carpaților. A bătut — și «*Porțile de fier*» s'aū deschis în fața puterii eterne a valurilor ei.

Acum vuetul contenește, — biruitoare, apa s'așază 'ntre maluri potolită, netedă ca o oglindă. Carpații își împing spre miază-noapte înălțimile învălitate 'n codru. Cîteva stînci, curioase, își mai ridică, din desișul verde, capetele pleșuve, ca și cum ar vrea să mai privească odată la potopul acesta călător, căruia nimic nu i-a putut sta înpotrivă.

2. Turnu-Severin.

De la Vîrciorova malurile se pleacă și se netezesc. Intinse ogoare de porumb înverzesc zariștea. Linia ferată tivește drept, ca un chenar regulat, marginea apei până la Turnu-Severin, care s'arată 'n asfințitul soarelui, ca 'ntr'un decor de teatru. Dunărea, lărgită, tae o curbă 'n țărmul ro-

Turnu-Severin.

Spencer

mînesc și 'mpinge orașul pe-o înălțime acoperită de arbori, din desişul cărora ies la iveală, tot mai sus, tot mai mari, case albe 'nvălite cu olane roșii. Fumuri groase, negre, clăbucesc din coșurile fabricilor. De departe s'aud bocănind în șantiere ciocanele de fier. Pe mal, la schelă, furnică mulțimea, ca la bîlciu.

E plin locul acesta de amintiri străvechi. Pe-aici aū curs, acum optsprezece veacuri, legiunile romane, menite-a răsădi un popor nou în cîmpiile pustiite ale Daciei. Aici și-a întemeiat mai tîrziu Septimiū Sever straja răsăriteană a împărăției lui, «Castrele Severiane», din cari se mai văd și astăzi urme (Turnul lui Sever) în grădina publică a orașului, așezată deasupra portului, pe-o terasă 'naltă, de unde se deschide una din cele mai frumoase priveliști pe Dunăre. Aici a fost odată capitala Olteniei, scaunul vestiților Bani ai Severinului, a căror obîrșie se pierde în adîncimea vremii, dincolo de descălecătoare. Săpăturile ce se fac prin împrejurimi descopăr ziduri antice, chipuri de piatră, scule și monede romane, — răzlețe amintiri dintr'o lume de neasămănați

viteji, cari-aŭ adus ș'aŭ împînzit în cîmpiile Dunării lumina, graiul și falnica putere a celei mai mari și mai slăvite împărății, din cîte-aŭ stat sub soare.

Ce urme de uriași aŭ lăsat legionarii lui Traian pe unde-aŭ trecut! Pașii lor se cunosc prin desfundăturile munților. Toate li s'aŭ supus. Stîncile s'aŭ dat la o parte și li-aŭ făcut loc, apele s'aŭ plecat speriate de umbra și zgomotul celor dintăi poduri ce le-aŭ încălecat. Dunărea, însăși măreața și năprasnica Dunăre, s'a imblînzit și s'a dat învinsă în mîinile lor. Se vād și astăzi căpătaile podului, care-a făcut neperitor numele lui Apolodor din Damasc, ieșind din valuri, ca două brațe de gigant întinse spre cer.

Aici pe pămîntul acesta, sfințit de jertfe mari și de prețioase amintiri, se ridică azi Turnu-Severin, unul din cele mai însemnate porturi ale Romîniei, oraș apusan, cu clădiri frumoase, cu școli mărețe, cu uliți largi și drepte, — cetate întărită odinioară, apărată de-un șanț adînc pe care, la vreme de primejdie, îl umplea într'o clipală Dunărea, puind-o astfel subț o pavază de apă din toate părțile, strîn-

gînd-o la sîn, ca pe-un copil iubit, sub brațul ei ocrotitor.

Și ca și cum ar fi fost scris, ca orașul acesta, de care se leagă atîtea mari în-
tîmplări, să-și mai însemne-o dată numele
în istoria neamului nostru, eată că tot aici,
unde-a descălecat acum optsprezece veacuri
împăratul Traian, pune 'ntăiul pas pe pă-
mîntul țării romînești tînărul prinț Carol I,
chiămat să ia în mîna lui ageră și noro-
coasă destinele acestui popor, și — redeș-
teptînd în el strămoșasca vitejie și putere
de muncă — să-l pregătească pentr'o nouă
vieată, pentr'o nouă fază de propășire și
de glorie.

3. Corbul. Hînova.

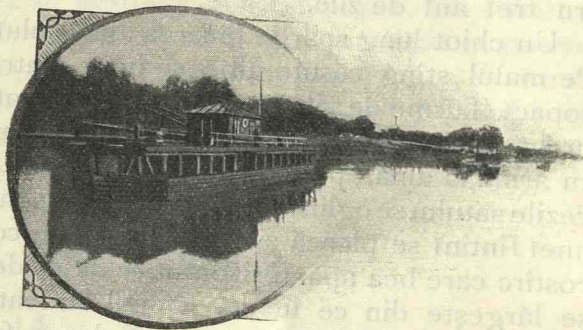
Vaporul spintecă netezișul apei aurit de
cele din urmă raze ale soarelui. Indărăt,
orașul se pleacă, se cufundă 'n valuri.
Departe, spre miazănoapte și apus, munții,
într'un nor de pulbere-albastră, își ondu-
lează coama pe poalele rubinii ale cerului.
Malurile ies din apă într'o înclinare dulce,
destășurînd lanuri de grîu în limpezișul

zărilor. Peste toate-o moliciune, o pace dumnezească se lasă de sus.

Un deal din Serbia se culcă drept în calea Dunării. Ea, liniștită, cotește pe la capul dealului, bate-o bucată bună spre răsărit, și se 'ndoaie 'n formă de potcoavă în țărmul românesc. În fundul acestei potcoave e ostrovul Corbului, în care-un război între Ruși și Turci, spun localnicii, ar fi lăsat corbilor de mâncare leșuri pentru trei ani de zile.

Un chiot lung sparge tăcerea amurgului. Pe malul stîng căsuțe albe se ivesc dintre copaci. Turme de vite se scoboară la adăpat. În fața pichetului Hinova grănicerul nostru, cu arma la umăr, pare-o statuie de bronz. Livezile satului se oglesc în valuri. Cumpăna unei fîntîni se pleacă și se înalță, ca un costîrc care bea apă. Orizontul se deschide, se lărgește din ce în ce. Ochiul străbate adînc în plaiurile țării, pe lîngă dunga fumurie trasă de «valul lui Traian», care, pornind din coasta Hinovii și tăind spre răsărit dealul Stîrmini și viile Oreviții, se 'nfundă dincolo de Padina, în inima Olteniei. Soarele-a asfințit. Aerul miroase-a pămînt ars stropit de-o bură de ploae. Drumuri albe se pleacă din sat, legînd

vieața de pe pământ cu drumul mișcător al apei. Copaci, casele fug, se șterg ca niște năluci în urma noastră. Farmecul nopții se 'ntinde ș'astîmpără toate zgomoatele pământului. Malurile s'apropie, ca și cum ar vrea să-și șoptească ceva. Pe marmura vînat'a apei luna cerne-o pulbere de argint. Toate parcă se pregătesc să treacă din lumea realității în lumea basmelor.

4. Țstroul Mare. Ruini.

E noapte, — o noapte caldă, adîncă, liniștită. Nu se mai aude de cît respirarea puternică a mașinei și fîșiitul somnoros al

apei. Luminile întîrziate ale satelor clipeşte, ca nişte licurici, printre crengile copacilor. Trecem pe lîngă Ostrovul Mare. În bătaea lunei, turla bisericii, satul, viile, pădurea, toate aû înăiaşarea fantastică a lucrurilor văzute 'n vis.

Or fi ştiind oare pacînicii locuitori de pe acest ostrov, din ce vremi de vijelie aû rămas zidurile năruite, valurile de pămînt şi cele patru metereze din preajma satului? Or fi bănuind ei vr'o dată că, de pe monedele pe cari le găsesc, cînd îşi sapă viea saû ogorul, îi priveşte chipul unui împărat roman şi că, sub vechile ruini, pe cari-şi întind năvoadele la soare, dorm atîtea scumpe amintiri din istoria neamului lor?

De la Severin pînă dincolo de Galaţi, mai toate satele şi oraşele noastre de pe malul Dunării sînt ridicate pe ruini de acestea sfînte — ziduri surpate şi mormane de moloz — rămase de pe urma întinsei şi glorioasei împărăţii, ai cărei legionari aû vînzolit limanurile mărilor ş'ascunzătorile munţilor, zguduind pămîntul sub tropotul cailor lor. Ţăraniî dunăreni — plugari, pascari, împletitori de rogojinî — îşi întăresc temeliele caselor cu cărămizi scoase din

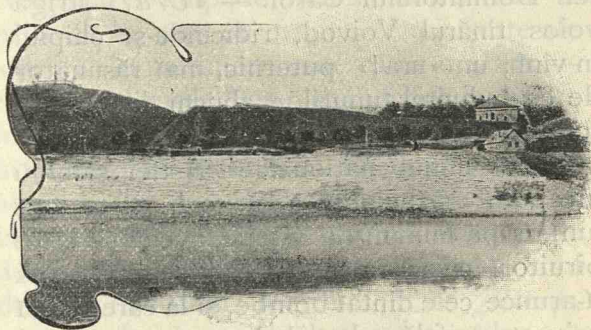
vechile zidirî romane, — admirabilă simbolizare a închegării regatului român de azi, pe urmele și din vlăstarele celei mai frumoase și mai înfloritoare provincii romane, de-acum două miî de ani aproape!

5. La Calafat.

Din vale de Gruia, în dreptul satului Pristolu, o lamă sclipitoare de oțel se'mplîntă'n malul drept. Țe rîul Timocului. Serbia rămîne la apus. Dunărea, de-acî încolo, pune în fața Romîniei o nouă vecină — Bulgaria. Pe-o depărtare de patruzeci de kilometri, malurile nisipoase bat spre răsărit, până la satul Cetatea, pe unde se 'ndoaie iarăși un cot mare în țarmul din stînga, scobit de valuri până 'n șesul Maglavitului.

E miezul nopții. Slabe, tremurătoare licăriri clipesc, ca niște ochi somnoroși, pe amîndouă malurile. Un muget lung, răsunător, dă ecoû dîmbrăvîlor de pe ostroave: vaporul se oprește la Calafat. Orașul doarme sub straja lunii. Casele 'nșirate pe costișa prăvălită spre Dunăre își

aștern umbrele negre pe ulițile largi, tăcute, pustii. Schelă de grîne în timp de liniște, cetate de apărare 'n război — Calafatul își are de mult paginile lui de suferinți și de glorie în istoria țării. În zidurile caselor vechi se cunosc și azi ur-

mele bombelor, — așa rămîn pe trupul ostașilor bătrîni semnele războaelor, în cari-aũ dat vitejește piept cu moartea. Asupra acestui oraș s'aũ aruncat cele dîntăi obuze turcești în primăvara anului 1877, cînd războiul nu era încă deschis, cînd România — liniștită în fața furtunii ce se pregătia — nu făcea de cît să-și asigure paza granițelor ei dunărene. Dar la glasul tunurilor din Vidin, ca la un cîntec bătrînesc, deșteptător de amintiri mărețe, un dor

adînc de luptă și de biruință tresări în inimile ostașilor din tabăra Calafatului. În ziua de 15 Mai, pe când cele două cetăți își încercau puterile, aruncîndu-și ghiulele peste valurile nepăsătoare ale Dunării, un obuz căzu și se sparse la cîți-va pași înaintea Domnitorului Carol. — «*Ura!*» strigă voios tînărul Voivod, ridicîndu-și chipiul în vînt; un «*ura!*» puternic, mai răsunător de cît bubuitul tunurilor, zbucni din pieptul tuturor oștenilor, și muzicile regimentelor intonară imnul național. — Astfel salutău începutul războiului acei cari, peste opt luni, după minuni de vitejie, aveau să intre biruitori în vechea cetate, care se grăbise să li-arunce cele dintăi bombe, și la care astăzi privește cu fală vulturul de pe monumentul Independenței ridicat, întru amintirea aceleia zile, în mijlocul orașului Calafat.

6. Deșă. * * *

Vaporul lunecă 'ntre malurile joase, acoperite de sălcii. Văpaia lunei se farmă de muchile valurilor; ici și colo pe luciul apeii tremură stropi de lumină. De la Ca-

lafat Dunărea 'și abate cursul spre apus, tăind o curbă adîncă în țărmul Bulgariei, până 'n fața satului Desa, de unde iarăși se 'ndreaptă spre răsărit. Gorgane rotunde, depărtate unele de altele, se înșiră ca niște străji în largul zariștei deschise. Noaptea e limpede, luminoasă, ș'atîta liniște e 'n aer, că frunzele nemișcate-ale sălciilor îți par înărmurite ca de-o vrajă. — Aici pe măgurile Desei și-aă întins corturile, în vara anului 1877, escadroanele Olteniei, în așteptarea războiului. Nicî nu se putea alege un loc mai nemerit, pentru a pregăti la fapte vitejești inimile acelora, cari, peste două luni, aveau să se arunce cu pieptul deschis în foc și 'n grindină de gloanțe, pentru mîntuirea și 'nălțarea patriei lor. — De jos, din marginea satului, ruinile unei cetăți romane li spuneau din ce viță strălucită-și trag neamul; iar în fața lor, peste zăvoarele de plopî și sălciî de pe malul Dunării, se întindea cîmpiea, pe care, cu trei sute de ani înainte, Mihai Viteazu, spărgînd duiumul oștilor turcești și, ca o vijelie năprasnică, spulberînd steagurile verzi de pe pămîntul țării lui, gonia dîra de sînge și de turbane risipite până 'n văgăunele Balcanilor.

7. Gura Jiului.

Bechetul. Celeiul.

Se crapă de ziuă. Negurile Dunării împiedecă vederea malurilor. Privirile ostesc căutînd în deșert un punct de sprijin dincolo de zările apei, — pare c'am pluti în largul mării. Dar eată că dinspre răsărit un țanc se aprinde, și 'n juru-i se desface-un rotocol de lumină alburie. Ceața se rupe 'n pale argintii. Incet, de-o parte și de alta, se desvălesc malurile plecate sub păduri de sălcii. Stoluri de rațe sălbatece își fîlfăe aripele greoaie pe de-a-supra apei. Un brîu de oțel, sclipitor în bătaia soarelui, tae lanurile din stînga. Este Jiul, copilul sburdalnic al munților, care-și gonește undele limpezi peste șesurile Olteniei, se prăbușește urlînd în săritoarea de la Zăval, și de aci, părăsindu-și vechia albie potmolită de nisip, își sapă alta nouă până 'n fața ostrovului Copanița, unde intră și se mistue în valurile tulburî ale Dunării.

Ne-apropiem de Bechet. Căsuțele albe, luminoase ale satului se ivesc una cîte una de după perdelele de sălcii. Ele par a

fugi din marginea apei, gonite de amintirile războaelor, speriate încă de viforul morții, care de-atâtea ori și-a făcut pod de gloanțe între cele două țărmuri. În față, pe malul drept, e Rahova, — port bulgăresc — odineoară cetate turcească, pe zidurile căreia de două ori au filfuit biruitoare steagurile luptătorilor români — sub Mihaï Viteazu la 1595, și sub Domnitorul Carol la 1877.

Razele soarelui bat pieziș, împrăștiind solzi de aur pe 'ncrețiturile apei. Vaporul lasă 'n urmă o cărare de spumă verzue. Malul stîng se culcă, deschizînd ochiului priveliști adînci în șesurile Romanaților. Eată întinsa și strălucitoarea balt'a Potelului, vestită pentru mulțimea și varietatea peștilor ei. Eată Celeiul — vechia Malva, capitala Daciei Malvenze. Aici sînt ruinile celui mai mare și mai însemnat oraș din perioada Tracică; sub zidurile acestea zac scuticile poporului român de azi. Vase, statui și monede romane, desgropate de sub părăginile Malvei, dînd la o parte negurile timpului, vin și urzesc, cu mărturiile lor prețioase, începutul istoriei neamului nostru. Aici, la Celeiū, se văd urmele podului pe care l-a durat Constantin

cel Mare peste Dunăre, pentru a pune în legătură Dacia cu Moesia. De-aici, din valea Malveî, purcede «drumul lui Traian», drum larg de piatră, care trece prin Roma și se 'nfundă 'n munți. Pe calea asta veche, povestesc țăraniî din Celeiû, se purta *Craiul de rouă* noaptea pe lună, între Dunăre și munte; ș'o dată, pe cînd se 'ntorcea de vale, apucîndu-l ziua pe la locul unde-î acum satul Potopinu, ci-c'a întins soarele, care de mult îl căuta, numai o raz' asupra lui, și l'a băut dintr'o sorbitură. Ș'atunci «Urieașii» cari hălăduiau în Malva aû pornit, ca stolurile de cocori, și s'aû dus pe alte tărîmuri, și 'n urma lor s'aû năruit, de la sine, zidurile cetății, și toate s'aû irosit, ca și cînd n'ar fi mai fost...

Cine știe, dacă, în această închipuire a poporului, nu e răsunetul depărtat al pustiitoarelor invazii, în fața cărora Împăratul Aurelian, gingașul «Craiû de rouă», a găsit că-î mai înțelept să-și retragă legiunile din Dacia!

8. Siliștioara.

Țăvoae de sălcii prind iarăși să îmbrace malurile, păn' aci desvălite. În stînga, pe-o terasă verde, se văd liniile drumului de fer. Mai departe, o biserică își ridică peste copaci turlele-î nalte și strălucitoare. Eată-ne 'n dreptul orășelului Corabia, sentinelă dunăreană așezată 'ntre măguri, — port însemnat, legat de inima țării printr'o linie ferată. Ceva mai la vale e satul Siliștioara, în fața căruia s'a așternut peste Dunăre podul de vase, pe care-a trecut armata romînă în cîmpiile Bulgariei în ziua de 20 August 1877. Mare, de-a pururea vrednic de aducere aminte va rămînea momentul acela în viața neamului nostru. Solemne și pline de bărbătească hotărîre erau chipurile pîrlite de soare ale ostașilor înșirați drept, umăr la umăr, pe șesul Siliștioarei. Ei simțiau că asupra lor în clipa aceea, staū ațintite privirile duioase și încrezătoare ale unui popor. Ei știaū că în cutele drapelului lor duc mîndria, și grijile, și speranțele unei țări. Norod mult din toate părțile, și preoți de prin sate, și fruntași dîn București veniseră să-î vadă

și să-î binecuvînteze. Domnitorul Carol, călare străbătînd rîndurile, îmbrățișează cu privirile-î de vultur iubita lui oștire :

«Incepem astăzi luptele glorioase ale străbunilor», grăește armatei Domnul și Căpitanul ei, ridicînd spre răsărit spada vechilor și legendarilor Voievozi.

Faceți dar să filfîie din nou cu glorie drapelul românesc pe cîmpul de bătae, unde strămoșii voștri au fost secolî întregi apărătorii legei și ai libertății.

'Nainte dar, ostași romîni, 'nainte cu bărbăție, și în curînd vă veți întoarce în familiile voastre, în țara voastră, liberă prin voi înșivă, acoperiți de aplauzele întregii națiuni.»

Un «ură» puternic, clocotitor, zbucnește din miî de gurî. Și podul se 'ntunecă de șirurile voioșilor ostași, cari, cu Domnul lor în frunte, cîntînd se duc în cîmpiile morții, se duc s'arate încă odată lumii neperitoarele virtuți ale Romîniei și sfintele ei drepturi la viață și la neatîrnare. De mult Dunărea nu mai văzuse fluturînd peste valurile ei steagurile acestei țări. Ea tresare la cîntecele soldaților, ca o mamă duioasă la glasul celui mai ales și mai iubit copil al ei. Mulțimea se uită cu

drag pe urma lor, până cînd nu se mai vede de cît un nor de praf — simbol al neliniștii care 'n clipele acelea învăluia destinele țării.

9. Islazul. * * *

Soarele e sus. Tot cerul e de-un albastru strălucitor. Ostroavele — grădină plutitoare — își răsfrîng în valuri răchitele argintii. Din lunci răsună tălângi, fluere s'aud doînd. În aerul căldicel e un miros dulce de fîneață și de sulcină. Pe dealuri, departe, tarlalele 'nguste par niște velinți întinse la soare. De-alungul țărmului stîng se 'nșiră satele în lanț: case mici, tupilate, bordee acoperite cu șovar, și 'n toate — un aer de umilință de frică parcă staū gata s'o rupă de fugă. Nimic din măreția uimitoare a vechilor castele de pe malurile Rinului. Pe-acolo veacuri de liniște și de siguranță aū îngăduit omului să-și lege te-meinic viața lui ș'a urmașilor lui de aceeaș vatră, de-acelaș colț de pămînt. Aici, pe valea Dunării, mereū aū bîntuit războaiele și năvălirile de barbari. Sute de ani aū

bătut în părțile acestea vijeliile noroadelor flămînde și pustiitoare, în urma cărora doar grămezile de cenușă mai arătau pe unde aș stat gospodării și sate. Cine să cugete la clădiri neperitoare pe-un pămînt așa de nesigur! Abia acum începe să s'așeze o vieață mai statornică de-alungul acestui țarm al Dunării, atît de des încercat, cînd de foc, cînd de apă, cînd de înecul tala-zurilor de nisip purtate de vînturi.

Trecem prin fața Islazului, sat mare, frumos, aproape un orășel, așezat la văr-sarea Oltului în Dunăre. Aici s'aș sfințit steagurile Revoluției de la 1848. Aici s'aș strîns întăi, ș'aș cuvîntat în fața poporului, conducătorii mișcării: Eliade, Magheru, Tel, Golești. Afară, în cîmpia lui Traian, numită de-atunci «Cîmpia Regenerării», pe pristolul încunjurat de făcliș aprinse, străluciaș crucea și evanghelia — simbol de jertfă și de mîntuire. Norodul îngenuchiat, cîntecele preoșilor îmbrăcaș în odăjdiș, lumina tremurătoare a făclișlor în razele soareluș, zornăitul cadelnișelor, fumul de tămîe ce se ridica în aer, toate dădeaș clipelor acelora o măreșie deosebit de sfintă și de mișcătoare. Inimile băteaș mai tare. Un sentiment nou, înălțător, de evlavie,

de încredere, străbătea mulțimea. Se simțiau toți mai buni, mai tari, gata de orice jertfă, înfrățiți întru acelaș cuget. Un alt soare răsărise pe cer în ziua aceea de 9 Iuniu. Frumoase și de neuitat sînt cuvintele inspirate pe care le-a rostit atunci, în ascultarea cuvioasă a norodului, preotul Șapcă din Celeiū :

«Dumnezeule al puterei și al dreptății, privește pe poporul tău îngenunchiat înaintea evangheliei și crucii tale. El nu vrea alta de cît dreptatea ta ; ascultă și binecuvintează rugăciunea sa. Dă putere brațului său, și dușmanii tăi vor pieri. Varsă în sînul lui curajul, în inima sa încrederea, și orînduiala în spiritul său. Dumnezeu al luminilor, tu ce ai pus odinioară stîlpul de foc povățuitor lui Moise în pustiū, poruncește și acum îngerului tău să se coboare în mijlocul nostru, și să ne povățuească întru căile tale. Binecuvintează din înaltul cerurilor stindardele noastre, încoronate de crucea mult iubitului tău fiu, fă-le a se desfășura pe drumul buneî orîndueli și al adevăratei gloriî»...

Numele acestui preot mare la suflet și iubitor de neam a rămas legat de re'nvietoarea mișcare de la 48, și țăraniî

din Islaz îl pomenesc cu drag în cîntecele lor :

«Să trăească Popa Șapcă,
C'a scăpat țara de clacă, —
Și Goleștii cîte trei,
Că ne-au dat cîte-un bordei.»

Tot așa a rămas de-apururea legat de biruințele lui Mihai Viteazu numele unui alt preot oltean, popa Stoica din Fărcaș, pe care iarăși îl cîntă poporul :

«Cîntă ciocîrlia 'n vie,
Eă credeam că 'mă cîntă mie.
Cîntă lui Popa Fărcaș
Care sare șapte pași, —
Ce iese din leturghie,
Tae la Turci cîte-o mie.»

Și la toate cumpenele, în toate întîmplările mari, găsim statornic în istoria poporului nostru amestecul acesta al celor sfînte cu cele lumești — adîncă, nestrămutată legătură dintre cruce și spadă.

10. Turnu-Măgurele.

Încep să se desfășure bogatele holde, nesfârșitele lanuri din Teleorman, unul din cele mai mănoase ținuturi ale țării. O lină suflare de vînt adie peste grînele coapte. Intinsa pădure de spice se 'ndoaie în valuri sclipitoare. Dinspre miazănoapte, de sub un desîș de sălcii, apare Oltul. El vine 'ncet, greoiu, tăcut. În fața Dunării se desface 'n două brațe, ca și cum ar vrea să se mai razime-o clipă, pe pîeptul celui din urmă ostrov, înainte de a intra în marele fluviu. De partea cealaltă, din codrii Balcanilor, vine Osma. În răspîntia asta de ape, ți se pare că Oltul, despîcînd voînicește torentele Dunării, a străbătut dincolo, pe țărmul pîetros al Bulgariei și trece 'nainte pe sub zidurile Nicopoli.

Sîntem în fața portului Turnu-Măgurele. Orașul e retras mai de-o parte, pe podișul luncii deschise între Dunăre și Olt. În lunca aceasta a fost vechiul oraș Turris, de unde se cărau în sus, pe apa Oltului, proviziile armatei pe care cuceritorul Daciei

o împînzise dincolo de meterezile Carpaților. Din «Turnul» lui Traian nu se mai vede azi de cît o movilă de pămînt. Pe-aici și-aû făcut vad oștile turcești, al căror șuvoiû cotropitor sute de anî s'a izbit, ca de un zid neclintit, de piepturile oțelitate ale Romînilor. Locurile acestea aû văzut la luptă pe cei mai mari și mai slăviți voievozi ai noștri: pe Mircea cel Mare, pe Vlad Țepeș, pe Radu de la Afumați, și pe Mihai Viteazu, care-aștepta păn' ce iarna-i așternea pod de ghiață peste Dunăre ca să se răpadă ca o vijelie 'n oștile turcești și, învîlmășindu-le mai mult cu iuțeala de cît cu puterea, să bată și să supue toate cetățile lor, din smîrcurile Osmii pănă 'n talazurile mării.

Ș'acum două-zeci de anî, tot pe-aici, prin locurile acestea de-atîtea ori stropite cu sînge, s'aû întors ostașii noștri biruitori din cîmpiile Bulgariei. Rărite erau rîndurile, și steagurile zdrențuite de gloanțe, dar pe chipurile uscate și pline de prafale acelor viteji, cari văzuseră moartea așa de-aproape, strălucia ca o lumină dumnezească; toată lumea se descoperia cu respect înaintea lor, — pe străzile orașului florî li s'aruncau din balcoane, și ochii se umeziau de lacrimi

privindu-i, — lacrimi de iubire, de recunoștință, de admirație. Ei aduceau cu dînșii, din tăbiile Griviții și ale Plevnei, cele mai mari și mai scumpe trofee, cu cari s'a putut vr'odată mîndri o armată victorioasă — slava și neatîrnarea patriei lor.

11. Zimnicea. * * *

E cald, — aerul fierbe de zăpușală. Roata vaporului vîntură pietre scumpe 'n dogoreala soarelui. Fug îndărăt malurile verzi; ostroavele parcă se 'nvîrtesc în loc. În dreptul insulei Bîrzina, se 'ntinde pe țărmul stîng marele iezor Suhaia, care pornește din stuhărișul satului Vînătorii, și ține, mai bine de-o poștă, până 'n platoul pe care-î așezat orașelul Zimnicea — veche și bogată schelă de grîne — capitala ținutului Teleorman acum șaiszeci de ani, cînd, pentru paza și carantinele țării, se orînduise ca orașele de pe marginea Dunării să fie reședinți de județe. Pe șesul ce se așterne 'n spre apus, până 'n Rusca Lungă, a fost vechia cetate-a Zim-

niciî, din care nu se mai văd azi de cît şanţurile de apărare. Aici se găsesc în pământ urne de lut pline cu cenuşă şi sfărmături de oase, scule şi rămăşiţi de podoabe femeieşti, de pe vremea Dacilor. Locul acesta — cel mai însemnat cimitir antic din cîte s'aû descoperit la noi — se numeşte şi azi de ţărani: «Cîmpul morţilor». Mai departe, pe măguri uşor înclinate, de-alungul malului se desfăşură 'n soare galbene lanuri de grîu şi inişti albastre. Pe ţarmul din dreapta înalt, rîpos şi uscat, e Şiştovul, oraşel şi port bulgăresc. Case mici, vechi, sprijinite una de alta, povîrnite sub coperişuri de olane, aû aerul unor moşnegi ce povestesc întîmplări pline de groază şi de jale. Dunărea se lărgeste. În stînga ţarmul se lasă, deschizînd privelişti nemărginite peste ogoarele şi suhaturile ţinutului Vlaşca. Satele fug din calea răvărsărilor, şi s'aşază pe dealurile depărtate. Apele aburesc de căldură. Din desişuri întunecoase de sălcii ies lişiţi şi gîşte sălbatice, momite de soare. Sitarii vineţi şi becaţele cu cioc alb şi supţire se primblă fără frică pe lîngă vapor. Incet vîslesc din aripă pe de-asupra noastră guşaţii pelicanî. Departe 'nainte se văd,

între cer și apă, minaretele din Rusciuc —
mai de mult cetate turcească, azi oraș în-
semnat al Bulgariei, împins în Dunăre
pe-o limbă de mal.

12. Giurgiul. * * *

Călugărenii.

Sosim în fața orașului Giurgiū. Țărmu-
rile se depărtează. Din coșurile 'nalte ale
fabricilor gîlgîe rotocoale negre de fum
ce se risipesc molatic în zarea nestîrșită.
Dunărea liniștită, largă, are aspectul unui
lac frumos, poleit de razele soarelui. Un
șes neted, verde, răsare în mijlocul apei.
E ostrovul *San-Georgio*, pe care-a stat
odineoară un falnic castel, zidit de Geno-
vezii — stăpînitorii mărilor de-acum o mie
de ani. În dreptul acestei insule se 'ntinde,
pe cîmpia din stînga, Giurgiul — sentinela
capitalei la Dunăre — vechia și zbuciumata
cetate, stăpînită cînd de Romîni, cînd de
Turci, bătută și pusă 'n flăcări cînd de

unii, cînd de alții, neștiind, până pe la începutul acestui veac, căruî Dumnezeu să se închine, și cui, și 'n ce limbă să-și spue durerile. În cinci sute de ani și-a văzut de paisprezece ori bisericile prefăcute 'n giami : creștinii trebuiau să s'ascundă prin beciuri ca să se poată 'nchina în legea lor.

Pe-aici și-a întins pod peste Dunăre, acum trei sute de ani, bătrînul și nebiruitul Sinan-Pașa — spaîma creștinătății. El venia cu oaste multă și cu vîlvă mare, hotărît să sfarme-o dată pentru totdeauna stăvilele romîne din poalele Carpaților, cuîbul acesta de viteji, cari de-atîta timp stăteau străji neadormite la porțile Europei apusene și nu lăsaū puterea semilunii să-și întindă mai departe valurile-î cotropitoare. Pentru fericirea neamului nostru, pe vremea aceea Domn în țara romîneasă era Mihaî Viteazu, una din cele mai eroice figuri în istoria omenirei. Văzînd el ce potop de oaste vine asupra-î, și cugetînd că o luptă în cîmp deschis nu e cu putință, se retrase la cîte-va ceasuri departe de Giurgiu, pe valea Neajlovului, la locul numit Vadul Călugărenilor. Aici, drumul spre București trecea printre două dealuri acoperite de păduri. Valea era îngustă și

mlășinoasă. La intrare era un pod lung de lemn peste băltoacele Neajlovului. Mihaî trecu podul și se așează în strîmtoarea aceasta, ca 'ntr'o cetate. Puținî erau la număr ostașii lui, dar inimoși, încercați în lupte, cu multă iubire de țară, și hotărîți cu toții a'și da scump vieața. Împărțiți în cete, așteptaū pe vrăjmaș și 'și plănuiaū lovirile. A patra zi, pe la nămezi, pîndarii de pe măguri zăriră dinspre Giurgiu un nor mare de praf întunecînd văzduhul. — Pe la toacă, oastea marelui Vizir, de zece orî mai numeroasă de cît a lui Mihaî, era împînzită la gura vadului, dincolo de pod. Din înfundăturile codrului, Romîniî își măsuraū vrăjmașul, cu care-aveaū să dea pîept a doua zi. Noaptea și-o petrecură sfătuind, împrejurul focurilor. Cînd se lumina de ziuă, toți erau în picioare, nerăbdători, gata de luptă.

Mărimea primejdiei îi înfierbîntă. Mihaî se primblă printre ei. Privirea și vorba lui daū sufletelor încredere și brațelor tărie. — «Cu inimă, copii, și nu pierdeți nici o mișcare. Gîndiți-vă, că în cumpăna bărbăției voastre atîrnă azi destinele țării, mîndria și viitorul neamului nostru!...»

Cumplită a fost lupta, și mult sînge s'a

mai vărsat până să se hotărăscă biruința acelei zile. De trei ori s'aū izbit, din ce în ce mai îndîrjite și mai furioase, cele două armate. De trei ori ne'nfricoșatele șiruri ale lui Mihai se răpăd dincolo de pod și 'și despică drum cu paloșele 'n gloatele adînci și dese ale lui Sinan. Înăbușiți însă de covîrșitoarea mulțime a dușmanului, care părea că, de ce-o tai, de ce sporește, Romîni se retrag, încet și cu rînduială, în strîmtoarea în care Turciū nu 'ndrăznesc încă să se adîncească. Se lasă soarele spre asfințit. Printre copaci se văd ostași legîndu-și rănilile 'n pripă, nerăbdători de a-și jertfi patriei cea din urmă picătură de sînge. În vale vîermuesc turbanele. Sinan Pașa se pregătește să treacă podul și să înainteze cu toată armata. Incep clipele marilor griji. În vremea asta, eată că sosește în tabăra Romînilor o ceată de trei sute de pușcași Ardeleni. Ajutorul acesta, venit la timp, e primit ca un semn dumnezeesc. Acum, nu mai e un moment de pierdut. — Mihai își întocmește iute rîndurile, s'așează 'n fruntea călăreților și, smulgînd o secure din mîna unui soldat, își face cruce, și dă pîntenī calului. Un freamăt lung, ca de stîrnirea unui vînt,

cutremură pădurea. Turcii apucaseră a-și trece o frunte de oaste dincoace de pod. Mihaî se răpede voiniceste 'n ea, și 'n-vîrtejindu-se își face loc cu calul și cu brațul în mulțimea 'nspăimîntată, rătează dintr'o lovitură de stîngaciū capul lui Caraiman Pașa, și 'nvălmășește cu ai săi și-rurile rupte și zăpăcite de iuțeala izbiriî. Sinan, fierbînd de mînie, își ridică grosul armateî, și trece podul. Mihaî se face că se retrage, și-l lasă să 'nainteze puțin în strîmtoare, unde mulțimea, neputîndu-și desfășura rîndurile, nu mai era așa de primejdioasă. Turcii încep să se creadă biruitori, cînd de-odată se trezesc izbiți în față de oastea învăpăiată a lui Mihaî. Puterea, și mai ales iuțeala atacului ne-așteptat, îi oprește 'n loc; loviturile, cari curg ca grindina, le ia văzul. Țipetele celor din nainte aruncă groază 'n sufletele celor din urmă. Măcelul se 'nfierbîntă. Luptătoriî sînt piept la piept. Ochiî scapără, și inimile se 'ndîrjesc de-o parte și de alta. Adînc străbate 'n gloată fulgerătorul Voivod, lăsînd dîră de morți pe unde trece; ostașiî lui ucid cu mînerul, cînd li se rupe spada. Eî înaintează mereu, spărgînd șir după șir, împrăștiind spaima și

neorînduiala în oastea păgînă, care 'ncepe să dea 'ndărăt și să se 'nvălmășască. Cei din urmă, văzîndu-se 'mpinși spre pod, o iaū la fugă. Sinan se răpede să-î întoarcă. El răcnește, blestemă, și bate 'n mișei cu ghioga-î de fier. Dar strigătul morții răsună mai tare. Oastea vizirului se tulbură toată, năpădită ca de-o furtună. Romîniî lovesc orbește. Piepturi și capete trosnesc sfărîmate sub copitele cailor. Mulțimea, nebună de groază, își caută scăparea 'n fugă. Fricoșii tîrăsc pe eroi. La pod se înghesuesc să treacă de-odată cai, oameni și tunuri. Se face-o larmă ș'un învălmășag de nu mai știū încotro să se miște. Toți poruncesc, și nimeni n'ascultă. Unii mor striviți de 'mbulzeală, alții s'asvîrl în mocirlă. Sinan, îmbrîncit, cade de pe pod și-și rupe dinții, — un supus îl ia 'n spate și-l scapă. Soldați și pași fug la olaltă lăsînd și arme și steaguri în mîinile Romînilor, cari-î gonesc, lovindu-î de zor, — până cînd noaptea ia sub ocrotirea intunericului ei sfîrmăturile ce mai rămăseseră din marea oaste-a lui Sinan.

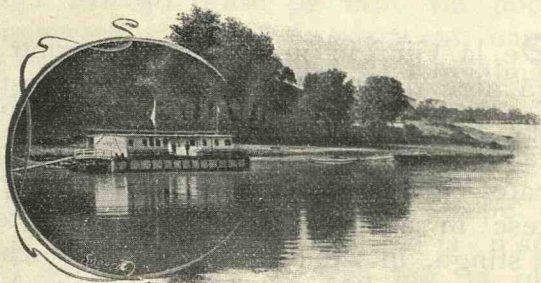
Mihaî se 'ntoarce 'ncărcat de trofee. Stelele clipesc peste bălțile de sînge. Bătrînul, cruntul vizir, bocește 'n cortu-î, ru-

pîndu-și hăinele de pe el. Năuc, nepri-
cepînd ce-î asta, aiurit de durere, geme
clătînd din cap: «Alah, Alah!» . . Și pe
cînd spahiii lui tremură tupilați prin bălă-
rii, din tabăra Romînilor se 'nalță 'n li-
niștea nopții cîntece de biruință.

13. Între țărîmurile noastre.

De la Giurgiu în jos trecem printr'o
largă alee de răchiți. Dunărea'și croește
matca drept, pare c'ar fi canalizată. Pe
lîngă mal se mișcă 'ncet șlepurî mari în-
cărcate cu lemne. Nori albi, scămoșați,
plutesc în albastrul cerului. Amurgește.
Din stînga, în zidul de sălcii, se deschi-
de-o poartă prin care intră, liniștit, Ar-
geșul. Aici, în unghiul acesta de ape, pe
ruinile Constanțiolei, veche cetate zidită
de Constantin cel Mare, e tîrgușorul Olte-
nița — schela de grîne a județului Ilfov.
Malurile se teșesc. De-o parte și de alta
pămîntul se așterne pustiū și neted ca o
apă. În depărtare, spre miazăzi, se pierd
înt'r'o lumină roșietică înălțimile Balcanilor.

Ne oprim cîteva minute la Silistra, port bulgăresc. — De-aici, din fața vechiului fort Arab-Tabia, amîndouă țărmurile ni-s deopotrivă de scumpe. În dreapta, încep să se desfășure șesurile ondulate ale Dobrogiei; în stînga — nesfîrșitul cîmp al Baraganului, care-a văzut pe Alexandru Machedon gonindu-și falangele pe urmele Geților înspăimîntați, și pe Mircea cel Mare, biruitorul de la Rovine, alungînd de pe hotarele Romîniei

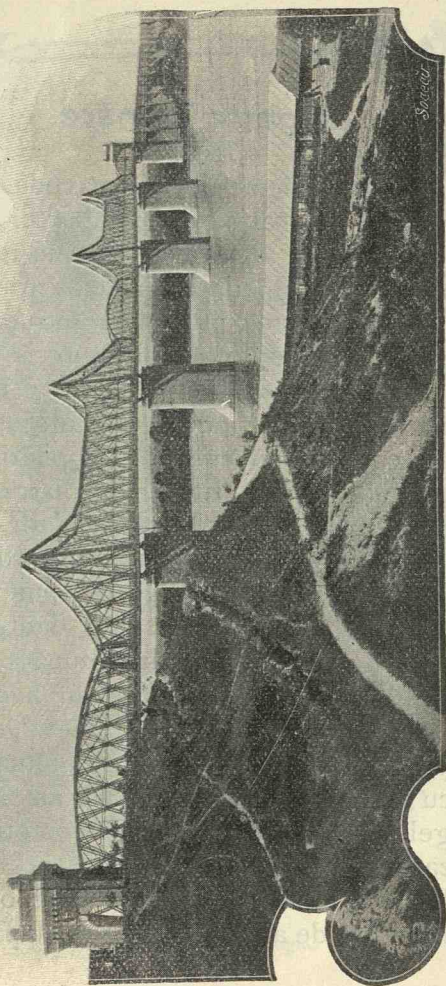
oastea sfărîmată a trufașului sultan Baiazit-Fulgerul. De-aici pornește marele braț al Dunării — Canalul Borcea — care trece prin fața orașului Călărași și, bătînd spre miază-noapte, curge cale de cinci poște între desertul pururea 'nsetat al Baraganului și suhaturile mlăștinoase ale ostrovului Balta.

Noaptea se lasă tăcută, vastă, solemnă. Luceferi mulți răsar din fundul apei și tremură pe valuri. Sub tainica mîngîiere a lunei, Dunărea, culcată 'ntre păduri, cari-î aduc aminte de izvoarele-î depărtate, pare că visează.

Cîte-a mai văzut, Doamne, și cîte mai știe Dunărea asta a noastră, — cînd ar sta ea să le povestească pe toate!.. Încă din vremurile tulburî, de pe cînd pămîntul nu-și așezase neamurile 'n graniți hotărîte, roiaū popoarele pe malurile ei atragătoare. Și n'a fost împărat mare să nu-și poarte pe-aici doru-î de cucerire. N'a fost colț de lume, în care să nu fi străbătut faîma «Frumosului Istros», fermecătoarele legende ale acestuî minunat fluviu, la care se 'nchinau atîtea noroade, ș'a căruî apă — scrie Sofocle — avea, în credințele celor vechi, darul de a spăla de păcate. De-alungul acestuî măreț torrent, care spintecă Europa în două, aū curs puhoaele de barbari, oardele sălbatice ale pustietăților de la miază-noapte și de la răsărit, — popoare vechi s'aū risipit, iar altele aū odrăslit și s'aū ridicat pe sfărmăturile lor, — și crai din toate părțile lumii și-aū năpustit pe-aici oștile în războaie, din strășnicia căroră s'aū dez-

legat și lămurit cele mai mari evenimente în istoria omenirii. Rămîi uimit, cînd stai să cugeți ce de noroade s'aû vînturat pe malurile Dunării, și cîte frunți încoronate s'aû oglindit în undele ei, de la Dariu pînă la Domnitorul Carol.

Pe drumu-î lung, de trei mii de kilometri, Dunărea spală trei împărății, șase regate și două principate, dă vieață la 30 de orașe, din cari trei sînt capitale, soarbe 120 de rîuri, sparge două șiruri de munți și, în falnicu-î mers spre mare, își ascultă gloria cîntată 'n șase limbi; dar doîna, adînc mișcătoare doin' a Romîniei, o farmecă într' atîta, că-și dă acestei țări cea mai frumoasă și mai bogată jumătate din stăpînirea valurilor ei. Nicî nu se putea visa un dar mai prețios și mai binefăcător pentru patria noastră, pururea rîvnită de atîția megieși puternici, țintă atîtor visuri lacome, Ileană Cosinzeană pusă de soartă în calea zmeilor înviforați, răpiți de frumuseța ei: Dunărea e brîul vrăjit din basme, care 'ncingînd trupul mîndru al acestei fecioare încremenește pe loc brațele vrăjmașe întinse-asupra ei.

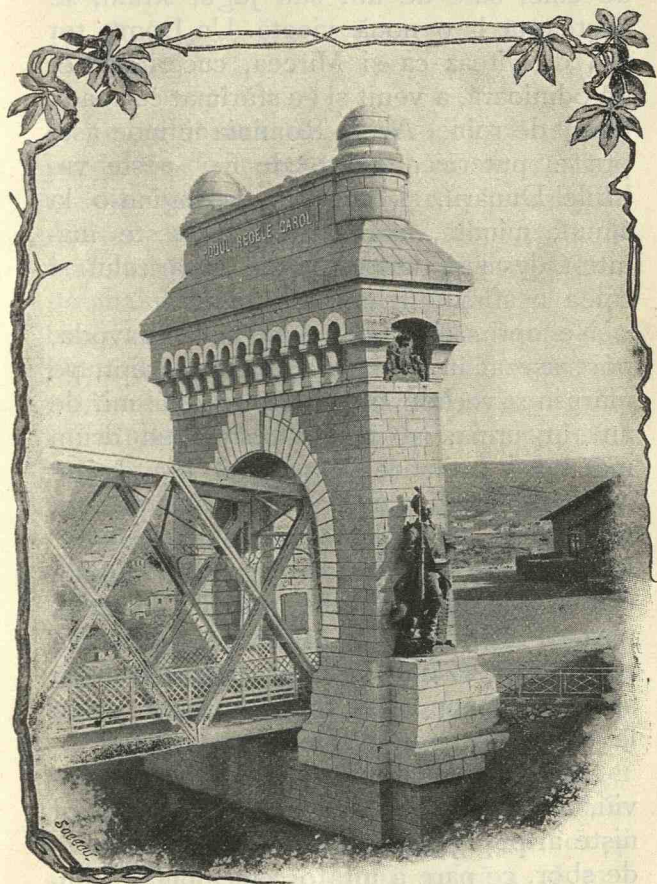

Podul «Carol I».

14. Podul

de peste Dunăre.

De-apropiem de Cernavoda. Înaintea noastră se 'nalță, alb, strălucitor în bătaia lunei, podul «Carol I». În liniștea nopții, sub cerul limpede și înstelat, frumuseța și măreția acestei puternice întrupări a geniului românesc ne dau impresia că sîntem într'o lume de vrăji, în fața unuia din acele minunate poduri de argint, de cari ne vorbeau poveștile 'n copilărie. Picioarele de sprijin, zidite 'n piatră, sînt așa de departe unele de altele ș'atît de înalte, în cît toată urieașa împletitură de fier, pe care aleargă zguduitorul trenuri, pare că plutește 'n aer, ușoară ca o dantelă. Acum cele două maluri se împreună pentru totdeauna sub măestria acestui neperitor arc de triumf, închinat bătrînului Danubiū de poporul care-atîtea veacuri a luptat alături cu el, și de-atîtea orî și-a amestecat sîngele 'n undele lui pentru ocrotirea civilizației apusene. Dobrovia, vechea noastră Dobroge, al cărei pămînt e o comoară nesecată de amintiri istorice, după un somn

Capătul Podului în Dobrogea.

de cinci sute de ani sub jugul străin, se deşteaptă la o nouă viaţă. Un Domn tot aşa de viteaz ca şi Mircea, cuceritorul ei de-odinioară, a venit şi i-a sfărîmat cu spada lanţul de robie. Acum România întinde asupra ei puternice braţe de fier peste valurile Dunării, şi, cu drag strîngînd-o la sînu-î, mîndră, încrezătoare, priveşte înainte-î deschise largi porţile răsăritului şi calea nesfîrşită a mărilor.

Ne oprim cîte-va minute la Cernavoda, port aşezat în scobitura malului drept, pe marginea vechei albiî prin care, cu miî de ani în urmă, îşi tăia Dunărea un drum mai scurt la mare. Noaptea-î aşa de luminoasă, parcă-î ziuă. Sclipitoare, tăcute, valurile se împing încet unele pe altele. De-asupra, calea lactee, calea lui Traian cum îi zice poporul, albă, stropită de stele, pare-o răsfîngere a Dunării pe cer. De pe puntea vasului, privesc visător în urmă spre dorobanţul de bronz, păzitor etern la căpătăiul podului dinspre mare.

Intre cele două maluri, peste bătrînul fluviu, îndrăzneţele arcuri de fier se 'nalţă ca nişte aripî gigantice într'o falnică pregătire de sbor, ce pare a înfăţoşa închipuirii avîntul şi speranţele ţării noastre.

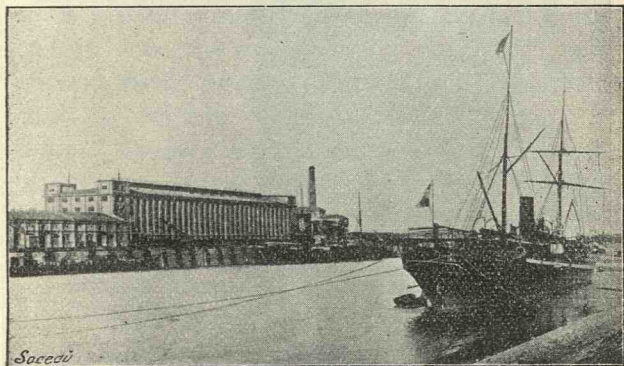
15. Brăila. * * *

Se luminează de ziuă. Copaciî sparg perdelele de ceață. Pămîntul se desface ca din scutice și 'și dișterne priveriștile din ce în ce mai limpezi, din ce în ce mai largi. În fața portului Hîrșova, așezat pe malul drept, la poalele dealului Ciobanu, se împreună cele două brațe ale Dunării. Puțin mai înainte, din vale de ostrovul Gîsca Mare, despîcînd ogoarele, își aduce Ialomița dinspre apus undele-î galbene și liniștite, — a patra solie din împărăția Carpaților noștri. La sosirea ei Dunărea se tulbură, ajunsă ca de-un dor adînc... Ce tînără și falnică era cînd se bătea cu stîncile, ca să-și facă loc în lume! Ce dulce-î cînta freamătul codrilor întunecați! Un popor de amintiri o strigă din urmă. Apele ei se răzlețesc și se 'mprăștie ca vițele unei funii despletite : unele apucă înspre răsărit, spre măgurile Dobrogiei îmbrobodite 'n negură, altele se 'ndoie spre apus, spre strașina Carpaților, ca și cum, dornice de înălțimi, ar căta să mai întîlnească 'n cale munții aceia frumoși,

cu cari s'aũ luptat odinioară, și pe cari i-aũ lăsat învinși.

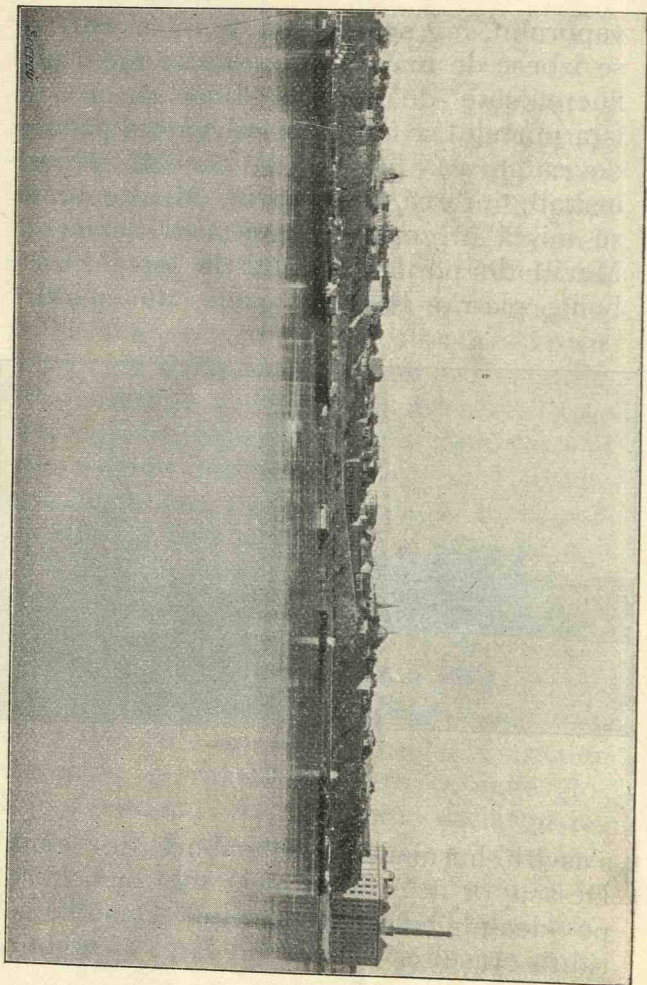
O luncă mare, scrijălată de privaluri și spartă de bălți, s'așterne 'ntre aceste brațe, cari străbat astfel rășchirate o depărtare de trei poște. Stufișuri de papură 'naltă, deasă ca peria, astupă viroagele. Soarele răsare 'ncet de după dealurile Măcinului. Văile fumegă în depărtare. În urma noastră, pe luciul apei, tremură vine albastre și roșii. Păduri seculare de sălcii întunecă malurile. Intrăm într'un canal drept. De-oparte și de alta copacii, înșirați ca pe-o alee, se văd răsturnați în apă. Stoluri de grauri se vîntură 'n aer, ca o pulbere vînată. Incet perdeaua de arbori se trage la o parte, deschizînd ochilor una din cele mai încîntătoare priveliști. În fund, pe-o colină ridicată, în fața înălțimilor fumuriilor ale Dobrogiei, se desfășură, în toată măreția ei, Brăila, vechia Proilava, unul din cele mai frumoase orașe ale țării noastre. Turlele bisericilor strălucesc în razele dimineții ca niște globuri de cristal. Aici orizontul se lărgeste, se luminează din toate părțile. Avem impresia că sîntem pe Bosfor, la intrarea în Constantinopoli. Dunărea 'și împreună brațele cu zgomot. Valurile, stîrnite de roata

vaporului, fug speriate 'n urma noastră și se izbesc de maluri. De pretutindenă s'aud fluere, sute de steaguri filfîe 'n aer, în fața portului se 'nalță o adevărată pădure de catarguri. De-alungul cheului șlepurî înșirate încarcă și descarcă. Miî de brațe se mișcă în zorul de muncă al dimineții. Movilî de porumb se dau la lopată. Cărbuni, piatră, baloturi grele de mărfuri

In Docuri.

s'asvîrl huruind pe jgheaburi de lemn. De-asupra acestui furnicar de muncitori, pe dealul culcat de-alungul Dunării, se ridică orașul cu străzile lui largi și drepte,

Brăila.

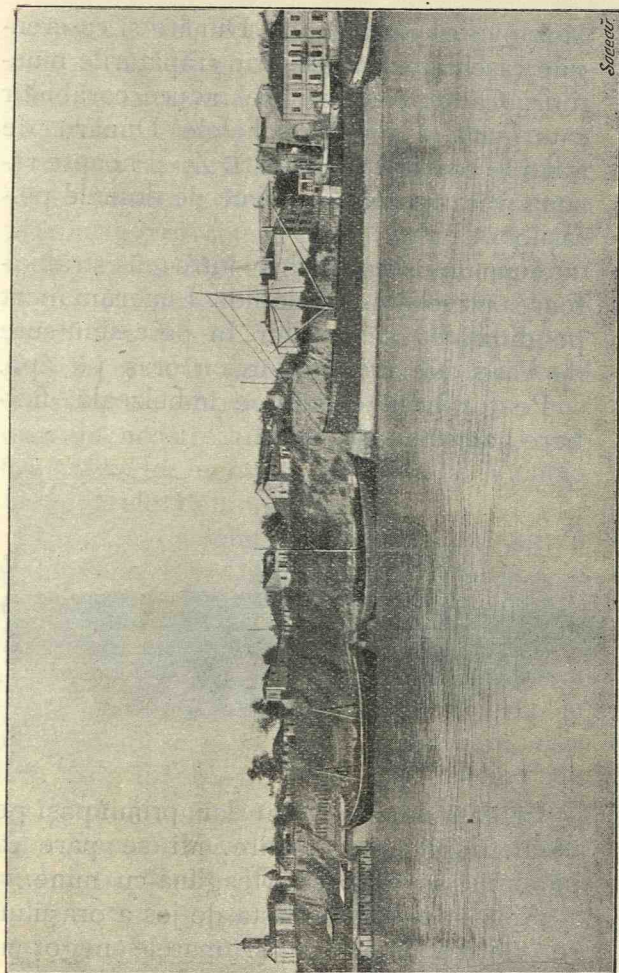
cu grădini frumoase și clădiri mărețe cari-
dau înfățișarea unei capitale apusene. Ca la
o bătae de pușcă, cum ești pe bariera dinspre
miazăzi, dai de parcul «Monumentului»,
o adevărată pădure, în mijlocul căreia se
înalță pe o movilă, între patru tunuri, o
piramidă de piatră, ale cărei inscripții
amintesc că la 1828 fortăreața Brăila a
fost luată de sub stăpânirea Turcilor și re-
dată pentru totdeauna României. — Puțin
mai înainte sînt vestitele băi de la Lacul-
Sărat. Cu trei-zeci de ani în urmă era
cîmp pustiū pe-aici, doar bivoliī se răco-
riaū pe arșița în mlăștinile sărate ale acestor
bălți. Acum s'a ridicat un orașel, cu gră-
dini, oteluri și băi, în mijlocul acestei
cîmpii nisipoase, lîngă lacul al cărui nămol
negru — un adevărat izvor de tămăduire
— atrage vara mii de bolnavi din toate
unghiurile țării.

Prin multe focuri și prin mari greutate
a trecut și Brăila pe vremuri. Pusă aci,
în pragul cel mai bîntuit de primejdi și
mai greu de apărat al țării, a trebuit și
ea, ca mai toate orașele noastre dunărene,
să-și vadă adesea porțile sparte de ghiu-
lele turcești, bisericile 'n flacări, și stea-
gurile verzi ale semilunii filfiind pe zidu-

rile stropite de sîngele vitejilor ei fii. Azi, după lupte și suferinți de veacuri, o altă Brăilă, liberă, mîndră și strălucitoare se ridică pe vechile-î ruini, — un oraș nou, însuflețit de o nouă putere de viață, își înalță 'n cer urieașele-î coșuri de fabrici — stindarde de pace, de muncă și de propășire.

16. Galații. * * *

Pornim. Malurile drepte și uscate fug îndărăt. O pulbere mărunță de aur plutește sub cerul albastru, în zăriștea 'necată de soare. Departe, la răsărit, dealurile goale, rumene, ale Măcinului par aprinse. Un val de pămînt, așternut de-a curmezișul înaintea noastră ascunde vederea Galațiilor. Din stînga, despicînd malul plecat și gol, intră liniștit bogatul Siret, mănunchiul puternic în care se împreună toate apele curgătoare ale Moldovii. Nicî unul din rîurile cari străbat țara noastră nu soarbe atîția afluenți în undele lui. Privit pe hartă, Siretul pare-un copac urieaș culcat de-alungul

Societăți

Galați.

Moldovii cu rădăcina 'n Dunăre și cu cren-
gile rășchirate, înfipite prin crăpăturile mun-
ților. Cărauș neobosit, el aduce corăbiilor
catarguri, și umple schelele Dunării de
avuțiile codrilor depărtați. Zi și noapte ră-
sună vara frumoasele-î vâi de doînele plu-
tașilor.

Acum ni s'a deschis întreagă străluci-
toarea priveliște a Galaților. Lunecăm încet
pe dinaintea căzărnilor. In port staū sute
de vase. Ne credem într'un oraș pe apă.

Pe tot brîul cheului e îmbulzeală, fier-
bere, amestec de limbî.

Ciudată impresie îmi dau primii pași pe
uscat, după atîta plutire. Mi se pare că
pămîntul se mișcă, se leagănă cu mine.

Aici, în partea aceasta de jos a orașului,
se vîntură bogățiile și marele negoț al

portului. Aici sînt fabricile, gările, pescăriile, și docurile cu largul lor basen încunjurat de magazii de grîne și de mărfuri, la ușa cărora trag corăbiile din Dunăre, ca o trăsură la scară. Aceasta-i vatra Galaților vechi, vestita schelă a Moldovii, «Veneția Mării Negre» cum îi ziceau odinioară scriitorii străini. Pe-aici se 'ntorceau domnii noștri cu pitacul împărătesc de la Țarigrad. De-aici, și din limanul Brăilii, porneau în răsărit corăbiile Turcilor încărcate cu zaharele strînse cu hapca de pe mănoasele noastre ținuturi, pe vremea cînd firmele lor numiau Moldova și Valahia «hambarele Sultanului».

Fruntea orașului, partea liniștită, curată și luminoasă a Galaților, se desfășură 'n sus pe podișul ridicat între Siret și Prut. Nimic nu-ți mai amintește timpurile de groază și de jaf, prin cari-a trecut orașul acesta mare și plin de vieață. În centru se grămădesc clădiri înalte, rîzătoare, oteluri, prăvălii bogate, cari te chiamă de pe drum. Mai pe de margini, în curți largi, între copaci, case vechi cu ziduri groase și drepte, vărute pe din afară, cu obloane la ferestre, și cu balcoane ruginite de cari atîrnă vrejuri uscate de ederă, au

aerul unor bătrîni gospodari cari-și păstrează portul, firea și datinile strămoșești neatînse de prefacerile vremii. Rătăcesc singur prin străzile largi, tăcute și pline de soare ale orașului, pe cînd gîndurile mele mă poartă cu veacuri în urmă. Văd republica înfloritoare a Galaților, înainte de Dragoș-Vodă, descărcînd pe piețele ei bogățiile răsăritului și ale apusului, în zarva negustorilor adunați din toate polițiile lumii. Văd pe Alexandru cel Bun petrecînd pe Ioan, fiul lui Ioan Paleologu împăratul Bazanțiului: alaiu mare, și muzici, și călăreți însoțesc păn' la corabie pe tînărul mosafir, care mai tîrziu, ajungînd împărat, își aduce-aminte de frumoasa ospitalitate a țării noastre și trimete Voivodului Moldovii titlul de rege și coroană imperială, iar mitropolitului mitră de patriarh. Văd pe Petru Rareș, cu pletele pe umeri, cu cămașa desfăcută la piept, în-genunchind pe marginea Brateșului și 'ncordîndu-și brațele vînjoase pe măjile 'ncărcate cu pește: de unde să-î treacă prin cuget că, pe cînd el asudă trăgînd la năvod, craînici trimeși prin țară îl caută de zor să-î spue că sfetnicii Moldovii s'au strîns la Iași și l-au ales Domn!... Văd

apoî Tătari şi Turci gonind pe uliţi mul-
ţimea orbită de spaimă, călcînd femeî,
copii şi bătrîni în copitele cailor, dînd foc
caselor părăsite, prefăcînd bisericile 'n
grajduri şi înfigîndu-şi suliţile ude de sînge
în ochii sfinţilor de pe icoane. De sub
norî groşi de fum sbucnesc lungi, sfăşie-
toare ţipete de groază şi de jale. Şi iarăşi
zarea se limpezeşte. S'aşază zile de pace
şi de muncă. Pribegii se 'ntorc pe la ve-
trele lor. Oraşul prinde-a se înfripa. O
nouă viaţă se urzeşte sub cîrmuirea pîr-
calabilor înţelepţi şi harnici. Şi cînd, de
pe cele două maluri ale Milcovului, por-
nesc glasuri de fraţi să cînte :

«Haî să dăm mîna cu mîna
Ceî cu inima romîna»

Galaţiî ni dau pe Costachi Negri, unul
din cei mai învăpăiaţi apostoli ai unirii;
iar cînd cele două principate ridică 'n
mînilor lor o singură coroană şi cer un
domn pămîntean — Galaţiî li dau pe Ale-
xandru Ioan Cuza.

17. Tulcea. * * *

«Varda!» — și punțile se trag cu zgomot. Roata izbește puternic în valuri, începe malul să fugă dinaintea noastră, — casele parcă se 'nvîrtesc. Tot mai în fund, tot mai departe, se văd pe cheul plin de lume, fluturînd batistele, ca niște aripă de porumbel. În stînga, ne desparte de nemărginita oglindă a lacului Brateș un val de pămînt clisos și fără vegetație, de-alungul căruia se așterne albă vechea șosea a Prutului spre Reni. În dreapta învălesc malul deșișuri de lozii și de trestie. De după munții Dobrogei soarele s'arată, în ceața dimineții, ca o ghiulea de foc. Dunărea s'abate din drum, ca și cum ar vrea să mai arunce-o privire — cea din urmă — înspre cîmpiile Moldovii, și 'n larga îndoitură pe care-o face 'n țărml Dobrogei, ne pomenim din nou trecînd prin fața Galaților. De astă dată vedem pe deal tot orașul ca într'o panoramă. Un vînt rece suflă dinspre miază-noapte, — e crivățul Rusiei. Dintre maluri umbrite de sălcii iese Prutul, turbure și mîlos, — cea din urmă solie pe care-o

mai primește Dunărea de la Carpați. De-aici pân' în furca Ciatalului țarmul stîng nu mai e al nostru. Ne-apropiem de munții Isaccei. Vîrfurile lor vinete, pleșuve, trag linii colțuroase pe albastrul cerului, brîele sînt îmbrăcate 'n codru, iar jos, pe poale, se 'ntind semănături, imașuri și livezi. Un braț mic se rupe din Dunăre. Pe malu-î trăgănat se vede orășelul Isaccea, vechiul Noviodunum, încunjurat de lanuri de grîu, și mai în jos fortăreața Eschi-cale, în preajma căreia aū avut Turcii, pe vremuri, multe războaie cu Rușii, cari năvăliaū aici ușor prin vadul Isaccea. Tot prin vadul acesta a fost venit și Dariū în potriua Sciților, cu cinci sute de ani înainte de Christos; dar cum a venit, așa s'a întors, căci Sciții s'aū retras departe spre munți, și Dariū și-a ostenit oastea zadarnic căutîndu-î.

Ceva mai la vale, la furca Ciatalului, Dunărea se desface 'n două mari brațe, cari, încovoindu-se pe după o rariște de sălcii, se depărtează, pentru a nu se mai întîlni niciodată. Brațul Chilia, rîpos și sălbatec, fuge la stînga și spală hotarul nostru dinspre Rusia pînă la mare, unde-și descarcă apele prin șapte guri. Noi apucăm la dreapta pe brațul Sulina și peste-o ju-

mătate de ceas sîntem în fața portului Tulcea. Aici Dunărea face-o curbă largă spre miază-zi, și 'mpinge orașul între două dealuri uscate, pietroase, pe spinarea că-

Tulcea.

roră morile de vînt, puse la rînd, se arată în zarea albastră a cerului ca niște cerșetori gîrboviți, cu brațele 'ntinse. E o căldură năbușitoare. Pe cheul încins de soare oamenii, caii de la trăsuri aū o înfățișare tristă, obosită, și de-abia se mișcă. În tot orașul e o tăcere, o liniște de noapte. Casele dorm cu perdelele lăsate. Negustorii se 'ntind și cască în fundul prăvăliilor fără mușterii. Mă primblu pe ulicioarele înguste ce se ridică din piață, și nu văd

de cît zaplazuri înalte, și porți închise, înegrite de ploî și de vechime. Mi se pare că mă aflu într'o mînăstire. Pe de-asupra coperișurilor de șindrilă răsar mari și rotunde turlele verzî ale bisericilor. Și 'n aerul acesta cald, încropit, mă urmărește pretutindenî un miros de mușețel și de piele rusească. Lungî, nespus de lungî îmi par cele trei ceasuri pe cari le petrec aici.

18. Sulina. * * *

Pe la toacă ne urcăm pe-un vapor mai mic și plecăm înainte. De-abia am pierdut din ochi morile de vînt de pe dealurile Tulciî, și eată că din ramul Suliniî se desparte un al treilea braț — «Sfîntul Gheorghe», a căruî linie albă se 'ndoe spre dreapta și se 'nfundă 'n stufăriș. In această rupere și împrăștiere de valuri peste delta Dobrogiei, Dunărea pare c'ar încerca să s'ascundă, să fugă de puterea covîrșitoare a mării, care-o atrage, o chiamă

de departe cu strigătul talazurilor ei. De jur împrejur, cît bate ochiul e o luncă mlăştinoasă acoperită de papură şi de sălci. Braţul Sulina, în mare parte canalizat, cu malurile pietruite, s'aşterne drept şi alb ca o trîmbă peste netezişul acesta verde, pustiū, nemărginit. Unde şi unde vezi pe mal cîte-un conac de pescari, o hrubă lungă învălită cu malduri de stuh. Cîte-o barcă, cu pînzele 'ntinse, se iveşte, ca o pasere din alte lumī, în dunga argintie-a apei. Cai slobozi, cu coame lungi, ies din desişuri, scutură din cap şi se uita tîntă la noi cu un aer mirat, întrebător. Pustietatea, sălbătăcia acestor locuri neumbate, întinsele păduri de trestii cari-şi leagănă în vînt vîrfurile arămiī, tăcerea aceasta adîncă, stăpînitoare pe 'ntregul cuprins, toate fac să te crezi departe de pămînt, într'o planetă nelocuită.

Cătră seară zărim înaintea noastră, mai întăi, cîteva suluri de fum risipindu-se molic în albastrul limpede, străveziū, al cerului, apoi catarguri ascuţite, din ce în ce mai multe, din vîrfurile cărora atîrnă reţele de frînghiī ca nişte pînze de păiajin, apoi coşuri înalte, turnuri de biserici, co-perişuri de case, — un oraş care iese din

apă și se ridică 'ncet, încet, atras în vază ca de puterea unei vrăji. Este Sulina, limanul fericit în fața căruia trag corăbiile mării și ale Dunării, — poarta largă prin care trec bogățiile tuturor continentelor, purtate de la un capăt la altul al lumii, pe drumul neted și fără pulbere al apelor.

De-alungul cheului sînt înșirate, cu privirea spre mare, otelurile, agențiile, palatul Comisiunii Dunărene și toate clădirile mai de frunte ale orașului. Două diguri largi de piatră călăuzesc valurile canalului în launtrul mării. Aici se sfîrșește lungă și glorioasă călătorie a bătrînului Istru. Aici mîndria și puterea fluviului-rege se farmă de talazurile grele ale mării, învălmășind, în vuetul acestei izbiri, undele și strigătele întregului popor de rîuri, pe cari le-a smuls din coapsele munților. Și, în sfada aceasta de ape neliniștite, de-a-supra volburei aceștia îngrozitoare, se leagănă pururea un clopot, a cărui bătae dă de știre marinarilor, pe vreme de ceață, să fie cu luare aminte.

E noapte. Sub cerul negru, fără stele, orașul doarme. Ascult plescăitul somnoros al valurilor — vecinica și deșarta frămîntare a mării. Departe, cele două faruri

de la capetele digurilor licăresc în întu-
neric, ca două candelă 'ntr'un cimitir. Din
cînd în cînd mi se pare că aud glasuri
tînguitoare bocindu-se pe valuri. Dangătul
clopotului răsună rar, înduioșat, în fioroasa
împărăție-a nopții.

1904 Peep
~~~~~*

Pe Marea Neagră.

19. Însula Șerpilor.

Răsare soarele scînteetor din geana depărtată a mării. Razele-aștern brîe verzuî, galbene, și roșii pe 'ntinsul neteziș al apei. Pămîntul se retrage 'n urma noastră. Incet Sulina se pleacă, se scufundă sub valuri. Copaciî, catargurile, sulurile negre de fum, toate se șterg; albastra boltă a cerului se lasă ca un coviltir urieaș peste pustietatea lucie a mării.

După două ceasuri de plutire spre răsărit, zărim înaintea noastră o movilă albă. Acolo-î insula Șerpilor. De departe par ruinile unei cetăți fantastice înfipse în valuri. La vr'o sută de pași vaporul se o-

prește. O barcă ne ia, și peste cîte-va minute punem piciorul pe țărmul pietros al acestui singuratic ostrov. Un dorobanț chipeș, frumos, vine vesel înaintea noastră. El știe că odată cu noi i-aș sosit merindele de la Sulina.

— Nu ți-e urît aici, leat? îl întreb — ca să intru 'n vorbă — pe cînd ne urcam încet spre farul din vîrful insulei.

— Poî, de ce să ne fie urît? că doar nu sîntem pe pămînt străin . . . e tot țara noastră.

Și tînărul străjer îmbrățișă c'o privire mîndră și fericită largă întindere a mării, ca și cum ar fi vrut să spue: «A noastră-i toată.»

Pășind printre bolovanî, îi povestesc cum a stat aici de mult, de mult, acum trei mii de ani, Ahile, cel mai vestit viteaz al Grecilor, cum s'a însurat el aici cu Elena cea frumoasă, și la nunta lor aș venit Neptun, zeul mărilor, și Amfitrite, soția lui Neptun, și zinele tuturor apelor cari curg în mare; îi arăt locul unde-a fost templul lui Ahile, și-i spun cum păsările insulei zburău în fie-care dimineață la mare de-și muiaș penele, apoi veniaș grăbite de stropiaș toată podeala de mar-

mură a templului ș'o măturaă frumos cu aripele.

— Or' fi astea, zise dorobanțul, zburătuind un stol de lări albi cari ciuguliaă în petecul de secară de pe podișul ostrovului.

— Chiar ele . . . nu; dar strămoșii lor de bună seamă c'aă cunoscut pe mîndrul Ahile.

— Ale naîbiî dihăniî, — să le-auzi cum tipă, Domnule, jurî că-s niște copii cari rîd.

Sîntem pe vîrf, lîngă far. Nicî un copac, nicî o tufă nu se zărește pe scofîlciturile văroase și crăpate ale acestuî ostrov. În jurul nostru valurile foșnesc. Ele vin mereu, de departe, popoare 'n veci neliniștite, și se sparg urlînd de coastele pietroase ale insulei, în care bat stăruitor, ca și cum ar vrea s'o smulgă din loc. Soarele împrăștie raze tot mai ferbinți din limpezișul albastru al cerului. Curcubee s'aprend pe talazuri. Privirile noastre se adîncesc în zare, se pierd uitate pe deșertul nemărginit și strălucitor al mării. Valurile par' că ard. Nicî-odată n'am văzut atîta lumină, atîta spațiu. De-un sentiment de evlavie ni se umplu sufletele, și stăm neclintiți, ca 'ntr'o tăinică rugăciune, sub

farmecul acestei uimitoare priveliști. Timpul pare-a se fi oprit din sbor. Gîndurile noastre ațipesc de legănarea și tînguirea neîntreruptă a valurilor. Toți tăcem, ca 'ntr'o biserică.

20. Constanța.

Așa liniștită și blîndă s'arăta marea cînd am plecat din Sulina! Și cît ne-a prins în larg a și început a se posomorî și, din ce în ce mai cu minie, a-și ridica oștirile-î de valuri înaintea noastră. Soarele-a asfințit. Pămîntul nu se mai vede. Un întuneric greu, amenințător, se lasă din cerul înorat, fără stele. De pretutindenî, mugind, talazurile negre vin ca niște matahale vii și se izbesc de coastele vapo-
rului, care gîfîind greoiu, se luptă cu nămeții de apă și-și tae cale dreaptă pe marea involburată. Șueră'n vînt frînghiile întinse de catarguri. Legănarea neregulată a vasului mă amețește. O căldură năbușitoare îmi învăluie capul. Culcat pe spate, în aerul greu al cabinei, îmi încopcesc

mîinile subt ceafă, închid ochiî şi 'ncerc să cuget; dar vijelia de-afară pare că împrăştie şi gîndurile mele. E o larmă, un zgomot înfiorător de scaune răsturnate, de uşi trîntite. Aud paşi repezi pe punte, strigăte nedesluşite. C'un vîjiit năsprasnic se 'nalţă valurile aruncîndu-se pe podelele vaporului, şi 'n hîrtoapele ce se deschid vasul, scăpătînd, se pleacă 'ntr'o parte, păreţiî trosnesc, strînşi între mişcătoarele dealuri de apă. — O amăgire a simţurilor zăpăcite de spaîmă : Mi se pare că în loc să 'naintăm, ne lăsăm în jos. ne scufundăm încet în adîncul mării. Mă uît la uşă, — pe-acolo are să năvălească apa, pe-acolo are să vie moartea. O aştept. Invălmăşit şi răpede, ca la lumina unui fulger, îmi apar icoane din copilărie, stoluri de amintiri vechi, nechiămate, tresar deodată în scăpărarea unei clipe; cuvinte, şi lucruri, şi întîmplări, la cari nu m'am mai gîndit de mult, vin acum, stîrnite din depărtările vieţiî, aduse val-vîrtej ca de suflarea unei vijelii. — Măsor cu gîndul întinderea mării: peste talazurile-î furioase văd vasul nostru — o jucărie, o coajă de nucă, pe care iscusinţa omului o cumpăneşte ş'o poartă totuşi pe mări, înfruntînd mînia furtunilor.

În luptele-î de veacuri cu-atîtea primejdii și greutate, ce-î sta în cale, omul îmi apare ca acel voinic năzdrăvan din povești, pe care nimic nu-l înspăimîntă. Cine poate prevedea până unde-și va întinde într'o zi hotarele puterilor lui cuceritorul acesta îndrăzneț și neobosit!

În albul zorilor ies pe punte. Furtuna s'a potolit. Marea e liniștită — ostenită parcă de-atîta frămîntare 'n deșert. Un oraș frumos strălucește înaintea noastră: Constanța — farul Romîniei, aprins la porțile răsăritului, în pragul apelor nestăpînite. O, pămînt binecuvîntat!...

Orașul e răvărsat pe-o ieșitură de mal împlîntată 'n valuri.

Prin cîte-a mai trecut, Doamne, și colțișorul acesta de lume!... La început aș aruncat ancorele și și-aș așezat liman aci Fenicienii, cei dintăi colindători ai mărilor. După ei aș venit Grecii, cu puternicile lor corăbii. Apoi a început năvala noroadelor de pe uscat. Și așa, neamuri pe neamuri s'aș 'mpins în căutarea «Berbecului cu lîna de aur» de la gurile Istrului; vieți peste vieți s'aș așternut în trei mii de ani pe țărîmul acesta, și vijeli după vijeli

aŭ bîntuit ş'aŭ spulberat aşezările lor din temelie.

Constanţa de azi, — chiămată să devie peste cîţiva ani unul din cele mai măreţe şi mai însemnate porturi din lume — stă pe mormîntul vechiului oraş Tomi, a cărui întemeere e învăluită în negura unei triste şi crude poveşti: «Frumoasa Medea, fiica lui Aetes regele Colchidiei, fuge de la părinţi luînd cu ea şi pe micu-î frăţior Absirt. Furios, Aetes o urmăreşte pe mare. Eată-l, — e gata s'o ajungă. Nebună de spaimă, Medea, ca să scape de corabia prigonitoare, ale cărei pînze se văd tot mai aproape, ucide pe Absirt, şi, sferticîndu-î trupul, î-aruncă bucăţile pe valuri. Nefericitul părinte opreşte mereu corabia, s'adune de pe apă bucăţele 'nsîngerate ale iubitului său copil, şi, cînd le strînge pe toate, plîngînd de durere, trage la ţărm să le 'ngroape. Limanul acesta, cu oraşul care s'a ridicat apoi aci, s'a numit Tomi (de la cuvîntul grecesc *Τόμη* = bucată).»

De pe atunci aŭ trebuit să fie îmbelşugate şi atrăgătoare locurile acestea, pentru ca să roiască şi să s'aşeze pe-aici popoare venite din depărtări aşa de mari. Inscriptii vechi, stîlpî de marmură dăltuiţi

cu măiestrie, atîtea ruini de case, de temple și de băi ce se desgroapă de sub malurile acestea, arată starea înfloritoare la care ajunsese Tomi odinioară. O viață puternică, civilizată, încolțise-aci, și cine știe unde-ar fi ajuns azi, dac' ar fi fost lăsată 'n pace. Dar s'aũ pornit de la o vreme șuvoaele de barbari, ș'aũ curs, aũ curs încoace năprasnice și pustiitoare, spărgînd întăriturile romane, culcînd cetățile la pămînt și prefăcînd în pulbere munca de veacuri a atîtor neamuri. Din năruita Tomi s'a ridicat, sub Constantin cel Mare, Constanța, căreia mai tîrziu Genovezii i-aũ redat, pentru cît va timp, vechia strălucire și însemnătate comercială. Apoi a căzut sub stăpînirea turcească : cheul și digurile de apărare, lăsate în grija vremii, s'aũ stricat, frumoasele clădiri ale portului s'aũ părăduit, toată mișcarea și viața orașului a început a tînji, — un somn îndelungat și greu, ca o robie, s'a întins peste întreaga Dobrogie. Valurile mării boceaũ stîngerea unei lumi.

Dar eată că dinspre Dunăre se 'nalță deodată, ca un freamăt re'nviotor, cîntecele de biruință ale Romînilor ; stindarde ciuruite de gloanțe flutură 'n vînt, ș'ace-

leași brațe vînjoase, cari-aũ sămănat moartea în cîmpiile Bulgariei, vin acum să împrăștie viață, putere și lumină în cîmpiile și orașele Dobrogei.

Astăzi, în portul Constanței, sirenele vapoarelor romînești chiamă vijelioasele trenuri din depărtările apusului: mărețul pod de la Cernavoda leagă pentru totdeauna căile uscatului cu ale mărilor, deschizînd Europii drumul cel mai scurt înspre bogatele țărmuri ale Gangelui. Din malul împodobit de vile strălucitoare, pornesc diguri uriașe, puternice brațe de piatră, cari 'nfrînează furia talazurilor și dau liman liniștit corăbiilor. Azi Constanța, renăscută, privește cu mîndrie peste nesfîrșita împărăție a mării. Pe schelele ei curg avuții din toate climele; iar vara lume de pe lume s'adună pe plajele ei calde.

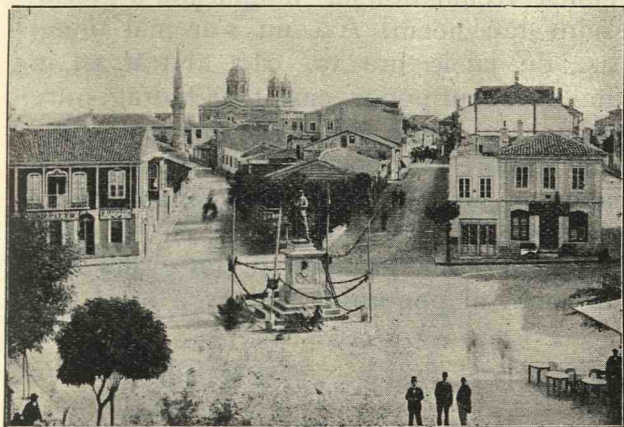
Soarele asfințește lungind pe mare umbrele orașului. E o seară frumoasă, liniștită, una din acele dulci serî de vară, în care simți o adevărată fericire să te lași în voia visurilor. Valurile, cu vîjîitul lor legănător țin ison orhestrei de pe mal, a cărei fanfară se 'mprăștie lin în largul mării. Pe cer s'aprind candelabre de stele.

De pe terasa otelului Carol, îmi lunec ochii pe sclipitoarea cîmpie a mării, și cuget la vremile 'ndepărtate, la cîte 'ntîmplări și prefaceri aū curs după ele. Mă gîndesc la blîndul și nefericitul Ovidiū... Aici și-a plîns amărăciunile surghiunului gingașul poet al Romei. Străin, bolnav, neînțeles de nimeni, el nu găsește, în sufletu-î abătut, un cuvînt de laudă, nici pentru locul, nici pentru poporul în mijlocul căruia e osîndit să trăească. În versul lui urlă crivățul ier- nelor grozave cari 'nghetaū marea, pe lira lui suspină dorul de soție, de prieten, de patria lui pururea frumoasă și surîzătoare, din care-a fost gonit, și pe care n'avea s'o mai vadă niciodată.

Aū trecut de-atunci nouă-spre-zece vea- curi.

Azi, poete, nu te-ai mai simți așa de străin în locurile acestea. N'ai mai ve- dea chipuri fioroase de barbari îmbrăcați în cojoace, nici marea prefăcută 'n pod sunător de ghiață. Sciții s'aū dus, și Tomi s'a dărăpănat, și toate s'aū schimbat de- atunci. Patria ta, neamul tău a răzbătut în coace, ș'o lume nouă a răsărit aici, pe pămîntul acesta stropit de lacrimile tale ; un nou oraș s'a ridicat din valurile Pontului,

Constanța : Piața «Ovidiū».

subt un cer tot așa de albastru și de cald, ca și al frumoasei Italie. Din mijlocul acestui oraș, statua ta de bronz privește visătoare peste cîmpia acoperită de ruinile cetăților și lagărelor romane, sub zidurile cărora zac oasele compatrioților tăi. Azi te-ai primbla pe uliți romane, printre vechi monumente, pe ale căror lespezi de marmură ai citi nume cunoscute și scumpe inimii tale ; pe scutul legionarilor de piatră ai revedea pe cei doi prunci aplecați la sînul lupoaiței, ș'ai căuta cu noi în adîn-

cimea vremii obîrșia 'ndepărtată a glorio-
sului tău neam. Azi nu s'ar mai tîngui
așa de jalnic lira ta, căci ai trăi aci în
mijlocul unui popor, care ți-ar fi drag, între
oamenî al căror chip ți-ar aminti trăsătu-
rile mîndre ale cetățenilor romanî, și 'n
a căror limbă — mlădioasă și sonoră ca
și versurile tale — ai regăsi, cu atîta sfin-
țenie păstrate, urmele vii din graiul stîns
de mult al poporului tău.

In munții noștri.

21. Pe Colibași.

Demînecate eșim din Turnu-Severin, pe șoseaua care-o ia pe sub munții Mehedinților și merge la Tîrgu-Jiū. Valea, în care scăpătăm de pe podișul orașului, se umple și răsună toată de zurutul zurgălăilor și de tropotul uscat al cailor. Dorm încă vietățile cuprinsului. Numai ciocîrlanii, mai harnici, pășesc mărunțel pe marginea șanțului. De jur împrejur nu vezi de cît holde și livezi. Înaintea noastră drumul se așterne alb, neted, pe subt colnice. În aer e o răcoare dulce ș'un miros sănătos de cîmp și de pădure. Nicî un zgomot, nicî o mișcare, nicî o adiere de vînt nu

se simte. Copaci, cu frunza neclintită, par zugrăviți. Brobonit de rouă, pământul doarme încă în lumina umedă și nehotărâtă a dimineții. Peste-un ceas începem să urcăm dealul Colibași. Sub noi zarea se lărgeste. Înainte, spre răsărit, cerul se dogorește, ca de bătaia unei flăcări; o pulbere fină de aur se ridică din spatele codrului și se 'mprăștie 'n sus, ca și cum ar sufla-o gura unui vulcan. Cîți-va nori zgrunțuiți, ce plutesc în albastrul cerului, prind a se rumeni pe margini. De-odată o sulită de foc străpunge perdeaua de arbori. Porțile zilei se deschid, și, în valuri, curge lumina pe văi. Pământul tresare din somn, vesel și plin de viață, sub calda binecuvîntare a soarelui.

Pe culmea Colibașilor oprim, să răsufle caii. Priveliști largi, fermecătoare ni se desfășură din toate părțile. Lanuri și păjiști s'aștern în răzoare, pe coaste de grinduri ușor trăgănite. Casele albe ale sate-lor, răvărsate pe tăpșane, strălucesc printre livezile de pruni. Pe ogașele verzi ale văilor pătate de umbră gîrlele trag dungă tremurate, vinete și sclipitoare ca oțelul. Departe, într'un albastru fumuriu, se încalecă, încrețindu-se în valuri neregulate,

din ce în ce mai dese, spinările mătă-
hăloase ale dealurilor acoperite de păduri.

Vizitiul — un țăran chipeș și deștept
din podgoriile Oreviții — îmi arată cu
biciul, ca pe hartă, munții, plaiurile și a-
pele Mehedinților, și 'mă povestește, cu
șart, legendele pe cari le-a auzit și el de
la bătrîni.

«Muntele Babelor ... l-am lăsat în urmă,
— se vede bine din șosea, cum vii de
la Vîrciorova, pe lîngă Schela Cladovii...
nu-î așa 'nalt, da-î priporos grozav. Pe el
și-a lepădat Dochia cojoacele. Ci-că era
baba asta o zgriptoroaică urîță, și bătă-
ioasă, și rea de mama focului, — ș'avea
un fecior, Dragomir, care se 'nsurase c'o
fată frumoasă, și harnică, și cuminte, de
nu mai avea păreche; da baba n'o putea
suferi, și nu știa cum s'o mai canonească,
doar o face-o să-și ia lumea 'n cap. Intr'o
zi îi dă un caer de lînă neagră să-l spele
până l-o albi. Și pe cînd zolia la fîntînă
și plîngea biata nevastă de 'nduioșa pîe-
trele, eacă vine-un moșneag, c'o barbă
albă pîn' la brîu, ș'o întreabă blînd, că
de ce plînge; ea-î spune cum o prigo-
nește ș'o hainește soacră-sa, și cum tot
la muncă grele și fără spor o mîină, ca s'o

pîrască pe urmă la Dragomir că nu-î nici de-o treabă și s'o isgonească din casă. Auzind una ca asta moșneagu — care era chiar Dumnezeu — dintr'o vorbă-î nălbește caerul, și-î dă ș'o chită de ghiocci înflo-riți, să-î ducă babei. Cum vede baba ghiocci crede c'a și venit primăvara, și strigă: Dragomire mamă, să ne pregătim de-amu, să suim oile la munte, c'aū prins a se ridica zăpezile... A doua zi mîna pe noră-sa c'un caer alb să-l spele pîn' l-o face negru. Și iar trece Dumnezeu pe la fîntînă, și făcîndu-i-se milă de biată nevestă, blagoslovește încet cu dreapta, și caerul, din alb, se face de-o dată negru ca pămîntul în desprimăvarat; apoi îi întinde o chită de fragi coapte și-î zice: Na, să le dai babei și să-î spuî că le-ai cules de pe cîmp. Cînd a văzut Dochia fragele, roșii ca sîngele, nici n-a mai stat la gînduri: iute s'a încotoșmănat în cele nouă cojoace, a luat pe Dragomir, ș'aū pornit cu turmele la munte. Ș'a dat Dumnezeu întăi trei zile de vară, și pe urm' o moînă ș'o ploae caldă, c'a început baba să-și lepede cojoacele, ude leoarcă și grele de nu le mai putea duce, pîn' a rămas numai cu unul. Și atunci s'a lăsat de-o dat' un ger, ș'o

lapoviță, ș'un îngheț de crăpau pietrele. Și umblînd baba, de colo colo, rebegită de frig, vede pe fecioru-său răzămat cu șalele de-o stîncă și prinde-a-î grăi: «Aba, Dragomire maică, lumea se prăpădește de frig, și tu stai și cîntî din fluer!» ... Da el era mort, — înțepenise-acolo prididit de zloată, c'un ciubuc de ghiață la gură. Ș'asa, aū înghețat sloiū și baba, și oile, și s'aū prefăcut toate 'n stane de piatră, de se cunosc și azi momîile lor albe, risipite ca o turmă, pe muntele care de-a-tunci se chiamă Babele».

Ascultîndu-l, mă gîndiam că tot legenda asta, cu puține schimbări, mî-a povestit-o un cioban de pe muntele Ceahlău, arătîndu-mi o turmă de stînci împrăștiate pe prispa verde ce se 'ntinde la picioarele Panaghiei.

---

22. La umbră.

Pe la amiază conăcim în Broșteni, sat mare și frumos, răvărsat pe valea râului Motru. Vrednici, și cumiști, și buni gospodari trebuie să fie oamenii prin părțile

acestea. Văd căsuțele lor vesele și curate, livezile 'ngrădite, curțile pline de păseri, fînul strâns cu îngrijire și așezat în pătuiace, vitele grase, femeile bine 'mbrăcate și copiii rumeni la față. Mă dau în vorbă

c'un moșneag care 'mpletește la un coșer de nuele.

— Sînt, ce e dreptul, și pămînturile bune pe-aici, îmi spune bătrînul, dar ș'ai noștri s'aũ ales tot oameni harnici și de ispravă. Noĩ pe la tîrg mai mult vindem de cît cumpărăm, c'avem aici, slava Domnului, tot ce ne trebuie. De-ale îmbrăcăminteĩ — lucrează nevestele 'n casă ; opinci și căciuli ne facem noi ; și de-ale guriĩ — ne dă cel de sus, de-ajuns și de rămas. Uite-o cum stă podoabă pe dealuri hrana noastră, din belșug : numai sănătoși să fim, și zile s'avem s'o mîncăm. Vezĩ Dumneata, noi avem în comuna noastră, de șapte sute de suflete, patru biserici, și numai două cîrcime. De-aceea nici nu s'aud pe-aici gîlceve, orĩ bătăĩ, orĩ furțișaguri, cum sînt, de-o pildă, pe la Ponoare, unde sînt pruni mulți și unde oamenii beaũ țuicã și 'n loc de aghiazmă la Bobotează. Acolo ci-c'ar fi vrut odată sfîntul Nicodim să le facă și lor o biserică, și ei, ticăloșii, ca să scape de sfînt, s'aũ apucat și i-aũ vîrît pe-ascuns un mîel în traistă, ș'apoĩ aũ sărit să-l bată zicînd că le-a furat mîelul, ș'a plecat sfîntul în lume blestemîndu-ĩ să nu mai aibă biserică 'n sat, ci numai

de cimpoeri și de toboșari să le facă Dumnezeu parte. Și multă vreme ci-c'aũ rămas fără biserică. Acuma aũ, nu-ı vorba, s'a milostivit cel de sus cu ei — dar ce folos că tot cîrcîma li-ı mai dragă!.. Urît lucru mai e, Doamne, și băutura asta. Lasă c'aduce și pagubă, și te sărăcește de te lasă pe drumuri, — da-ți strică și minte, și sănătate, și vieață, și tot, de-ajungi din om neom. Eũ — mulțumesc lui Dumnezeu — eacă sînt aproape de nouăzeci de ani, și muncesc cît și feciorii mei, și nu știu ce-ı boala. Cînd mi-ı sete mă duc coala la șipot, ıı trag un gît bun de apă rece, și parcă 'ntineresc...

Mă uıť la figura blîndă și luminoasă a moșneagului, ascult cu drag vorba lui așezată și cuminte, și mă gîndesc că în el sînt întrupate toate bunele însușiri ale poporului român. Cîtă înțelepciune, de ce comori nu zac ascunse în sufletele acestea cinstite și senine, cari-aũ trecut de-atîtea ori prin cumpene mari, prin greutăți și nevoi cumplite, ș'aũ înfruntat cu bărbăție vijeliile vieții, ș'aũ știut pururea să-și păstreze credința lor în bine și 'n dreptatea celui de sus!

Multe și neprețuite frumuseți ar des-

coperi acel care-ar putea străbate în sufletul acestui popor ales ș'atît de bine înzestrat de fire, în adîncimile tănuite ale inimii lui bune și răbdătoare, unde s'aû păstrat cu atîta sfințenie credințele, datinile, graiul și virtuțile neamului nostru, și de unde-a isvorît cel mai cald și mai duios cîntec din cîte vr'odată s'aû spus pe lume — dulcea și fermecătoarea doină, în a cărei largă mlădiere pare că freamătă toți codrii și plîng toate izvoarele țării.

La plecare strîng cu iubire și cu adîncă recunoștință mîna aspră și noduroasă a lui moș Dumitru. Cugetul meu îmi spune că cea mai mare parte din bunurile și fericirile de cari mă bucur le datoresc acestei mîini harnice, cojite de soare și de muncă.

23. Valea Motrului.

Mergem o bucată bună pe marginea Motrului, ale căruî unde verzuî, pripite, se sparg de bolovanî. Apoi urcăm pe-un podiș larg și luminos. Mirezme dulci, îm-

bătătoare, de sulcină și de dumbravnic, se 'mprăștie 'n aer de pe fînețele bătute de soare. Un vînt căldicel adie, și grînele coapte își leagănă spicele, ca de vraja unui cîntec. În depărtare se pierd liniile încîlcite ale dealurilor întunecate de desimea codrilor. Lanurile sînt împînzite de secerători. Cîrduri de fete în cămăși albe și vîlnice roșii se pleacă muncii și-și mișcă brațele 'n tactul unei doine. Dulce răsună valea de glasurile lor. Pe miriști și pe șesuri alunecă 'ncet umbrele călătoare ale norilor. În urma noastră Motrul, tolănit în spintecătura dealurilor ca un balaur ostenit, își tremură solzii sclipitori în soare. Copaci bătrîni s'apleacă pe undele lui sfătoase, să li-asculte poveștile. El scoboară de sus, dinspre «Culmea Frumoasă», de la poalele muntelui Oslea, unde-a stat în vechime încolăcit năprasnicul șarpe cu nouă ochi, de groaza căruia se cutremura toată valea Dunării, până cînd într'o zi eată c'a sosit acolo Iorgovan, voinicul fără seamăn, și s'a așezat într'o groapă, cu calu-î năsdrașan și cu tolba-î de săgeți, și cînd șarpele, flămînd, a ridicat capul să 'nfulice-o turmă de vite ce păștea pe vale, Iorgovan, întinzînd arcul, l'a izbit c'o să-

geată și i-a scos un ochi, iar muntele s'a zguduit din țiței de svîrcolirea dihaniei. Și tot așa l-a pîndit și l-a săgetat, până cînd șarpele, rămîind numai c'un ochi, a rupt-o de fugă pe la Furca Alunului, pe unde se vede și azi dîra lui, căreia îi mai zic uni și «brazda lui Novac». Iorgovan s'a luat călare după el, și unde-l ajungea îi și hărtănia cu paloșul o bucată din trup; la apa Cernei însă voinicul a stat locului, fermecat de cîntecul unei zine, iar capul șarpelui a trecut Dunărea pe la Cazane, și s'a ascuns în peștera neagră, de unde iese vara musca cea rea, care bîntue vitele de prin meleaguri.

Departe, hăt, Motrul scapă 'n luminiș, și după ce soarbe undele Coșuștei, se îndoaie pe la capătul dealului Colibași și trece, domolit și gînditor, pe sub zidurile mînăstirei Strihaia, unde-a văzut într-o noapte pe Mihaï Viteazu viind ostenit din război, și grăbindu-se să rîdice până 'n ziuă, pe ruinele castelului părintesc, o biserică, pe care de zor mare ce-a avut, a greșit ș'a zidit-o cu altarul spre miază-zi. De-acolo, bătînd spre răsărit, se lasă molic pe șes deschis, printre imașuri și sămănături, până 'n mînăstirea Gura Mo-

trului, unde-și descarcă undele 'n Jiū. Mî-năstirea, împrejmuită cu ziduri groase, sparte de vremi, e așezată pe poalele unui deal. Acolo odihnesc oasele cuviosului patriot Efrosin Poteca, unul din cei mai harnici apostoli și luminători ai neamului nostru pe la începutul secolului al XIX-lea. Pe porțile de fier de la intrare mîncate de rugină, se cunosc încă urmele gloanțelor repezite din flintele pandurilor lui Tudor la 1821, cînd, de frica lui, boerii greci se 'nchiseseră acolo, ca într'o cetate, cu averi, arme și arnăuți. Pe toată valea Motrului ș'a Jiului, pornind din cîmpia Padeshului, de pe plaiul Cloșani, unde s'a ridicat întăi steagul libertății în mîntuitoarea răscoală de la 1821, și până 'n șesurile Dunării, — prin toate satele Olteniei auzi vorbindu-se de «Domnul Tudor», ca și cum ieri ar fi trecut pe-acolo, în fruntea pușcașilor sei, așa viū, și mare, și întreg a rămas în mintea tuturor «viteazul răz-bunător» al poporului, eroul legendar care îmbrăcase «cămașa morții» pentru mîntuirea neamului seū.

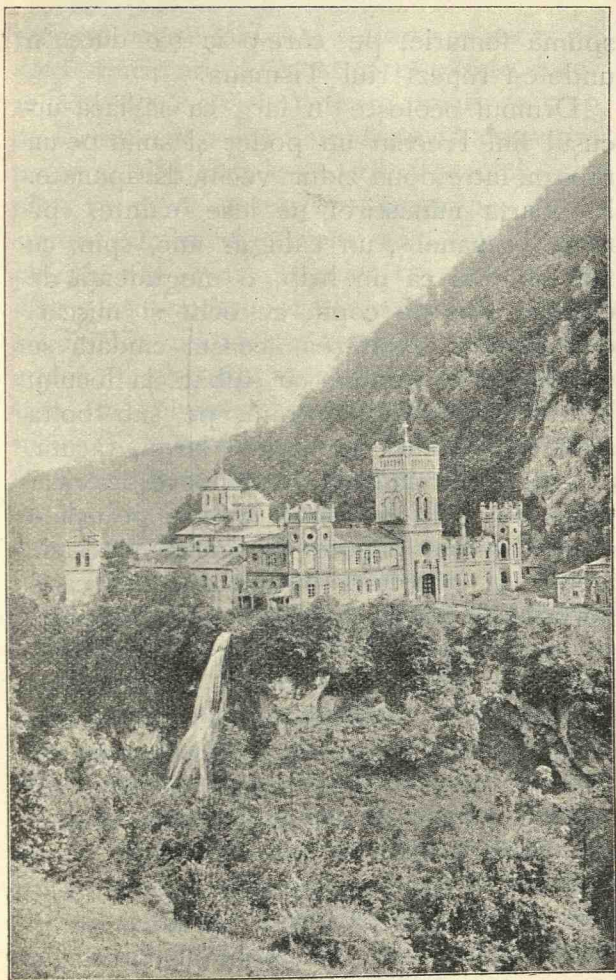
---

24. Mînăstirea Tismana.

De pe Culmea Frumoasă, din codrul de fagi bătrîni, în desişul cărora e pururea noapte, scăpătăm în valea largă şi luminoasă a Tismanei. Aerul fierbe de zăpuşală. Cerul pare că arde de-asupra noastră. Pe lanuri zoresc muncitori, desculţi, cu frunze de brusturi pe cap, cu mînecele cămăşii de pînză aspră sumese până 'n suptiori. Trecem prin satul Tismana, aşezat la poalele munţilor, între două vâlcele, de-o parte şi de alta a rîului Tismana. Stîrniţi de clingătul zurgalăilor copii aleargă de pretutindenă, se urcă pe garduri, sburdalnici, veseli, gălăgioşi. Cîinii îşi amestecă lătratul în chiotele lor. Din sat eşim într'o pajişte frumoasă, aşternută pe-o vale care se îngustează din ce în ce. În fund se deschide înaintea noastră ca o poartă în tainica şi întunecata domnie a codrului. Prin spintecătura aceasta a munţilor, drumul, şerpuind pe marginea rîului Tismana, se adînceşte într'un desiş de castani seculari. Umbra ne învăluie din toate părţile. Un dulce miros de fîneaţă pluteşte în aerul răcoros. În liniştea sfîntă

a codrului, în măreția și sălbătăcia acestor locuri, șopotul somnoros al apei, ușoara clătinare a frunzelor, stropii de lumină ce picură din strașina de ramuri, toate te farmecă; — inima-ți bate de-un fior neînțeles, ca și cum ai fi intrat într'o lume de închipuirii, de basme. La o cotitură a drumului, crengile se desfac, — o ferestruie se deschide 'n păretele de verdeață, din fund răsare, peste vârfurile copacilor, un turn înalt și galben. De-abia l-ai zărit înse — și bolta de ramuri se 'nchide din nou. Dintr'acolo s'aude tot mai tare, tot mai aproape un vuet ca de moară, ș'un răpăit, un plesnet de apă care cade pe lespezi. De-odată, ca la un semn, perdeaua de arbori se dă la o parte, — sus, pe vârful unei stînci fioroase, îți apare în toată fantastica ei măreție, mînăstirea Tismana, cu zidurile ei îndrăznețe, cu turnurile ei înalte de castel din timpurile vechi. Te uiți înmărmurit, ca la o minune, și nu știi bine de-î aieve, orî e'n vis, — cînd eată că o nouă privește te chiamă: torentul Gurniei, repezit de sus, de sub talpa mînăstirii, s'aruncă vîjîind, și cade de la o înălțime amețitoare peste-o grămadă de stînci dărîmate, unde sulul de apă se sparge și se preface într'o

Mănăstirea Tismana.

spumă fumurie, pe care-o ia ș'o duce 'n undele-î repezî rîul Tismana.

Drumul ocolește 'n larg ca să facă urcușul lin. Trecem un podeț și suim pe-un tăpșan, între două ziduri vechi, dărăpanate. În poarta mînăstirei ne iese 'nainte «piticul Tismaneî», un călugăr mic, spîn, cu fața sbîrcită ca un hrib, o mogîldeață de om, cu glas de copil, cu ochi și mișcări de maîmuță. Arătarea aceasta ciudată se potrivește de minune cu sălbătăcia locului în care ne aflăm. Intrăm, pe sub bolta înaltei clopotniți, în curtea largă, tăcută, a frumoasei mînăstiri. În mijloc e biserica, plină de scule și odoare vechi; pe ușile-î de stejar sînt săpate cu multă măiestrie iconițe și înflorituri migăloase, fine ca o horbotă. În stînga, spre săritoarea Gurniei, se 'nșiră, de-alungul zidului împrejmuitor, încăperile stareției, și chiliile cu două rînduri, în fund — arhondaricul. Aripa dreaptă e un morman de ruini arse, acoperite de bălării. Patru turnuri înalte, cu ferestruî înguste, străjuesc, din cele patru colțuri ale curții, liniștita și măreața lavră, ridicată aci, în locul acesta ascuns, acum șase sute de ani, de părintele Nicodim, cu ajutorul milostivilor Basarabî de pe acele

vremuri. Spre miază-zi vederea e astupată de-o stîncă uriașă, în al cărei părete drept se văd două spărturi negre, tăiate în chip de ferestre la o înălțime fioroasă deasupra peșterei, din care iese urlînd șuvoiul Gurniei și trece printr'un canal pe dedesuptul mînăstirii. Acolo sus, îmi spune piticul, c'un glas pițigăiat ce n'are nimic din glasul omenesc, în chilioara aceea scobită 'n piatră se retrăgea sfîntul Nicodim, și zile, săptămîni întregi se ruga în taînă la Dumnezeu pentru păcatele oamenilor. El a venit de peste Dunăre, trimes încoace de-un înger care i s'a arătat în vis și i-a spus și locul anume, unde să ridice mînăstirea. Ș'a umblat, ș'a rătăcit mult sfîntul păn'a dat de săritoarea Gurniei. Erau ponoare pe-acolea și 'ntunecime mare, sălbătăcie și desiş nestrăbătut. Și el, singur, a curățit ș'a netezit locul, și 'ntăi a făcut aici în fața peșterei o bisericuță dintr'un tis bătrîn, ș'a potrivit să fie pristolul chiar pe rădăcina tisului. Pentru credința lui cea mare îl dăruise Dumnezeu cu putere făcătoare de minuni. Și orî cine venia, pătimaș de boală trupească orî sufletească, aici îndată-și găsia alinare, — cît se lățise vîlva 'n lumea 'ntreagă

de bunătatea și harul cel mîntuitor al sfîntului. S'a venit pe vremea aceea din depărtările apusului ș'un împărat păgîn ce-i zicea Jigmond și care avea o fecioară bolnavă rău, «bîntuită de duhul cel necurat»; și cum aū ajuns aici, s'a și 'ndreptat fata. Apoi într'o zi, ci-că primind împăratul plocon niște purceluși, i-a dat bucătarului să-i gătească într'ascuns, și să-i aducă la masă într'un blid acoperit; și vrînd el să cerce puterea sfîntului i-a zis: blagoslovește, părinte, acești păstrăvi. Iar sfîntul blagoslovind, cînd s'a descoperit blidul, s'aū găsit într'adevăr păstrăvi în loc de purcei. «Văd că este mare puterea ta, i-a zis împăratul, uimit, — și de aceea vreaū să 'mă mai faci o minune: dacă vei putea trece nevătămat prin foc, să știi că eū cu toți ai mei ne vom boteza în legea ta». Atunci sfîntul ci-c'a poruncit de i-aū adus lemne multe și vreascuri din pădure, ș'a aprins un foc mare în fața bisericei, și 'mbrăcînd odăjdiile preoțești a luat crucea și evanghelia, și 'ncet a trecut de trei ori prin mijlocul flăcărilor. Iar cînd a eșit neatins din văpăi, împăratul cu toți ai lui, spăimîntați, i s'aū închinat ș'aū cerut grabnic taîna botezului.

---

25. Tîrgu-Jiū.

Pe la toacă plecăm spre Tîrgu-Jiū. Cîți-va nori fumuriî călătoresc încet pe bolta albastră a cerului. Șoseaua dreaptă, bătută ca 'n palmă, tae întinsa cîmpie ce se desfășură 'naintea noastră. La răsărit se văd, peste șirul de dealuri verzi, înălțimile Vulcanului, cari, împreunîndu-se pe la cheia Jiului cu măgurile cenușii ale Parîngului, alcătuesc cununa muntoasă a județului Gorj și granița Romîniei dinspre Transilvania. După un ceas de drum, pe șes deschis, intrăm într'o pădure mare și frumoasă, de stejari seculari. Ne adîncim în ea, ca 'ntr'o lume tănuită, plină de vrăji. Din desişul ramurilor se cerne 'n-tuneric. Treptat aerul se răcorește. Cren-gile 'ncep să se miște, frunzele foşnesc de vînt. Fulgere dese, orbitoare, spintecă cerul din ce în ce mai posomorît, și tunete prelungi se aud bubuind în depărtare. Cînd eșim în limeziș, vedem ploaia, ca o perdea de sulii, dreaptă și întunecoasă, viind dinspre munți și cotropind cîmpiile, c'un ropot de oștire îngrozitoare, năprasnică.

Tunetele se 'ntețesc, și peste cîteva minute un adevărat potop s'abate vijelios asupra noastră. Nu mai vedem nimic. Caii aleargă îndemnați de țipetele vizitiului, speriați de răpăitul stropilor cari cad, repezi și grei, ca o grindină de gloanțe. Intr'un sfert de ceas toată cîmpia e o mare. Cu chiu cu vai ajungem la Brădiceni, unde ne adăpostim sub umbrarul unei cîrcime. Țăranii desculți, cu ițarii sumeși până de-asupra genunchilor, cu brațele goale încrucișate pe piept, staū în picioare, neclintiți, și privesc cu jale la ogoarele 'necate, la căpițele risipite, la snopii desfăcuți și luați de puhoae, la munca și speranțele lor nimicite 'ntr'o clipală. Și nimeni nu scoate-o vorbă, nimeni nu se tîngue. E în liniștea aceasta a lor o măreție de eroi de prin cărți, o înțelepciune antică, înălțătoare, care mă umple de respect. Pe chipurile lor uscate e întipărită răbdarea sfîntă a Romînului, tăria legendară a neamului acestuia oțelit în dureri, care-a văzut ș'a îndurat atîtea, că nimic nu-l mai poate îngrozi. Incerc să mă dau în vorbă cu ei. Duși pe gînduri, cu privirea pierdută 'n văzduh, îmi răspund scurt și silnic. De obicei țăranul nostru vorbește puțin; nouă,

mai ales, celor de la orașe, foarte cu greu își deschide inima lui largă și răbdătoare...

Pornim. Ploaia a mai conținut. Satul e pe jumătate în apă. Femei, cu pruncii în brațe, aleargă, țipînd, dealungul șanțului prefăcut în gîrlă, pe care plutesc împrăștiate copăi, țeale și perine luate de șivoiu.

La asfințitul soarelui intrăm în Tîrgu-Jiū. Orașul este așezat într'o vâlcea pe marginea Jiului. Un zăvoiū mare de plopî și de anini seculari umbrește malurile frumosului rîu. Străzile sînt largi și drepte. E liniște ca la țară; și ce aer de bătrîni gînditori aū unele case vechi, boerești, tupilate 'n fundul curții, în desișul lor de arbori!

Se 'nserează. Singur mă primblu prin aleele tăcute ale parcului. Unde și unde cîte-un felinar clipește 'n frunzișul umed. Spre miază-noapte, munții Gorjului își crestează pe albastrul închis al cerului vîrfurile lor înalte, negre, neregulate. Și 'n tăcerea acestei nopți de vară, freamătul plopilor, șuetul Jiului, par glasuri omenești ce-mî povestesc întîmplări, amintiri dure-roase din vremile de demult... Aici, în orașul acesta retras, își căutaū scăparea

la 1802 boerii Craioviî, goniți de groaza lui Pasvantoglu, pașa Vidinului; ș'aû năvălit atunci peste ei cîrjalîii lui Manaf Ibrahim, după ce-aû spart bîlciul Clanovului, ș'aû prădat case, ș'aû dat foc bisericilor, ș'aû tăiat bătrîni și femeî, și prunci nevinovați. Pe-așa cumplite vremi, s'a născut aici, în casa logofătului Broșteanu, George Bibescu, care peste patru-zeci de ani avea să fie ales domn de boerii pămîntenî din obșteasca Adunare, moment însemnat în istoria noastră: de-un veac și jumătate nu se mai rostise glasul țării pentru alegerea domnului ei.

Aici amintirile istorice sînt vii, strînse cu pricepută grijă, și păstrate cu sfințenie. Nicăiri n'am găsit atîta iubire de țară, atîta respect pentru trecutul neamului nostru, ca 'n orașul acesta liniștit, unde toate parcă te îndeamnă la gînduri frumoase și la fapte bune. Statua lui Tudor Vladimirescu, — așa de potrivit așezată în fața gimnaziului, — această neperitoare întrupare a vitejiei și a jertfii, este și va fi puerura cea mai minunată lecție de patriotizm, pentru fragedele generații ce se vor perinda pe dinaintea ei.

26. Pe Valea Jiului.

De dimineață o luăm în sus, pe șoseaua care duce, prin Bumbeshți, la graniță. Drumul s'așterne drept, între două rînduri de arbori, pe malul stîng al Jiului, tăind valea 'm-belșugată ce pleacă de sub poalele munților și se 'mpînzește spre miazăzi, netedă ca o apă. Trecem prin Vădeni, sat vechi, harnic și coprins, care-și înșiră gospodăriile frumoase de-o parte și de alta a șoselei. În spatele caselor vesele, se 'ntind livezi mari de pomi roditori; de-alungul prispelor atîrnă pe culmi velinți vărgate, cămăși înflorite, scurteici și zăvelci cusute cu fluturi. În picioare, la umbra duzilor, femei înalte, rumene la față, curat îmbrăcate, întind pe rîschitor firele galbene de borangic. Fetele nălbesc pînză mai de vale 'ntre sălcii. De departe s'aude 'n răstimpuri țipetul ascuțit și răsunător al unui herăstrău. Soarele, de-abia răsărit, cerne peste codrii munților ca o pulbere fină, albăstrie. Drumul, cărările, casele, copaci, toate par mai vesele și mai frumoase, gătite ca de sărbătoare, în lu-

mina dulce a acestei dimineți senine de vară.

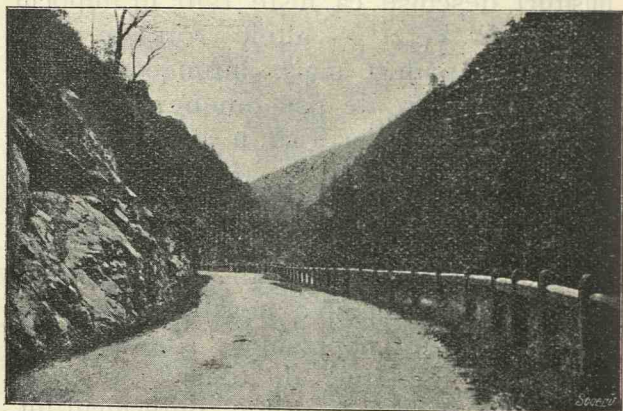
După două ceasuri de drum în câmp deschis, printre ogoarele și fînețele spălate de ploaia de ieri, sosim în Bumbești, așezare de moșneni muncitori și cu dare de mînă, sat întins și bogat, care-și desfășură livezile și viile aproape pe 'ntreg plaiul Jiului, și-și poartă vitele și turmele în imașuri până pe sub codrii Sadului. Aici, în coasta dinspre Jiū a Bumbeștilor s'aū descoperit, adîncite 'n pămînt, rămășițele unei cetăți dărăpănate, de pe vremea luptelor lui Traian cu Daci. Ceva mai în sus, dincolo de schitul Lainici, se văd urmele unor băi romane, ș'ale unui drum de piatră tot de pe vremile acelea.

Cum eșim din vatra satului, cotim la stînga și intrăm, pe spintecătura Jiului, în strîmtoarea munților. E de-o frumuseță negrăită drumul acesta până sus, la Polatiștea. Nicăiri n'am văzut desfășurate cu atîta măiestrie, în același cadru, cele trei mari podoabe ale pămîntului: munții, pădurile și apa, ca în trecătoarea aceasta spre Petroșani. Șoseaua, o prispă netedă scobită 'n brîul stîncos al muntelui, largă de două care și lungă de 29 de chilo-

metri, merge şerpuind pe marginea Jiului, care-şi tae voiniceste albia 'n piatră. Codrul răsună de vuetul undelor călătore. De-o parte şi de alta se desfac, în felurite îndoituri, înălţimile sălbatice ale Carpaţilor, unele goale, colţuroase — prăbuşituri deschise ca nişte răni în mijlocul desişurilor verzi — altele rotunde, acoperite de păduri mari, întunecoase, ne-străbătute încă de pas omenesc. Pe unele locuri ne uităm cu frică 'n sus, la stîncile eşite din zid, gata să se rupă şi să se prăvale peste noi. Privelişti neaşteptate, uimitoare, pururea altele, se desvălesc la fie-care cotitură a drumului... Dar ce zgomot se aude 'naintea noastră? Par urletele unei vijelii năprasnice, ş'amestec de glasuri, şi bubuituri de tunuri. Ai crede că-î pîeirea lumei. Este Jiul, puternicul Jiū, care se zbate şi strigă, sugrumat între două stînci uriaşe ce vor să-î aţie calea. Undele lui colcotă, sfărmate de bolovanī, ş' asvîrl în aer clăbucī albī, bulgări de zăpadă; curcubee suptiri tremură în pulberea străvezie a stropilor bătuţi de soare. — Voinicul, frumosul rîu se smulge din braţele monştrilor, şi pleacă hăulind de vale. Eată-l tolănit într'un larg boschet de plute. Apa

lui, limpede și potolită, pare-o oglindă culcată 'n ramă de verdeață. Si 'n tăcerea adîncă a codrului, biruitorul doarme, — o așipire de-o clipă, sub grija bățăliilor viitoare. Din cînd în cînd îi vin ajutoare; — pîrae repezi, desfundate din văgăună în-

tunecoase, gonesc curmăturile munților, și-l caută, îl strigă de departe, și Jiul le-aude, le chiamă și le soarbe lacom în unele lui.

Uneori păreții nalți de pe delături se desfac, deschizînd de-odată ca o spărtură largă în orizont. Toată valea se umple de lumină. Privirile noastre se pierd, uitate, peste mormanele depărtate, care se

urcă mereu, fac scară la cer, încălecându-se unele pe altele. Apoi iar se lasă perdeaua, și umbra ne 'nvăluie sub îngusta fâșie de cer întinsă pe grebenii munților.

După un ceas de drum, vedem deschizându-se în dreapta noastră o poiană frumoasă, în mijlocul căreia e așezat schitul Lainici — o bisericuță și cîte-va chili, împrejmuite cu leațuri de brad — unde-și fac mătania opt călugări bătrîni.

— Aici, la noi, e bine — îmi spune starițul — mai trece-o trăsură, mai vezi un om, mai afli ce-î pe lume; dar e un schituleț încolo, departe, pe munte, — unde-î zice la Răcoarele — mergi patru ceasuri de-aici, și tot prin locuri rele. Acolo, în sălbătăcia și pustietatea aceea, trăesc patru schimnici în adevărată pustinie, ca pe vremea sfinților. De cu toamnă își iaă de la noi făină pentru toată iarna, că, de cum se lasă zăpada, nu mai e chip de răsbatut la ei. Staă, săracii, ș'ascultă noaptea cum le urlă lupii la fereastră.

E soarele-ameazi. Codrii aburesc, ca după ploae. Nesfîrșite se desfășură 'n zarea înaltă încovăerile munților, cu coa-

mele 'n lumină, cu brîe de umbră pe la încheeturi. Înaintea noastră, dunga vînată a drumului, ușor trăgănat în suiș, se 'n-colăcește pe grumajii mărețelor stînci, spărgînd desişurile de fagi, și merge una cu Jiul, nedespărțit, ca și cum ar vrea să-i arate că mintea, și stăruința, și brațele omenesci sînt tot așa de puternice și de străbătătoare, ca și undele lui nebiruite. Nicî nu știi unde să te mai uiți. Din toate părțile te chiamă priveliști, care de care mai fantastice. Ar fi de-ajuns frumusețile și minunățiile acestei văi, să le poți dișterne în larg peste 'ntreg cuprinsul unei țări, pentru ca să faci din ea una din cele mai mîndre și mai fermecătoare podoabe ale pămîntului.

De la cotul stîncos ce-î zice «Cîrligul Caprii», mergem o bucată pe jos. Pe lepezile calde de pe marginea șoselei, șopîrle auriu, culcate la soare, clipesc somnoroși din ochi, ascultînd șuetul adormitor al apei și cîntecul privighitorilor. De-odată valea se îngustează și se 'ntunecă. Doi munți înalți de piatră își apropie de-asupra noastră vîrfurile lor colțuroase. Între ei se deschide ca o poartă uriașă, pe sub arcadele căreia Jiul trece maestros, sunîndu-și

nahlapii de stînci c'un zgomot de fanfară ce ăue prelung prin bolțile acestui castel din basme.

Ne oprim la Păiuș, la vamă. Mai sînt șapte kilometri de-aici până la graniță. E așa de îngustă valea, că pe toată distanța asta, nu s'a putut găsi un loc așezat, pe care să se poată zidi o casă de vamă mai aproape de hotar. După prînz, înaintăm prin strîmtoarea aceasta întunecoasă, pe fundul căreia Jiul curge, ca pe-un jghiab scobit în stînci. Poduri frumoase, tăiate ca 'n marmură, aruncă șoseaua de pe-un mal pe altul.

La graniță, Polatiștea vine limpede și grăbită dinspre răsărit, spintecînd făgetul unei văi, și se asvîrle 'n Jiū, sub podul de piatră care leagă malurile a două țări.

Seara vameșul ne ospătează cu păstrăvi proaspeți și cu erunci.

După masă ne primblăm pe șosea. În liniștea nopții Jiul vuește mai tare. Miș de licurici sburători răsar din întunecimile codrului, stropesc aerul cu luminile lor albastrii, și trec în roiuri de pe un mal pe altul, țesînd peste luciul apei punți străvezii de jerbi fine și tremurătoare. De departe se văd printre ramuri liniile albe

ale podului aşternut între două stînci, deasupra unei prăbuşiri zgomotoase a Jiului. Apa lovită de muchile stîncilor se sfarmă în bulgări sclipitori; din clocotul undelor pripite, fuioare de argint se desfac în bătaia lunei. Şi toate-ţi par vedenii dintr'o lume fermecată. În înălţimea zărilor munţii îşi tae pe albastrul cerului coamele lor neregulate. Pădurile dorm în şuetul izvoarelor. Stelele clipesc, scuturînd pe ape pulberea luminiî lor.

27. Pe înălţimile

Țărîngului.

De la Păiuş până la Novaci facem o jumătate de zi. Şoseaua e largă, dreaptă, netedă. Mai pe toată întinderea ei, începînd de la Bumbuşti încolo, sînt înşiraţi de-o parte şi de alta pomi roditori, cari-şi apleacă drumeţilor crengile lor încărcate de fructe răcoritoare. Ci-că binefacerea aceasta se datoreşte unui duhovnic de la

Polovraci, care, în loc de mătăniî, acatiste și zile de post pentru iertarea păcatelor, hotăra fie-căruî credincios să sădească un număr de pomi pe marginea drumului mare — și vorba lui a fost lege.

Pe la prînz intrăm în Novaci — un sat lung, de nu se mai sfîrșește, așezat la poalele munților, în frumoasa vale a Gilortului. Casele albe, învălite cu draniță, răsar ici colo, prefirate pe tăpșanele cuprinse de livezi. Prin mijlocul satului trece Gilortul, puind în mișcare, cu undele-i harnice, mori, pive și joagăre, de-al căror vuet răsună zăvoiul de anini, ce se 'ntinde de-alungul rîului. De cu seară năimim cai, și ne pregătim merinde pentru trei zile.

În zori pornim. Satul rămîne 'n ceață. După un ceas de drum printr'o pădure de fagi și de goruni, eșim în luminiș. Pe dealul sterp, acoperit de-o iarbă mărunță și crăpat de arșiță, caii gîfiind sub noi, iaū pripoarele 'n piept. Doi plăeși înalți și trupeși merg pe lîngă cai. Ei calcă ușor și lin, ca și cum ar pluti. Un dru-meac îngust, săpat cu multă greutate, pleacă din coasta Novacilor și urcă, șerpuid printre surpături și vîrtoape mîncate de șuvoae, până la Titvele. Aici descălecăm,

după cinci ceasuri de drum, și intrăm în răcoroasa pădure de brază, ce-acopere ca o căciulă vârful țuguat al muntelui. În mijlocul acestei păduri, străbătută de izvoare, sînt cîteva case de lemn — locuințe de vară pentru iubitori de liniște, de aer curat și de natură frumoasă. Gustăm și noi, două ceasuri, farmecul acestui colț de raiu, și pornim mai departe. Cum eșim din pădure apucăm la dreapta, și după un ceas de suiș anevoios ne oprim pe vârful Păpușii, munte gol și singuratic, înfipt deasupra Titvelor ca o căpățină de zahăr. De-aici, în zarea largă ce se deschide în jurul nostru, vedem limpede coamele munților cum se înșiră în depărtări: Spre miază-noapte și apus ne îngrădesc piscurile pleșuve ale Vulcanului cari pornesc din fund, din coastele Oslii, și vin, în clocotișuri, până 'n spintecătura Jiului, de unde 'ncep să se ridice și să se înlănțue gheburile din ce în ce mai mari ale Părîngului, falnicul munte acoperit odineoară de ghețuri, din a căror înceată topire i-au rămas pe zănoagele de la Găuri turme de stînci albe rotunjite de frecarea apelor, iar printre ele lacuri albastre și minunate căderi de izvoare, cari fac din acest munte una din

cele mai frumoase podoabe ale Carpaților noștri. În fund, de la apus spre răsărit se înșiră ca niște sentinele uriașele vîrvare: Comanda Prisloapelor, Grivele, Mîndra care se ridică la o înălțime de peste 2500 de metri, Gruiu, Pîclișa, Piatra-Tăiată, Coasta lui Rusu. — Din spatele Mohorului, grebenii Păringului se despart în două șiruri, și apucînd între ei undele Lotrului de la obîrșie, le împreună mai încolo cu ale Lotriții și le duc în hiolă de vale, clăbucindu-le de stînci, până dincolo de Brezoiu, unde Lotrul se varsă în Olt. Numai spre miază-zi privirea scapă, și se adîncește în limpezișul văilor. Pe strunga aceasta de lumină, departe, în fundul zării, vedem cuibărite la un loc cîteva pete argintii, sclipitoare, ca niște cioburi de oglindă în bătaia soarelui. Acolo-i Tîrgu-Jiū.

Ne scoborîm pe partea ceealaltă a Păpușii, și scăpătăm pe-o tarniță întinsă acoperită de o iarbă subțire, uscată și luncosă.

Până pe la toacă mergem tot pe locuri deschise. De jur împrejur avem marea panoramă a munților. Unde și unde vedem turme de oi presărate pe limpezișul plaiurilor; izvoare cu sclipiri de oțel tivesc

poalele codrilor. Și nici un zgomot nu s'aude; nici un fum nu se ridică în largă pustietate a zărilor. Ceî doi plăeși se uită mereu la soare — ceasornicul și călăuza lor prin coclaurile acestea fără drum și fără adăpost. Ne lăsăm în vale, și mergem o bucată pe matca bolovănoasă a unui pîrău. Apoi facem la stînga și intrăm într'o pădure de molifți. Pădurea-i deasă și pripoarele rîpoase. Ne dăm pe jos și, cu caii de frîu, urcăm, urcăm din greu pe cărările încîlcite și întunecoase, printre stînci prăbușite, peste copaci doborîți de trăsnete, lungiți în neorînduială ca niște leșuri de uriași după un război năprasnic. Incepe să se 'ntunece, și noi horbăcăm mereu. În desișul nemărginit ochii noștri caută cu dor o zare de lumină. Tăcerea plăeșilor ne pune pe gînduri.

— Nu ne-om fi rătăcit, nea Gheorghe...

— Așa, că doar am ajuns.

De sus, de departe s'aude un cîine lătrînd, apoi alții. Înaintea noastră albește, ca o ferestruie, o geană de lumină, la marginea codrului. Mai suim un dîmb, și eșim într'o poiană largă pe vîrfurile Mohorului, unde ne adăpostim pe noapte la stîna lui Jordache.

---

28. Pe coama

Mohorului.

Se crapă de ziuă. Baciî își pregătesc gălețile pentru mulsoare. Oile behăesc înghesuindu-se la strungă. Văile sînt înecate de ceață. Pădurile, vîrfurile munților parcă plutesc în aer. Departe, dinspre curmătura Oltețului slomnește pe poalele cerului lumina albă a zorilor, și norii argintii prind a se rumeni pe margini.

Intr'acolo zarea se limpezește și măgurile par dogorite ca de bătaia unei flăcări. O geană roșie se aprinde, la îngemănarea pămîntului cu cerul. Incet se saltă soarele, rotund și scînteetor. Negurile se risipesc. Plaiurile verzi, brobonite de rouă, par bătute cu diamante.

Incălecăm, ș'o luăm înainte, pe coama Mohorului, spre Piatra Tăiată. Ca 'ntr'o minunată panoramă ni se arată acum, de jur împrejur, îndoiturile Carpaților, cu crestele încununate de raze, cu văile adînci și întunecoase, spintecate de izvoare repezi, și umbrite de păduri seculare. Mă

uit uimit la vîrfurile acestea stîncose ce se înalță 'n cer ca niște falnice turnuri de cetăți, și gîndul mă duce cu sute de ani în urmă, în trecutul viforos al neamului nostru. Din cîte primejdii nu ne-aû scăpat pe vremuri munții și codrii aceștia! Aici, în întăriturile acestea zidite de Dumnezeu, aû stat adăpostii aproape-o mie de ani strămoșii noștri, cînd, prin șesurile Dunării, curgeau puhoale de barbari, cînd noroadale sălbatece ale Asiei se năpustiau cu duiumul împingîndu-se unele pe altele asupra Europei, jăfuind orașele și pustiind pămîntul pe unde treceau. În munții aceștia s'a închegat tăria și unitatea neamului românesc. Ei aû fost ocrotirea și scăparea noastră în zilele de groază, cetatea sfîntă în care s'aû păstrat așa de curate credințele, și limba, și datinile poporului nostru. În locurile acestea tănuite, pe veci îngrădite de străjile Carpaților, plutesc umbrele strămoșilor noștri, de 'nainte de descălecătoare. Aici, în șoptitul izvoarelor și 'n freamătul codrilor, a răsunat pentru 'ntăia oară frumoasa noastră doină, — și nu e pîrău, nici plaiu, de care să nu fie legată o amintire scumpă sufletului nostru, nu e vîrf de munte, în tot cuprinsul a-

cesta, care să nu-și aibă povestea și cîntecul lui.

Maî tîrziu, după ce-aû conținut năvălirile și s'aû scoborît ai noștri iar la șesuri, de cîte ori o primejdie mare ne-a amenințat, munții ne-aû chiămat în adăposturile lor, și vai de dușmanul care ne-a urmărit în întăriturile cetății noastre! Cînd Carol Robert, trufașul rege al Ungariei, și-a împins oștile în cîmpiile Olteniei, și, la sfatul de pace al blîndului nostru voivod Alexandru Basarab, i-a răspuns semeț că «el e păstorul oilor sale și-l va scoate de barbă din vizuina lui», — Romîniî îl atraseră cu încetul într'o vale strîmtă și întunecoasă din munții Gorjului, și de odată, ca prin farmec, cu bubuirî asurzitoare stîncile începură a se rostogoli din înălțimi, și toată falnica lui oaste, învălmășită și zdrobită sub grindina de bolovanî, pieri în fundul acelei rîpi. — Și 'n sutele de ani cari-aû mai curs de-atuncî, cîte n'aû văzut, Doamne, munții aceștia, de cîte ori n'aû răsunit codrii și văile acestea de buciumul vitejilor noștri plăeși!

29. În Novaci. * * *

Sîntem pe Piatra-Tăiată, la o înălțime de peste 2200 de metri. În depărtare, munții rotunzi se văd ca niște mușuroae, pe ei pădurile de brazî par pete de cerneală. Un vînt rece, cu lapoviță, bate dinspre miază-noapte și culcă pe jnepi palele albe de nori. Și cum se schimbă de răpede vremea! Aci e soare, aci se 'ntunecă. Se răsboesc stihiile ca 'n zilele babei. Tăcerea și pustietatea în care ne aflăm, văile prăpăstioase prin cari-am trecut, priveliștile uimitoare ș'atît de felurite ce ni-au lunecat pe dinaintea ochilor, fac să ni se pară foarte depărtată lumea din care-am plecat, ș'un sentiment de neliniște, de grijă, pare că 'nvăluie dorul și nerăbdarea noastră de a ne vedea mai curînd în Novaci.

Ne lăsăm de vale pe făgașele puhoaelor, și după vr'o două ceasuri de scoboriș prin ponoare și desișuri, ce păreau că nu mai aũ sfîrșit, sosim la obîrșia Gilortului, sub Coasta Pietroasă, ș'o luăm oblu printre stînci pe matca prăpăstioasă a rîului.

Seara, tîrziu, ajungem osteniți în Novaci. Adouazi, Duminică, e horă mare la cîr-

cîma din mijlocul satului. Ce chipuri rumene și frumoase aū Novăcenii, și ce curat se poartă, și cîtă cuviință e în vorba, în privirea, în mișcările lor ! Pe-aici n'aū putut răsbate nici dresurile, nici stămburile orașelor. Cămășile albe cusute cu arnici și cu fluturi, maramele 'nvîrstate de borangic, scurteîcile 'nflorite și sumăeșele cu ciucuri, vîlnicele de lînă negre vărgate cu roșu, betele 'nguste cusute cu mărgеле, ițarii de dimie albă — toate sînt țesute și lucrate 'n casă. Și ce bine-l prinde pe Român portul acesta al lui, așa de curat, așa de simplu și de frumos !

Nevestele se piaptănă cu conciu și se 'mbrobodesc cu ștergare lungi. De obiceiū ele nu joacă, ci staū de-o parte, în picioare, și privesc. Fetele-și împletesc 'în cozi panglicuțe și flori de cîmp, la gît poartă și-raguri de mărgеле colorate, și la brîu busuioc — floarea dragostiī.

În picioare, doi țărani tineri, Novăcenī, zic, unul din scripcă și altul din cobză. În jurul lor, în roată largă, se mișcă încet, în dulce legănare, strămoșasca horă, joc potolit, tacticos, în care se prind și oameni mai în vrîstă, uneori moși cu barba albă — ca să-și mai aduc' aminte de cînd erau și ei

tineri. La țară *hora* e temeiul jocului. Ea înfățișează în închipuirea poporului, ca și în cîntecele poezilor, împăcarea, frăția, unirea tuturoră într'un singur cuget, — e veche, de la întemeerea neamului nostru, ș'aceeași a rămas în toate părțile locuite de Romîni. Cele-lalte jocuri (brîul, sirba, cazăceasca, țîitura, joiana, bătuta, învîrtita, ca la Breaza ș. a.) se mai amestecă, se mai schimbă după locuri. — Unele sînt vijelioase, cu mișcări repezi și smîncite, cu încleștări de brațe și 'nvîrtejiri amețitoare, ce parc' ar da să 'nchipue o luptă, o răpire, o rupere de fugă.

Un farmec deosebit aū «chiotele» sau «strigătele» pe cari le rostesc, în tactul jocului, cu glas trăgănat, jumătate vorbă jumătate cîntec, flăcăii cei mai deștepți din sat.

Aici, la joc, își spun tare dorul și păsul inimii lor, în versuri scurte, făcute sau numai potrivite de ei, duioase și gingașe pentr'o logodnică iubită:

«Sucă mi-te, suveîcută,
Dacă știi că mî ești drăguță;
Sucă-mi-te suveicea,
Dacă știi că ești a mea;
Și te sucă 'ntr'un picior,
Dacă știi toarce fuior —

Și te sucă 'ntr'amîndouă,
De știi țese pînză nouă!»

glumețe și pilduitoare în pofida fetelor cari
n'au rost la treabă :

«Fetele dintre Vâlcele
Spală iile 'n ulcele,
Și-le 'ntinde pe zăbrele
Și latră cîinii la ele.
Le rîdică mai în sus —
Latră cîinii ca la urs.»

întepătoare și fără îndurare cu cele cari
se țin numai de petreceri și nu-și văd de
casă :

«La argea nu știu să țes,
La horă mă 'ndes, mă 'ndes!»

saū :

«La drăguța jucăușă
Stă gunoiul după ușă;
La drăguța 'n joc voinică,
Spală oala tu, pisică!»

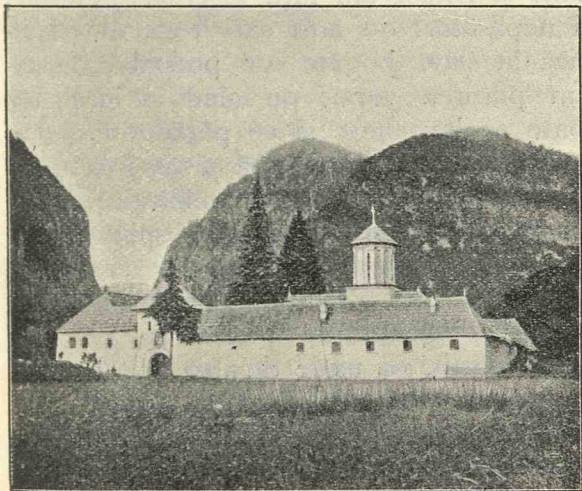

30. Mînăstirea și

Peștera Polovraci.

Pe la toacă plecăm spre Polovraci peste dealurile ce se culcă pe lîngă poalele munților. Vremea-î frumoasă și drumul bun. După vr'un ceas de urcușuri și scoborișuri printre porumbiști dăm în satul Baia de fier, așezat pe o costișă clisoasă, spartă de gropniți, — băi din cari se scotea odinioară fier pentru trebuințele țării. De-aici ne lăsăm în valea adîncă a Oltețului și mergem puțin în sus, pe matcă. Rîul curge repede și sgomotos printr'o rariște de anini subțiri și svelți, ale căror ramuri se 'ndoaie ș'acopăr drumul cu bolți de frunziș. Trecem prin vad și urcăm pieziș malul înalt și rîpos din stînga. Deasupra ieșim într'un șes larg și neted pe care e așezat satul Polovraci. Mînăstirea, unde ne găzduim pe noapte, e retrasă mai în fund, într'o margine de crîng, la eșirea Oltețului din munți. Un zid vechiu de piatră amestecată cu cărămidă împrejmuește acest adăpost liniștit, în care puseserăm șapte călugări. O curte îngustă, aco-

perită de iarbă, în mijloc bisericuța, zidită la 1704 de jupîn Danciu Părăianu; în tindă, pe perețele din față e zugrăvit iadul — spaîma păcătoșilor; lîngă ușă, pe ușorul din dreapta stă scris cu slove vechi de

Mînăstirea Polovraci.

mîna lui Tudor Vladimirescu: «Am venit și eu robul lui Dumnezeu la această sfîntă și dumnezească mînăstire pe vremea de la 821 Maiu 28 în zilele lui Alexandru Ipsilant V. V. Sluger Vladimirescu». De jur împrejur chilia vechi, joase — unele

părăsite și dărăpănate; aripa dinspre Olteț, mai înaltă, mai arătoasă, își înșiră în lungul pridvorului odăile arhondaricului și ale stareției, ale căror ferestre mici privesc ca niște ochi bătrânești la cei doi molifți înalți și falnici din fața bisericii: puternici și nepăsători de anii cari trec, ei își ridică în slăvi bogata lor podoabă de cetini pururea verzi, pe cînd în jurul lor toate se 'nvechesc și se părăduesc.

A doua zi de dimineată plecăm la «peșteră». Mergem din vatra mînăstirei ca o jumătate de ceas, în sus, pe spintecătura Oltețului. O cărăruie sucită ne duce prin crăpăturile păretelui din stînga; ne urcăm pe brîe înguste de piatră, pe margini de prăpăstii, pe unde de-abia trecem agățindu-ne uneori cu mîinile de colțurile stîncilor; jos, sub noi, la adîncimi amețitoare urlă vîltoarele Oltețului. Intrarea peșterei e largă și se aseamănă cu tinda unei biserici mari scobită 'n piatră. Călugărul care ne 'nsoțește aprinde-o lumîinare de ceară și pășește 'ncet 'naintea noastră. La slaba lumină ce joacă pe părății umezi și întunecoși ai peșterii vedem o bogăție uimitoare de stalactite și stalagmite — ciucuri mari de piatră atîrnați de tavan,

ca niște țurțuri de ghiață, gata să se împreune cu alții ce cresc de jos în sus — plămuirea minunată a picăturii de apă, care strecurându-se prin steiuri, în miș și miș de ani de stăruință, cioplește stîncile, topește piatra, și face din ea ce vrea. Înaintăm mai bine de-o jumătate de ceas în uriașa hrubă, ale cărei bolți răsună fioros de pașii și de glasurile noastre, și de pe ai cărei pereți întunecoși par gata să se desprindă tot felul de vedenii fantastice : balauri încolăciți pe stînci năruite, trupuri trunchiate, brațe întinse 'n întuneric, animale diforme, monștri ce te privesc amenințători din fridele lor negre, chipuri omenești învălitate 'n zăbrănice de piatră.

— Mai ține mult așa, părinte?

— Eheî, Domnișorilor, zile 'ntregi să mergem, și nu-î dăm de capăt. Am auzit și eu din vechi că sparge pe dedesupt două șiruri de munți și răspunde tocmai în Transilvania.

Gîndul că ne-am putea rătăci, c'am putea rămînea fără pic de lumină în boștura aceasta umedă și fioroasă, ne tae pofta de a merge mai departe.

Și lung, îngrijitor de lung ni se pare drumul la întoarcere. Călugărul ne spune

că 'n vechime a fost aici capiștea păgînilor, și — ca și cum le-ar fi văzut aeeva — ne povestește cum a trăit în tainița asta Zamolxe, zeul Dacilor, — cum, odată din bătrîn s'a făcut tînăr ș'a mers de-a îm-bărbătat poporul la luptă, — cum, în sfîrșit, după ce aũ răzbătut pe-aici Romani și s'aũ măsurat viteaz cu viteaz, ș'a văzut el prăpădul și risipa norodului lui, de jalea înfrîngerii a închis ochii și s'a făcut duh, și 'n clipa aceea s'a deslegat, așa din senin, o vijelie cumplită, și s'aũ răscolit stihiile toate, cît, din învălmășagul lor, pămîntul s'a lămurit cu altă față, cu alte neamuri și cu alte legi, — și de-atuncî ne tragem noi, Romîni, suflet nou și 'nvăpăiat, trezit în zile de vifor, din zăngănit de paveze și zbîrnîit de săgeți... iar stropii ce se preling și picură și azî din steiurile-acestea sînt lacrimile lui Zamolxe.

În sfîrșit!.. Cînd ne-am văzut iar la lumină, ni s'a părut c'am învieat din morți. Afară era soare. Codrii aburiau. Un dulce miros de rîșină îmbălsăma aerul căldicel. În vale ră-suna, ca un tropot de căi, goana năprasnică a Oltețului. Sus de tot, în limpezișul cerului albastru, se 'nvîrtia încet, în roate largi, tot mai largi, un vultur cu aripele întinse.

---

31. În Vilcea.

Pe la nămezi pornim înainte pe șoseaua netedă, care tae de-a curmezișul dealurile ce se lasă din poalele Păringului și se întind buziș între Olteț și Olt până 'n câmpiile Romanaiilor. Văi și coline sînt înecate de soarele arzător de Iuliu, și nici o abureală de vînt. Iarba și tufele prăfuite de pe marginea drumului pălesc, ca bătute de pară. În depărtare, miriștile scînteiază. Pe imășurile desvălite oile staă grămadă, cu botul în pămînt, înghesuite una într'alta, ca să-și ție umbră. Crîmpeiă de nor nu se zărește, — tot cerul pare că arde de-a-supra noastră. Aerul tremură de zăpușală, și ochii ne dor de-atîta lumină. Într'un nor de praf, și urmăriți de o droae de cîini cari ne asurzesc, străbatem satul Fometești, așezat la curmătura dealului Gurguiata, în spatele muntelui Slătioara; și pe la toacă ajungem în tîrgușorul Horez, așternut pe opcina Ursanilor, cu dughe-nile lui mici înșirate de-oparte și de alta pe-o singură uliță. Mai mergem o jumătate de ceas printre dealuri acoperite de păduri și sosim la mînăstirea Horez, înte-

meiată de familia Brâncovenilor cătră sfîrșitul veacului al șaptesprezecelea.

Aică sîntem în mijlocul județului Vîlcea, podoaba mîndrei Oltenii și unul din cele mai frumoase ținuturi ale țării. Multe și minunate lucruri are de văzut călătorul în

Vîlcea. Numai cînd îi străbați văile ei încîntătoare, umbrite de livezi, spintecate de izvoare repezi ș'acoperite de lanuri îmbelșugate, înțelegi și grija cea mare cu care-și zideau locuințele și sfînta dragoste de pămînt a vechilor moșneni, cari se 'n-tăriau, ca 'n niște cetățui, în culele lor

înalte, și, în zile de neliniște și de năvăliri, trăgeau plugul sub șopron, zăvoraș ușile de fier și s'așeza cu flintele la metereze. S'aș împărțit gospodăriile deodinioară, moșiile s'aș duminat pe mulțimea gurilor, multe din averi s'aș înstrăinat, și culele — micile castele ale Vîlcenilor — s'aș păraginit. Astăzi, urmașul vechiului moșnean, stăpîn pe-o palmă de loc — «boer încins cu teiș», — își pune drobul de mămăligă 'n sîn și 'ncalecă pe deșelate o umbră de cal; dar de supus nu-l supune nevoia, orî cît de sărac ar fi, el slugă nu se bagă, și cînd îl întrebî de unde-î, își dă căciula pe ceară și-ți răspunde semet: «sînt Vîlcean» — ca și cînd tot județul ar fi al lui. Și are într' adevăr de ce să fie mîndru. Acestei bogate fășii de pămînt, ce se lasă din culmea Plătăneștilor ca o perdea lungă și grea, cu falduri largi, natura i-a dat cu-amîndouă mîinile din toate frumusețile și din toate comorile cu cari-î înzestrată țara romînească. Pîinea și sarea — simbolul strămoșesc al îndestulării ș'al ospitalității patriei noastre — se găsesc în Vîlcea, să saturî un popor. Pe valea Oltului, de la Ocne 'n jos vezi numai lanuri de grîu, fînețe și 'ntinse ogoare

de porumb. La miazăzi, chiar în pragul județului, cum vii dinspre Romanați, ai în față dealul viilor, vestitele podgorii de la Drăgășani; păduri de nuci seculari și de pruni împodobesc colinile cît vezi cu ochii; de la gura Cernișoarei în sus, între Olteț și Olt, Vîlcea e o livadă încîntătoare, cu văi străbătute de ape limpezi, cu pajiști înflorite pe sub poalele codrilor, cu sate vesele pe marginea rîurilor, cu drumuri albe și netede, ce s'aștern ca niște dungă de lumină pe briele verzi ale dealurilor. Și bogația aceasta de priveliști atrăgătoare, darurile și frumusețile acestui pămînt binecuvîntat aș croit o fire mai deosebită țărănului de-aici. În privirea lui deșteaptă, în portul lui îngrijit, în umblatul lui semeț, cu pîeptul înainte și cu fruntea sus, în vorba lui cumpănită și desghețată, și 'n felul cum te 'ntîmpină și te ospătează în cei patru pîreți ai lui, are ceva din măreția blîndă a naturii care-l încunjoară, din dărnicia largă a pămîntului pe care trăește, din aerul curat și sănătos pe care-l respiră. De la cea dintîi vorbă, de cum îți zice «bună-ziua», simți că ai de-a face c'un om de ispravă, gata să-ți dea un sfat bun, o mîna de ajutor, dacă e nevoie, și asta —

fără socoteli negustorești, fără nici un gând de răsplată, mulțumit că i-aî adus prilej să facă și el un bine. Și câtă plăcere simți să vezi cum își iubește țăranul Vîlcean toate lucrîșoarele gospodăriei lui, cum caută să le înfrumusețeze, și în tot ce face să pue ceva din sufletul lui, din gustul și priceperea lui, din darul mîinilor lui meștere și răbdătoare. Mă oprisem la o casă țărănească de pe valea Cernei, și mă uitam cu drag la poarta ogrăzii — o poartă grea de stejar, lucrată toată 'n sculpturi migăloase, cum se lucrau în vremile vechi și bune ușile sfintelor biserici.

— De cine e făcută poarta asta așa frumoasă? — întreb pe tînărul gospodar, care ne ruga cu stăruință să poftim în-nuntru.

— A, e de mult — a fost la casa bătrînească . . . e făcută de-un unchiu al tatei, Ilie Rîțaru-î zicea lui.

— Azi nu se mai fac lucruri de astea . . .

— Ba pe-aici se fac. Lucrăm și noi, așa, cît ne tae capu.

Și ne-a dus în casă, și ne-a arătat un război de țesut, ș'un gherghef, ș'o furcă de tors, și multe alte scule de-ale casei, lucrate toate de mîna lui, împodobite cu

tot felul de 'nflorituri săpate 'n lemn, ca de cel mai iscusit meșter.

Și ce simplu, ce frumos ne spunea, zimbînd de mirarea noastră:

— Astea, iarna le lucrăm, cînd nu prea avem ce face . . . Stăm la vatră și ciopîrtim și noi, ba una, ba alta, ca să nu ședem de geabă, și ca să mai treacă ziua. Nu-î vorbă, tot atîta se toarce și c'o furcă mai așa, dar parcă-ți umblă mîna mai ușor pe-o sculă frumoasă, și, nu știu cum, ese și lucru mai curat. Și pe urmă, rămîne la feciori, și-și aduc și ei aminte, — cum pomenim și noi, bunăoară, pe unchiu tatei. De cîte ori ne uîtăm la poarta lui, parcă-l vedem pe el...

Grija aceasta de a-și lega vieța de-un lucrușor care va rămînea pe urma lui, la care se vor uita feciorii cu drag, cînd el nu va mai fi, — această duioasă întindere de brațe, a celui care se duce, spre cei cari-or să vie, este semnul unei simțiri alese, ș'al unei bunătăți largi, înălțătoare, pe care țaranul Vîlcean pare c'o respiră cu aerul sănătos al văilor și al pădurilor cari-l încunjoară.

---

32. Pe cheia Bistriții.

De la mînăstirea Horez în sus, locurile se sălbătăcesc, văile-s tot mai înguste și mai rîpoase, dealurile acoperite de păduri se'ncolăcesc, se'ncalecă și'nchid zarea din toate părțile. E așa de adîncă și de sfîntă tăcerea, că înaintezi cu grijă, pare că ți-e frică să nu deștepți, cu zgomotul trecerei tale, cine știe ce ființi legendare adormite de mii de ani în liniștea acestor pustietăți. După vr'un ceas de drum cotit prin strîmtori și desigurî întunecoase, auzi un vuet, o gîlgîire de izvoare, ca și cum o stavilă s'ar fi abătut deodată din calea undelor nerăbdătoare, — valea se deschide, codrii se trag la o parte, o priveliște neașteptată, negrăit de mîndră, se înfățișează ochilor. Sus, pe brîul muntelui din față răsar dintre copaci turnulețele mînăstirei Arnota, sfînt lăcaș în care se odihnesc oasele bunului și milostivului nostru Domn Matei Basarab. Jos, la poalele muntelui, pe malul drept al Bistriței, s'așterne o poiană de toată frumuseța, în mijlocul ei se rîdică zidurile cenușii ale mînăstirei Bistrița, clădire mare, arătoasă, — înteme-

iată acum patru sute de ani de Barbu Craioveanul, ban al Craiovei, unul din stîlpii vechei și puternicei familii a Pîrvuleștilor, cu care Domniî de pe vremuri căutaû să se 'nrudească, pentru mai buna pază și îngrădire a tronului.

De-aici încolo nu mai poți răsbate de cît cu piciorul. Chiar din spatele mînăstirii intri în cheia Bistriței, în lumea prăpăstiilor ș'a vîltoirilor: tot muntele e crăpat de sus și până jos, și pe fundul acestei tăeturi, între înalții păreți de piatră, s'asvîrle Bistrița, vijelios bătîndu-și nahlapii de stînci, c'un zgomot asurzitor. În păretele din dreapta, la o înălțime amețitoare de-asupra torentului, se deschide peștera Sfîntului Grigore. — O potecuță cu trepte scobite 'n piatră te duce de-alungul cheei, pe sub creasta muntelui, la gura unei vizuini înguste, prin care de-abia te strecuri, și mergi tîrîș prin întuneric ca vr'o zece pași, până dai subt o boltă înaltă care primește puțină lumină de-afară prin crăpăturile păretelui din dreapta; apoi te cobori pe sfărmături de pietre în tinda peșterei, la paraclisul Sfîntului Grigore; de-aici se despart două hrube adînci, întunecoase; una «a liliiecilor» unde într'adevăr

huzuresc acești zburători ai nopții, ca 'n propria lor domnie, — alta «a chiliei» care te sue prin fel de fel de cotituri la o chilioară părăsită, cu icoane șterse, cu pereții afumați, acoperiți de vechi pisanii — urmele pusnicilor cari, retrași din lume, și-au fost închis vieța de bună voe în tainițele acestea umede și întunecoase.

Totți munții de prin părțile acestea sînt spartți și scorboroșiți de ape. Cărări înguste și primejdioase te poartă pe margini de prăpăstii, în adîncul cărora ți-e frică să te uiți. Pe unele locuri pămîntul sună sub picior ca o boltă. Pe sus vezi stînci uriașe scoase din zid, gata să se prăbușească. Copaci chirciți, schilozi, cu ramuri strîmbe, ies de prin crăpăturile pereților de piatră. Te crezi într'o lume dărăpănată, pustiită în urma unui mare dezastru. Doar glasul apelor zbuciumate răsună ca un bocet în tăcerea și neclintirea atîtor ruini.

33. Rîmnicu-Vîlcii.

Dalea Țitului.

De la obîrșia Bistriței, de sub curmătura Văleanului, mergi mai bine de trei ceasuri spre răsărit, pe sub codrii ce se lasă din culmea Părîngului, și dai de cheia Recei, în pragul căreia se deschide fantastica peșteră Stogu. Te sui anevoe pe-o lungă scară de grohotiș până la intrarea ei largă, triumphiulară, din vârful căreia atîrnă o stalactită de mărimea unui om aproape, podoabă uimitoare, ce pare că înadins stă spînzurată acolo ca să te vestească de ce minunății ai să vezi mai departe. Intr'adevăr, de-abia faci vr'o douăzeci de pași în gîrliciul peșterei, și te găsești în lăuntrul unei bolți uriașe, din tavanul și de pe păreții căreia atîrnă mii de stalactite lucii și străvezii, candelabre, potire acoperite cu năframe de piatră, cîcuri mari și perdele horbotate, din încrețiturile cărora se preling și cad picături de apă («lapte de piatră») pe creștetele stalagmitelor de jos ce cresc în felurite forme, înălțîndu-se spre podoabele de sus. Mai în

fund găsești tidve de urși, oase risipite de cine știe cîte miî de anî; pe sub păretele din dreapta un isvor lunecă încet, cu sclipiri argintii, răsfrîndu-și apa limpede ca o pînză de lumină pe lespezî netede de alabastru; hrube înguste se deschid pe de lături, tainiți încălcite te scoboară în adîncimile întunecoase ale muntelui, în cari înaintezi orbăcîind, — și de la o vreme pășești tot mai încet, tot mai cu grijă, — temerî nedeslușite te năvălesc, începî s'ascuți tăcerea pustiului, ca un copil lăsat singur în întuneric, — dorul de lumina soarelui te chiamă îndărăt.

Pe sub seară scoborîm în satul Olănești, vestit prin băile lui de ape minerale și prin marmura care se găsește în munte. A doua zi dimineață sîntem în Rîmnicu-Vîlcii. Orașul se urcă pe-un tapșan trăgănat, pe malul drept al Oltului. Biserici multe își înalță turnurile strălucitoare dintre copaci; case vechi, tupilate sub coperișuri mari înegrite de ploî, par adîncite în amintirea bunelor vremuri de demult. În fund dealul Capela îngrădește vederea spre munți; în partea dinspre miazănoapte-î Episcopia, așezată aici de pe la jumătatea veacului al paisprezecelea; dincolo, spre miazăzi, se 'n-

tinde «zăvoiul» — grădina publică a oraşului. Cum eşi din Rîmnic pe şoseaua ce sue spre Rîu-Vadului, vezi în stîngă «Cetăţuia», un schituleţ înfipt în vârful unui deal înalt şi tuguat, loc de strajă şi de apărare în zilele de viforoase 'nvăluiri. Aici a fost prins Radu de la Afumaţi şi ucis, împreună cu fiul său Vlad, de boerii ţării răsculaţi sub Neagoe Vornicul şi Drăgan Postelnicul la 1529. În faţa Cetăţuei, de partea cealaltă a oraşului se ridică, tot aşa în formă de stog, dealul Troian, pe vârful căruia generalul Magheru îşi aşezase tabăra de panduri gata de luptă, în mişcarea de la 1848. Toată valea Oltului, această mare cetate ocrotitoare a Romînilor în zile de primejdie, este plină de amintiri istorice. Nu e zidire veche, ruină, movilă de pămînt, de care să nu fie legat un cîntec, o legendă, un nume de viteaz. Pe-aici au străbătut Romaniî în inima Daciei, lăsînd lagăre întărite la *Pons Aluti*, la *Buridava* şi la *Praetorium*. Sfinte ni-s văile şi măgurile acestea, — ele-aŭ văzut aevena chipul măreţ al lui Traian, — codrii lor aŭ răsunit de tropotul cailor cari duceau la biruinţă pe cei mai mari şi mai îndrăzneţi cuceritori ai lumii; sfînt ni-î rîul acesta

cu apa 'nvolburată și cu nisip de aur, — în undele lui s'aû oglindit lucitoarele scuturi cu cei doi prunci cari sug la lupoaică, — ostașii secerători de pe columna lui Traian sînt legionarii, cari-acum optsprezece veacuri, în drumul lor spre Sarmisegetuza, s'aû oprit în holdele părăsite de pe valea Oltului ș'aû secerat un lan de grîu, ca să-și facă provizie.

Drumul larg și neted șerpuește pe malul drept al Oltului. Lungi s'aștern peste luncă umbrele plopilor înșirați pe marginea șoseliî; sclipesc în soare ca niște bănuți de argint frunzele sălciilor aplecate pe apă, și e liniște, n'auzi de cît șuetul Oltului, în aer e un miros de fîn și de pădure, peste dealurile verzi ce se înșiră înaintea noastră se rîdică uriaș muntele Cozia cu creștetul pleșuv în soare. După un ceas și jumătate de drum sosim în Călimănești, sat cuprins și frumos așezat pe malul drept al Oltului. În marginea de sus sînt băile și marele otel, în care vara e atîta lume, și zarvă, și mișcare, că te crezi în mijlocul unui oraș. Ceva mai încolo, la zece minute cu piciorul, sînt binefăcătoarele izvoare — vestitele ape minerale de la Căciulata. În fața otelului e un ostrov cu

fîneață și drumuri printre copaci, — în mijlocul ostrovului e o bisericuță veche, zidită de Ion Neagoe Voivod pe la începutul veacului al șaisprezecilea. Sus, pe malul celălalt e satul Jiblea; pe-acolo trece noua cale ferată, care desfundă munții și răsbate prin strunga de la Turnu-Roșu în Transilvania. Intre Jiblea și Călimănești e un pod umblător. De-aici valea începe să se mai strîmteze, codrii se lasă din înălțimi până'n matca Oltului, șoseaua pe unele locuri e scobită'n stînci. Puțin mai în sus de izvoarele Căciulatei răsar din Olt sfintele ziduri ale mînăstirii Cozia. Clădită de Mircea Voivod, aici în spintecătura Carpaților, această mînăstire istorică a fost nu numai un loc de retragere și de rugăciune pentru cei cuvioși, ci și o cetate de pază și de ocrotire în zile de primejdie. Vechile încăperi s'a schimbat, s'a refăcut, un turn întreg din aripa stîngă s'a desprins și s'a prăbușit în apă, numai zidul de-afară, în care bat valurile Oltului de mai bine de cincisute de ani, și biserica din mijlocul curții a înfruntat puterea stricătoare a vremii. În lăuntrul acestei biserici cu frumoasa-î catapiteazmă ce pare o horbotă de marmură, cu părății

«Masa lui Mircea». — «Masa lui Traian».

afumați, cu jilțuri de piatră lustruite de vechime, la puțină lumină ce străbate prin ferestrele-î înguste, nespus de triste-ți apar chipurile sfinților, ciopîrtite de suliițele păgînești, — din ochiî lor sgîriați pare că vezi lacrimi curgînd. Aici, sub o lespede cu slove șterse odihnesc oasele marelui Voivod Mircea, și tot aici e îngropată familia lui Mihai Viteazu : Maica Teofana, Doamna Florica și Nicolae Vodă. Un călugăr bătrîn ne spune că, de lîngă strana din stînga altarului, se face-o hrubă 'n jos care merge pe subt albia Oltului și răspunde dincolo pe celălalt mal : pe-aici a scăpat Mircea 'ntr'o dimineată, cînd aû năvălit Turciî pe neașteptate de-aû spart zidurile mînăstirii, aû jăfuit-o și i-aû dat foc, iar stîncă pe care-a stat ș'a ospătat bătrînul voivod în ziua aceea, o stîncă singuratică sub care urlă vîltoarele Oltului, se chiamă și azi «masa lui Mircea». În dreptul mînăstirii, pe malul stîng, e locul numit Bivolarî, unde s'aû descoperit ruini de băi romane, un isvor cald și urmele unui drum vechiû ce se pierde printre stînci. Sus, pe briul muntelui, ascuns în codru e un metoh al Coziei, schitul Turnu : în apropiere, pe-o stîncă înaltă se vād părăginile unei zidiri îndrăznețe — vr'o strajă

romană pe Olt — călugării îi zic «Turnu lui Traian».

De la Cozia 'n sus șoseaua urcă șerpuind prin spintecătura din ce în ce mai strîmtă și mai prăpăstioasă a munților. Isvoare limpeză, cu sclipiri de oțel, s'asvîrl printre stînci în valurile grele, tulburî, gălbuî, ale mărețului Olt. Freamătă codrii de vuetul apelor. Departe, pe zările 'nalte, vezî, peste pădurile posomorîte, cîte-o poiană verde, bătută de soare. Drumul se dă după îndoiturile Oltului schimbînd priveliștile ca într'o panoramă, așa că nici nu bagî de seamă cum trec cele cinci ore pe cari le faci cu trăsura de la Rîmnic până la graniță. Cam pe la jumătatea acestui drum, cum scapeți de după un morman de stînci năruite, de-odată munții se dau la o parte, o luncă veselă, luminoasă se deschide jos la poalele codrilor, vezî înainte un pod alb, mai departe drumul urcă iar și, cotind pe după o coastă, se pierde ca o dungă de fum. În stînga se desface o vale largă cu livezi și ogoare de porumb așternute la soare. Din fundul acestei văi s'aude viind un vuet, ca un ropot de ploaie, — e Lotrul, vijeliosul Lotru, care, isvorînd din depărtatele steiuri ale Părîngului, tae de-a

curmezișul partea de miazănoapte a Vîlcii, deschide plaiuri frumoase, holde neașteptate și vetre de gospodari în ascunzătorile munților, mișcă mori, pive și herăstrae, și vine mîndru să-și verse 'n Olt undele-î limpezi, ce parc'aduc cu ele coloarea pa-jiștilor, răcoarea și freamătul codrilor prin cari-aū trecut. De pe podul înalt, așternut pe gura Lotrului, ne uîtăm cum undele verzuî ale acestuî rîu învîrstează pînza lată a Oltului, întinzînd pe lîngă malul din dreapta o rășie luminoasă, ca și cum apele celor două rîuri împreunate n'ar vrea să se amestece.

La cîteva minute de-aici, pe valea Lotrului, într'un adevărat colț de raiu, e așezat satul Brezoiu. Mulți orășeni iubitori de natură, de liniște și de aer curat, vin să-și petreacă vara aici. În fața satului, dincolo de Lotru, se înalță ca un foișor Țurțudanul, de pe al căruî creștet pleșuv și ascuțit se deschid priveliști mărețe în depărtarea zărilor, peste spinările vinete ale munților și pe văile înoptate de codri, pe fermecătoarele văi, prin cari șerpuesc luminoase cele două rîuri. În spatele Țurțudanului se văd la rînd trei munți golași, trei namile de stînci ce se rotunjesc în sus

ca niște turle uriașe: oamenii de pe-aici le-au dat numele sfinților Mihail, Gavril și Vasile. Tot pe Lotru, dar în fund de tot, dincolo de meterezele Păringului, e Voineasa, sat mare și bogat, tănuit în mijlocul codrilor silhuî, într'un luminiș adăpostit, unde iernele sînt dulci și verele răcoroase, și unde vieața retrasă și tihnită a aceluî cuib de Romîni ne amintește așa de bine veacurile petrecute de strămoșii noștri în ascunzătorile Carpaților, pe cînd curgeau pe șesurile Dunării puhoale de barbari.

De la gura Lotrului în sus șoseaua se îndoae, în urcușuri trăgănate, prin adîncă deschizătură a Oltului, al căruî torent rupînd stăvilarele munților, aci, strîns între ziduri de stînci, gonește de vale cu zgomot de vijelie, aci, întins la poalele unui codru, se odihnește molcom și străveziu pe largi așternuturi de nisip. Drumul nostru pe valea Oltului se 'nchee la granița țării, din sus de rîul Vadului, la strunga de la Turnu-Roșu, care, în vechime, întărită de Romani, purta mărețul nume de «*Poarta lui Traian*». Aici Oltul desfundă munți, spintecîndu-î din creștet până'n temelie, și-și deschide drum larg în văile noastre.

Pe undele lui ne vin cîntece duioase din Ardeal, glasuri de dor din Țara Bîrsei, tînguitoare doine din cîmpiile Făgărașului, — pe undele lui ne vin amintiri sfinte din Avrig, din satul care ne-a dat pe cel dintăi dascăl român — pe nemuritorul Gheorghe Lazăr. De-aici ne uîtăm, și cu drag, și cu durere, în sus pe albia Oltului... Dincolo de munții aceștia sînt frați de-ai noștri, ș'acolo e o parte însemnată din istoria noastră. — Cîte steaguri n'aū fluturat pe-aici, cîte oști n'aū curs prin strunga aceasta, în multele și sîngeroasele războaie pe cari-aū avut a le purta strămoșii noștri cu neamurile megieșe!

---

34. La Cîineni.

Ne 'ntoarcem de vale 'n Cîineni, sat mare așezat de-o parte și de alta a Oltului, ca la o fugă de cal din pragul țării. Aici e răspîntia vechilor drumuri de șleaū cari leagă Oltenia și Valahia mare cu Transilvania, — aici e întăiul popas al chervanelor ce vin de dincolo 'ncărcate

cu mărfuri, și umplu băătura cîrcîmelor, toamna mai ales, pe vremea iarmarocului de la Rîurenî. Trecem de partea ceealaltă a Oltului pe-un pod plutitor.

Soarele scapătă 'n asfințit puind cununî de aur pe creștetele codrilor. Acum, de pe țărmul stîng, în pacea amurgului, aruncăm cea din urmă privire dincolo, pe pămîntul Olteniei, în acea grădină frumoasă, plină de podoabe, de cîntece și de legende, pe acel pămînt binecuvîntat în care rîurile curg pe nisip de aur, munții, învăliți de codri nemăsurați, ascund în sînul lor comori necunoscute, dealurile sînt acoperite de vii și de livezi, cîmpiile de holde 'n-belșugate. În Oltenia și-aŭ înfipt Romanii cele dintăi steaguri cuceritoare, și tot în Oltenia am avut cel dîntăiŭ voivodat; iar la zile grele Oltenia ne-a dat pe Mihai Viteazu, pe frații Buzesți, pe Tudor Vladimirescu, atîtea suflete mari, atîtea pagini frumoase și înălțătoare în istoria neamului nostru.

Inchisă între Carpați, Dunăre și Olt, partea aceasta a țării, păzită chiar de hotarele ei, a fost mai puțin bîntuită de năvălirile barbarilor și mai apărută de amestecul popoarelor străine. În ea s'aŭ păstrat ne

atinse și firea, și graiul, și portul românesc. Casele, livezile, drumurile în Oltenia sînt mai îngrijite de cît în alte părți, și oamenii sînt mai dezghețați, mai iubitori de țară, mai cu credință 'n Dumnezeu. Pe marginea șoselelor, pe la fîntîni și pe la răspîntii, adesea vezi cruci zugrăvite, icoane așezate prin copaci, sfînte semne de credință, cari amintesc că pretutindeni e casa Domnului, — în fața lor drumețul se oprește, își ia căciula 'n mîna stîngă, își pleacă fruntea cu evlavie și se 'nchină.

Păstor în munți, plutaș pe Olt, plugar la cîmp, sașu precupeț la tîrg, băștinașul mîndrei Oltenii e pretutindenea «cruce de voinic», Român deștept și vrednic, făcut să ție pîept nevoilor, pururea semeț, încrezător în el, gata să lupte morțiș pentru ceea ce i s'o părea lui că-i sfînta dreptate, — în firea lui aprigă și svăpăiată, în pornirea lui caldă la visuri mari și la fapte îndrăznețe, are ceva din Popa Farcaș, și ceva din Banul Mărăcine. Tinereta aceasta înflăcărată, prisosul acesta de viață, aș făcut să se zică despre Olteni că aș «douăzeci și patru de măsele».

---

35. Pe Argeș.

Curtea de Argeș.

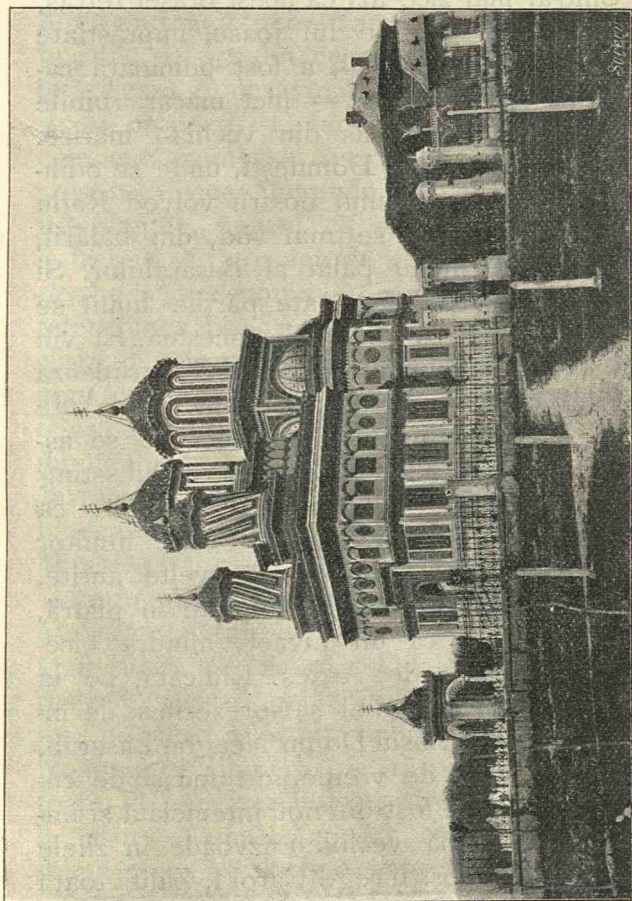
De mînecate pornim călări din Cîineni pe drumul neted ce se lasă, șerpuind printre colinele plaiului Loviște, în valea mîndră și bogată a Topologului. Trecem prin șirul de sate ce-și aștern livezile și holdele pe poalele trăgănite ale muntelui Cozia, și pe la o amiază scoborîm în Sălătruc, sat de cherestigii și drăniceri, așezat între păduri de brad pe apa Topologului, ce izvorăște de sub pripoarele Făgărașului, tae 'n lung toată partea muntoasă a județului Argeș pînă în măgurile Pleșoiului, și se varsă în Olt, puțin mai în sus de gura Luncavățului. Pe valea asta, în satul Bălcești, s'a născut acum optzeci de ani, Nicolae Bălcescu, unul din cei mai mari scriitori ai noștri, înflăcăratul patriot de la 48 și neîntrecutul povestitor al celor mai glorioase zile din viața neamului nostru.

De la Sălătruc lăsăm drumul mare și o luăm oblu, pe cărări de codru și pe scurșuri de puhoae, peste culmea Comarni-

cului, care se desface din muntele Negoiu, cel mai înalt vîrf al Carpaților noștri, (2547 m.), și-și întinde spinarea, ca un zid despărțitor, între cele două văi frumoase și rodnice ale acestui județ: valea Topologului și valea Argeșului. Pe la toacă sosim în satul Căpățineni. O dulce boare adie dinspre miază-noapte. Cîți-va nori albi își lunecă umbrele pe desișul verde al codrilor. Freamătă valea de vuetul morilor ș'al herăstraelor. În apropierea acestui sat, între doi munți păduroși, pe vîrfurile unei stînci uriașe de asupra rîului Argeș, stă singuratică, pustie și dărăpănată, «Cetatea lui Vlad Țepeș», la zidurile căreia se zice c'aŭ muncit, ca salahori, boerii Tîrgovișteni, răzvrătiți în potriva cruntului Domn. Tot pe valea asta, puțin mai în jos, în dreptul satului Poenari, se văd dărîmăturile palatului domnesc zidit de Țepeș Vodă cu aceiași salahori. Pe vremile acelea de bîntuire și de jaf, aici, în locurile acestea depărtate și sălbatic, în ascunzătorile acestea păzite de întunecoasa desime a codrilor, își închidea vajnicul voivod soția și averile, iar el se lăsa cu oastea la cîmp și sta vitejește în calea vrăjmașilor ce ne călcau hotarele.

În amurgit sosim la Curtea de Argeș.

«Curtea de Argeș».

Cine-ar mai zice azi că acest orașel retras, liniștit, cu căsuțele lui joase, împrăștiat pe coasta unui deal, a fost odinioară capitala țării! Nimic — nici măcar ruinele nu i-au mai rămas din vechia-i mărire. În jurul Bisericei Domnești, unde se odihnesc oasele primului nostru voivod Radu Negru, de abia se mai văd, din bălării, urmele vechiului palat al Basarabilor. Și totuși, călători din toate părțile lumii se abat cu drag prin părțile acestea. Ei vin să vadă minunata zidire care 'ntrupează visul voivodului-artist de-acum patru sute de ani. În mijlocul unei lunci, ce se așterne puțin mai în sus pe malul stîng al Argeșului, la poalele Carpaților, ca din vrăjirea unor basme, răsare uimitor de frumoasă, cu turlele ei svelte aurite, încinsă de brîe albe sculptate 'n piatră, strălucitoare ca un juvaer, mîndra biserică a Curții de Argeș. Rîdicată, pe la începutul veacului al șaisprezecilea, de înțeleptul și cuviosul Domn Neagoe Basarab, stricată apoi de vreme, de foc și de cutremure, ea a fost din nou întemeiată și împodobită după vechile-i izvoade în zilele gloriosului nostru rege Carol I. Zidită toată în piatră, îmbrăcată ca într'o rețea de

sculpturi migălite cu o rară măestrie, clădirea 'ntreagă pare c'ar fi dintr'o singură bucată, și, orî din ce parte-o privești, îți înfățișează o desăvîrșită armonie de linii și de proporții. E fără îndoială una din cele mai frumoase biserici ale răsăritului creștin. Vechea legendă spune că meșterul Manole, pentru ca s'o poată isprăvi, a trebuit să 'ngroape de vie în zidurile ei pe buna și scumpa lui soție, — vrînd înțelepciunea poporului să ni arate cu aceasta, cîtă jertfă și tărie de suflet se cere unui om, ca să poată duce până la sfîrșit o așa de grea, o așa de măreață și de minunată lucrare. — În fața bisericii, pe partea ceealaltă a drumului, e vestita și binecuvîntata cișmea, numită «Fîntîna lui Manole».

Puțin mai la deal, în marginea lunciî, e așezat palatul Episcopiei de Argeș, reînoit odată cu biserica. De la una din ferestrele acestui palat îmi las privirea 'n jos, pe valea adormită sub farmecul luneî. Noaptea e limpede și răcoroasă. Peste toate domnește-o liniște, care te'ndeamnă la visuri. Numai Argeșul, călător fără odihnă, trece hăulind pe spintecătura văilor, și undele lui vorbesc într'una, cînd mai

tare, cînd mai încet. Vorbesc undele lui de măreția și frumusețile Negoiiului, din coapsa căruia au izvorît, — de codrii lui deși,

adînci, nestrăbătuți, unde fiarele șed fără frică tolănite 'n luminișuri, ș'ascultă ca omul cîntecul privighitorilor, unde mușchiul e moale ca perna de puf, și isvoarele albe

ca spuma laptelui, și brazi așa de 'nalți, că-ți cade căciula din cap cînd stai să te uiți în vîrfurile lor. Vorbesc undele Argeșului de strășnicia stîncilor de la Chei, pe cari le-aû biruit și le-aû lăsat în urmă ca pe niște cetăți dărăpănate, vorbesc de comorile pămîntului acestuia îngrășat cu sîngele atîtor viteji, de mîndrețea plaiurilor, de rodnicia pășunilor și holdelor pe cari le scaldă, de turmele pe cari le-aû adăpat, de chiotele ciobanilor și de tînguirea dulce-a doînelor, pe cari le-aû ascultat cu drag în lunga și zbuciumata lor călătorie. Trece bătrînul Argeș de vale, îndoindu-și albia spre răsărit pe lîngă orașul Pitești, unde s'aû născut frații Dumitru și Ion Brătianu — două figurî mari, luminoase în istoria politică a patriei noastre, — de-aici, din ce în ce mai potolit se lasă în largul neteziș al cîmpiilor, și, după ce-și trage în matca-i nisipoasă, din stînga Neajlovul și Glavaciocul, din dreapta Vîlsanul, Rîul-Doamnei, Sabarul și Dîmbovița, abate spre miază-zi, tae șesul Ilfovului și merge de se toarnă 'n Dunăre, în dreptul Olteniții.

---

36. Cîmpulung.

De la Curtea de Argeș o luăm de-a dreptul peste muscele, și după șase ceasuri de umblet mai mult prin pădure, sosim pe la prînzul cel mare în Cîmpulung. Orașul se întinde pe-o vale răcoroasă, la poalele munților. Dealuri acoperite de livezi îl adăpostesc de vînturi, Rîul Tîrgului îl spală și-l înveselește cu undele lui limpezi și gălăgioase. Străzile sînt drepte, curate, umbrite de arbori, — mai toate casele aū grădină, unde te uiți vezi numai flori, răzoare de flori pe lîngă oștrețe, glastre de flori în cerdacuri și pe la ferestre, — orașul tot e împodobit cu flori.

Aici, la locul acesta liniștit, retras, a descălecat acum șase sute de ani primul nostru Voivod Radu Negru, care s'a scoborît din Făgăraș pe matca Dimboviței, ș'a venit să 'ntemeeze «țară nouă» dincoace de Carpați. Aici s'a așezat cea dintâi capitală a Romîniei, — cuibul de scurtă odihnă al legendarului vultur menit să despice atîtea vijeliî cu sboru-î îndrăzneț, — aici s'a rîdicat de norocosul descălecător cea dintâi *biserica domnească*, în amintirea

acelor zile mari și însemnate, de la cari un alt drum ni se deschide, și începe o nouă istorie pentru neamul nostru.

Mă opresc gînditor în fața chipului de bronz al falnicului Basarab — păstor cumințe care și-a tras turma din bătaia fiarelilor. — Cum să nu te simți mîndru că ești Român, și cum să nu rămîi uimit de tăria neamului tău, și să nu-l slăvești, cînd cugeți la cîte s'aũ petrecut de-atunci... la cîte primejdii aũ învăluit mîna aceasta de oameni, sămănată pe briele Carpaților, — șase veacuri de lupte și de zbucium, șase veacuri de neadormită și dîrză împotrivire la năvala atîtor vrăjmași, cari-aduceaũ, în țara asta blîndă, urgia și jaful războiului cu toate cruzimile lui: stricarea gospodăriilor și sălbătăcirea oamenilor, izvoarele munților roșite de sînge, orașele 'n flacări, femei desculțe, cu prunci în brațe, alergînd pe lanurile pustiite, sute de leșuri zăcînd ne'ngropate pe marginea drumurilor!... Și ce de viteji și-aũ pus zilele lor punte biruinții, pînă să răsără și pentru noi mult așteptata zi de mîntuire și de liniște! N'a fost pe lume un neam mai încercat ca al nostru. N'a fost popor care să-și fi plătit mai scump dreptul de

a trăi în țara și'n legea lui, popor pe care să'l fi împins la jertfe mai mari adînca dragoste de moșie și dorul de ne-
atîrnare.

37. Rucăr.

Dîmbovicioara.

De la Cîmpu-lung plecăm la Rucăr pe frumoasa șosea care s'așterne ca o prispă netedă pe vîrfurile Mateiașului, de unde 'n largi șerpuiți trăgănate se lasă 'n valea Dîmboviței, ascultă șuetul apelor și zgomotul morilor și joagărelor de la Dragoslave și de la Rucăr, apoi o rătează 'n sus peste măgurile umbrite de brazi, și trece, prin strunga de la Pajera, dincolo, în țara Bîrsei. Ne oprim cîteva minute la Nămăești, la mînăstirea de călugărițe, adăpostită 'ntre copaci, cu vestita bisericuță scobită în inima unei stînci, pe coasta verde-a unui deal, de pe care se vede 'n jos, ca 'ntr'o panoramă, orașul Cîmpu-lung cu mîndrele-î împrejurimi. După două cea-

surî de drum intrăm în Rucăr, sat mare, aproape un orășel, așezat sub strașina Carpaților, la răspîntia a două ape, în una din cele mai încîntătoare văi ale județului Muscel. Toate te 'nveselesc aici: aerul curat, freamătul pădurii, șuetul apelor, casele albe presărate printre copaci, înfățișarea mîndră și voînicească a gospodarilor, chipul rumăn și luminos al Rucărencelor, și portul lor adevărat romînesc, țesut, lucrat și înflorit de mîna lor, c'o măestrie, pe care nu știu singure de unde-aū învățat-o. În jurul acestui cuib fericit munții își desfășură podoabele lor de o măreție sălbatecă, țancuri ascuțite ies vinete din întunecimile pădurilor de brazî și staū înșirate, ca niște străji de veci, pe granițile zării, la îngînarea pămîntului cu cerul. De-asupra tuturora, în fund spre miază-noapte, își ridică Păpușa creștetu-î înalt, rotund ca o turlă de biserică. De-colo, din coapsele Păpușii, z bucnește Rîușorul, șioiū puternic, care sparge meterezile de stînci ce-î staū în cale, soarbe isvoarele codrilor, ș'în goana-î nebună strigă, se ceartă, se bate cu grămezile de bolovanî ce vor să-î astupe matca, — involburat și alb de spumă sosește 'n Rucăr, și Rucărenii, cum îl vād,

îl pun la treabă: ei aŭ porumb de măcinat, sumane de bătut, bușteni de retezat și de 'nfeliat în scînduri, — și Rîușorul, sprinten și harnic, se 'nhamă la toate, pe toate le face cu drag, iar cînd își isprăvește lucrul, voies se duce de se culcă în patul larg al Dîmboviței, rîul norocos care-a călăuzit pașii celui dintăi Voivod al Munteniei și care străbate capitala, unde s'a încoronat cel dintăi Rege al Țării Romînești.

Din Rucăr plecăm călări la Dîmbovicioara. Șoseaua se urcă în cotituri mari, trăgănate, peste grebenii stîncoși ai Scărișoarei, avînd în stînga zidul de piatră al muntelui, în dreapta desfășurarea văilor, aci repezi, adînci, prăpăstioase, aci larg deschise în tăpșane regulate, acoperite unele de fîneață, altele de păduri răcoroase. De la podul Dîmboviței, lăsăm șoseaua și cîrmim la stînga pe drumeacul petros ce merge'n sus pe lîngă herăstraele Dîmbovicioarei. Dar iată că în fața noastră se rîdică un munte înalt și drept ca 'un zid năprasnic, de crezi c'aici e sfîrșitul lumii. Ne-apropiem, și deodată, la o cotitură, ni se deschide, printre două stînci colțuroase, intrarea în lăuntrul muntelui, cheia adîncă și îngustă a Dîmbovi-

cioareî. E răcoare şi vuetul apei răsună
aşa de tare, că nu-ţi mai auzi glasul. De
pe fundul acestei prăpăstii, ne uităm cu
groază 'n sus la namilele de stînci aninate
de părăţii cheii, ca nişte dihăniî ce stau
la pîndă, gata să se prăbuşască peste noi.

De-asupra noastră se zăreşte un petecuş
de cer sprijinit, ca un capac albastru, pe
crestele ascuţite ale înaltelor ziduri ce ne
îngrădesc în umbra lor vecinică. Pe sus
vezî cîte-un brad eşind strîmb şi chircit
din crăpătura unei stînci, mirat şi el de
fioroasa singurătate în care se găseşte,
întinzîndu-şi cetenele-î triste, în aşteptarea
zadarnică a unei raze de soare. Mergem
aşa, în sus, pe matca întortochiată a rîului,
vr'o jumătate de ceas, şi de-odată cheia
se lărgeste : în păretele din dreapta, dea-
supra unei prispe de piatră, se deschide
gura neagră a «Peşterei», în hăul că-
reia intrăm cu lumînări aprinse. E un în-
tunerice rece, umed, apăsător, din cînd în
cînd auzi cîte-un strop picurînd din tava-
nul scund, şi'n jocul slabei noastre luminî,
pe părăţii umezi şi scofîlciţi ai hrubei,
se'nşiră tot felul de vedenii urîte. Mă
cred într'o lume din basme. Un glas bă-
trînesc pare că vine de departe, din adîn-

cul beznei, și-mi spune: «În văgăunele acestea ai trăit, fără foc, fără lumină, goi, slab și nfricoșat cei dintîi oameni — strămoșii voștri-ai tuturor — din fundul acestor tainiți ai izvorît încetul cu'ncetul miile de popoare ce-au împînzit pămîntul... Măsoară drumul pe care l-a străbătut, numără stepenele pe care le-a suit omenirea, de la sălbătăcia și întunecimea acestor vizuini până la puterea și strălucirea ei de azi, și vezi din ce depărtată obîrșie te tragi, și cîtă muncă ți-a trebuit vieții, ca să se desfacă din noaptea ce-o învăluia la început, și să iasă tot mai în larg, tot mai în lumină...»

«Mai în larg, mai în lumină...» Înțelesul acestor cuvinte capătă aici o deosebită însemnare, și mereu mi le rostesc în gînd, nerăbdător de a eși mai curînd din peșteră; mereu îmi revin pe buze, tot timpul cît scobor lunga strîmtoare a cheei. Mă-e așa de dor de cer, de soare, de arbori, — un vac de om mi se pare de cînd n'am mai văzut pămînt întins și verde înaintea mea.

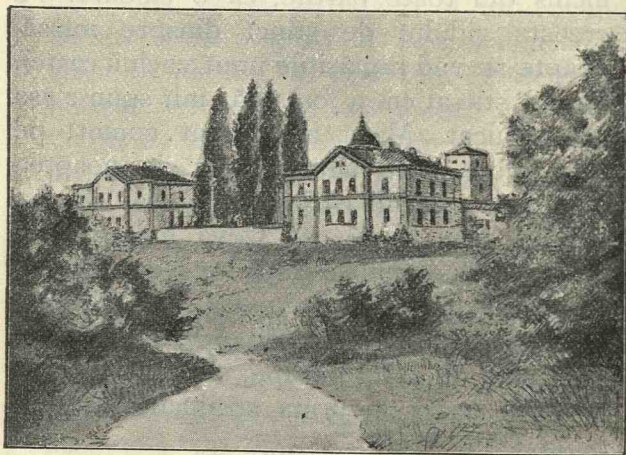
38. Ţirgoviştea.

Ruinile.

Dormim noaptea la Podul Dîmboviţii, un sat cuibărit în fundul unei văi adînci, închis din toate părţile, ca o căldare. Pe creasta zidului de stînci dinspre miază-noapte se văd rămăşiţile unui vechi castel. Nu se ştie-al cui a fost. Bătrînii spun c'ăşa l-au apucat. Mulţi au căutat comori pe sub ziduri, căci mereu se zăria noaptea jucînd o par'albastră, acolo, la «Ruina Pustie» cum îi zic ei. Ceva mai în jos, dincoace de ruinile cetăţii lui Negru-Vodă, pe malul drept al Dîmboviţii, e satul Stoenestî, unde s'a retras Mihaî-Viteazu, acum trei sute de ani aproape, să-şi odihnească mica lui oaste, în urma strălucitei biruinţi de la Călugăreni.

De la podul Dîmboviţii o luăm spre răsărit, pe cărări de turme peste muscele; prin codri de brad şi de fag, suim din greu muntele Leaota, care se desface din culmea Bîrsei şi se lasă 'n podişuri tră-

gănite până 'n măgurile de var și de cărbune de la Șotînga. Mînem la o stîină pe vîrful Leaotîi. Adouazi ne scoborîm în valea Ialomicioarei, și pe la asfințitul soarelui sosim la Tîrgoviștea. Orașul e așternut în limpeziș, pe malul drept al Ialomiței. Un lung șir de coline, acoperite cu vii, îngrădesc zarea spre răsărit, iar în

Mănăstirea Dealului.

mijlocul acestor coline, pe vîrful cel mai înalt, se vede rîdicîndu-se falnică dintre copaci mînăstirea Dealului; întreagă, strălucitoare, stă mîndră în fața orașului, ca

și cum vremea ar fi adormit la pragul ei. Acolo în tinda bisericeî, într'o raclă de sticlă, se păstrează capul lui Radu cel Mare, întemeetorul mînăstireî (acum patru sute de anî) și capul lui Mihaî Viteazu, pe-a căruî frunte a strălucit, în fulgerarea unei clipe de noroc, cea mai glorioasă coroană, la care-a țintit vr'odată visul de mărire și de dreptate al neamului romînesc.

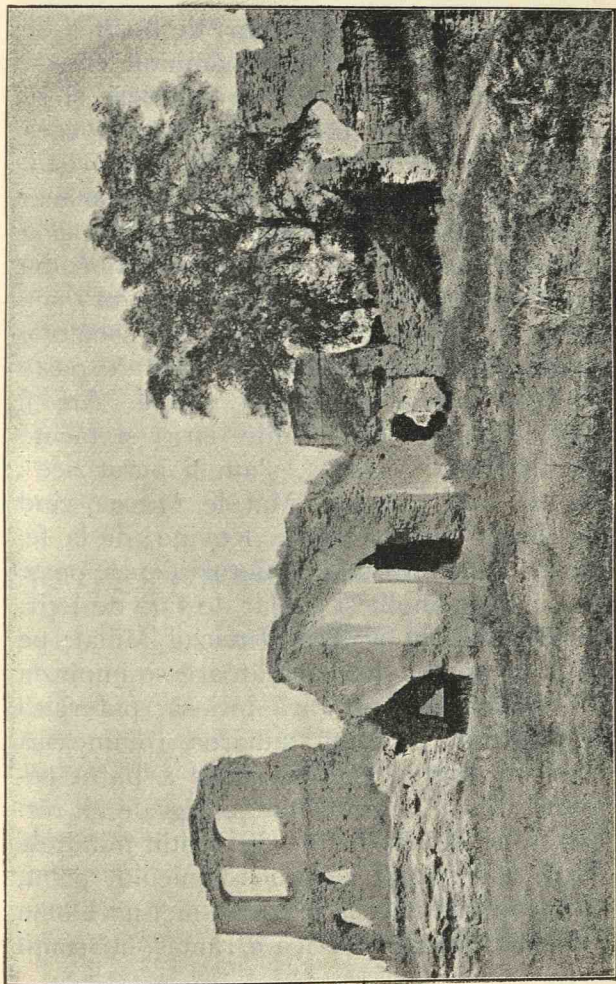
Aici, în Tîrgoviștea, și-a așezat Mircea Vodă scaunul domnieî cătră sfîrșitul veacului al paisprezecelea, — și, fiind lunca deschisă și fără apărare, a făcut șanțuri și ziduri tari împrejurul cetății, — și 333 de anî a rămas aici capitala țării. În vremea asta orașul a fost adesea bîntuit de oștile turcești, și cu toate nenorocirile cari l-au învăluit, a mers înainte, s'a rîdicat, și s'a îmbogățit mereu. Domni după Domni l-au înfrumusețat și l-au dăruit cu Mitropolie, cu biserici, cu tipografie; subt înțeleapta și blînda stăpînire a lui Mateî Basarab, mulțimea norodului ajunsese la 60.000 de suflete.

Ce viață, ce zarvă trebuie să fi fost odinioară pe ulițele acestea, astăzi așa de liniștite, aproape triste! Aici bătea inima țării, cu toate grijile și bucuriile ei. Aici

veneau negustorii din Veneția, din Genova și de la Tarigrad. Ei aduceau în acest «Damasc al României» scule și covoare scumpe, mătăsuri cusute cu fir de aur, haîne și podoabe pentru Mitropoliții și Gospodarii țării, pentru Domniile și bogatele jupînese de pe vremuri. Și de aici porniau, pe cele patru porți ale cetății, chervanele 'ncărcate cu lînă, cu mîiere, cu sare și cu zaharele, ce 'mprăștiau vestea despre dărnicia și 'mbelșugarea pămîntului nostru până 'n cele mai depărtate schele ale Europii.

Acum Tîrgoviștea e un oraș de amintiri. Zidurile cetății s'au năruit, șanțurile s'au astupat, pe unde se 'ntindeau palatele și edecurile Mitropoliei, astăzi e obor de vite, iar curțile domnești, mîndrele curți de pe malul Ialomiții, în lăuntrul căroră s'a urzit o parte așa de însemnată din istoria patriei noastre, au rămas părăginite, — un morman de ruini înecate de bălării, bolți surpate, grămezî de moloz sprijinind cîteva ziduri afumate, în cari se văd ca niște răni spărturile ferestrelor, lărgite de ploî. O singură odae își mai păstrează cei patru pereți lăturalnici: din mijlocul ei se 'nalță doi salcămî. În toate

Ruinile palatului Domnesc din Tîrgoviște.

părțile se'ntind desigur mari de bozii și de urzici, — de jur împrejur pământul crește, ca și cum ar vrea să năpădească și să înghită și aceste biete rămășiți din ceea ce-a fost odată fala și podoaba Țîrgoviștii. Ce păcat că nu ni s'a putut păstra măcar palatul acesta, ca o mărturie scumpă a vremilor trecute! Am fi venit aici din toate unghiurile țării, am fi alergat aici, ca la o școală înălțătoare, să ascultăm șoapta zidurilor sfinte și să trăim o parte vie din istoria neamului nostru. Am fi pășit cucernici prin sălile largi și tăcute ale bătrînilor Voivozi, ș'am fi putut zice : pe ușa asta a intrat Marele Mircea cînd s'a întors biruitor de la Rovine ; de la fereastra asta se uita cruntul Țepeș peste orașul lui domolit și spălat de fără de legi ; în jilțul acesta a stat Viteazul Mihaî, pe cînd în mintea lui cutezătoare se împînzia un vis măreț, — o țară întinsă, puternică și glorioasă, — toată suflarea romînească supt un singur sceptru. Dar a bătut nemilos viforul vremii, mai aprig de cît războaiele și de cît focul, ș'a pustiit mîndrele curți, ș'a surpat zidurile falnicului palat, în încăperile căruia n'a stat nici un Domn fanariot. Numai biserica a rămas, cu sfinții

eî sgîrieaţi de suliţile Turcilor, şi înaltul turn al Chindiei, unde veghiaă străjile şi unde bătea meterhaneaua, cînd s'aşezau Domniî la masă.

Doarme bătrîna Tîrgovişte, cetatea atîtor glorioase amintiri. Un moment de tresărire a avut pe la începutul veacului trecut, ş'a dat atuncea ţării trei poeţi însemnaţi, aproape în acelaşi timp : pe Eliade, pe Alexandrescu şi pe Cîrlova. Dar la sunetele harfeî lor pîetrele nu s'aû mai mişcat, să reînvie cetatea moartă, ca 'n bunele vremuri de demult la cîntecele lui Orfeû.

39. Pe Jalomiţa. De la

Tîrgovişte la Petroşiţa.

Şoseaua care se rîdică din Tîrgovişte spre munţi merge pe stînga Ialomiţii, dealungul văii ce se deschide ca o albie între două şiruri de dealuri, din ce în ce mai înalte, din ce în ce mai repezi şi mai împoncişate. E o dimineată senină şi răcoroasă de pe la sfîrşitul lui August. Treceam pe subt viile şi livezile aşternute pe

costișa din dreapta. De sus, de pe măgura cea mai înaltă ne privește mînăstirea Dealului. Puțin mai în fund, pe-un alt vîrf de măgură stă mînăstirea Golgota, întemeiată de Pătrașcu Vodă, tatăl lui Mihaî Viteazu, — iar mai jos, la curmătura dealului, ferită de privala lumii, e Viforîta, mînăstire de călugărițe.

Dulce miroase în aerul dimineții fînul de pe luncă, și-î așa liniște — nu se aude de cît tropotul cailor pe drumul neted și uscat. În urma noastră Tîrgoviștea s'a fundă, se șterg una cîte una turlele numeroaselor ei biserici. Un farmec deosebit dă acestei văi priveliștea căsuțelor albe ce se ivesc dintre pomi încărcați de rod, sate mari, îndestulate, își întind gospodăriile de-o parte și de alta a rîului până'n negura munților. Printre ele trece calea ferată la băile «Pucioasa». Eată Doicești, sat vechi, care-și are și el istoria și ruinele lui de întărire și de palate: se spune din bătrîni c'aici se trimeteau doicile cu prunci domnești, cînd era război în țară. Mai în colo, după un crîng de aluniș, Șotînga își dișterne livezile de pruni și ogoarele de porumb pe malul drept al Ialomiței, pe trăgănatele țăpșane ce-ascund

în sînul lor bogate straturi de cărbune. Eată Lăculețele : în stînga o fabrică mare — pulberăria statului, în dreapta, pe măgura ce se'nalță chiar din marginea șoseliî, sînt presărate vile frumoase, vesele, cu grădiniți în față, cu drumuri prunduite ce se deapănă pe sus, în rotocoale largi, de la ușă la ușă, — aî zice că un oraș nou stă să răsără, împins de comorile din lăuntrul pămîntului. De-aici încep Glodenii, satul norocos sub care gîlgîie izvoarele de păcură : o sută de guri sorb afară bogăția aceasta minunată stoarsă din nămolul gras al vechilor mări, adunată picătură cu picătură, în miî și miî de veacuri, — gonită din cine știe ce depărtări, pe jghiaburi întunecoase, de uriașele frămîntări ale globului, și strînsă aici, ca de o mîna prevăzătoare, în tănuitele cisterne ale adîncului. — Un miros, care nu e de loc plăcut, ne vestește c'am intrat în Pucioasa, așezare frumoasă, într'o vale deschisă, pe rîul Ialomîța, — deoparte și de alta dealuri ușor trăgănate, în fund priveliștea munților acoperiți de codri; dincolo de rîu, de subt o ruptură de mal țîșnesc binetăcătoarele izvoare de pucioasă și de fer. Peste deal, spre apus, sînt băile de iod de la Vîlcana.

Un isvor de pucioasă mai e și la Bezdead, cel mai întins și mai bogat sat din munții Dîmboviței. Acolo, în marginea de sus a satului, e un zid înalt de stînci foioase, numit — pentru ecoul răspicat și puternic pe care-l dă — «malul-de-răsună».

De la Moțăeni în sus valea începe să se strîmteze; șoseaua ține mereu șerpuirile Ialomiței, care de-acîi 'ncolo prinde-a lua glas: tot mai limpezî și mai repezî s'asvîrl undele ei printre bolovanî, îmbrîncind pe unii cu mînie, mîngîind pe alții și puindu-le pe creștet rotunde coifuri de oțel. Intrăm pe la o amiază în Petroșița, sat mare cu mai multe cătune frumos răvărsate pe brîele plaiului, — de jur împrejur case albe, din ce în ce mai rari, se urcă pe coastele dealurilor, ca și cum s'ar fi luat la întrecere care să privească mai de sus, — în lungul apei, herăstrae, mori, pive și dîrste, zorite, se strigă unele pe altele până, hăt, în capătul de sus al Moroenilor, de unde 'ncepe înalta pustietate a munților, măreața și liniștita împărăție a Bucegilor.

---

40. Prin Cheia Țătarului

la schitul Peștera.

De la Moroeni părăsim șoseaua, care, încovăindu-se pe sub poalele unui munte frumos cu nume urât, răzbate prin bezna codrilor de brad în valea Isvorului, la Sinaia, și 'naintăm pe jos, călăuziți de-un pădurar, pe năprasnica spintecătură a Ialomii. Trecem anevoe peste prăbușituri de stînci, chemînd une-orî și brațele 'n ajutor; urletul apei ne silește să vorbim tare.

— Nu ne-om rătăci, bade Stane, să'nop-tăm pe-aici!

— Pădurarul se uită liniștit la noi și zimbește; apoi rîdicînd mîna, ne-arată la stînga 'n fund, printre cheliile munților, un țuguu mai depărtat, aurit de razele soarelui.

— Stă soarele pe Zănoga... avem destulă vreme. Acolo să vedeți mîndrețe. Sus de tot, chiar pe vîrful Zănoagii, s'așterne-o pajiște frumoasă, care se chiamă «Podul-cu-florile», că-î numa florî toată, și la mijloc e un lac, așa cît fața unei arii de mare, și-î limpede, limpede apa ca la-

crima, iar împrejurul pajiştii, pe margini, sute de stînci înalte şi colţuroase stau înşirate, parcă-s puse s'o păziască. Povestesc bătrîni că s'aũ fost ascuns odat'acolo nişte Domniţe pe cari le fugăriaũ Tătarii, şi cînd li-aũ dat păgîni de urmă, ele s'aũ suit săracuţele pe stînci şi s'aũ asvîrlit în prăpastie, unde-aũ pierit ...

Trecem printr'o rarişte de fagi, şi eşim la «Cheia Tătarului». Aici Ialomiţa deschide vitejeşte porţile Bucegilor, şi se aruncă peste sfărîmăturile stăvilarelor, prin adîncă desfundătură a muntelui, ce răsună, ca un gang urieaş, de vuetul nahlapilor. Păşim cu grijă printre stînci prăbuşite, subt îngusta fâşie de cer întinsă, trîmbă de lumin' albastră, pe crestele celor două ziduri de piatră ce se ridică, drepte, înalte, năprasnice, de-o parte şi de alta.

Dar ce frumoasă şi veselă privelişte ni se deschide la eşirea din cheie! Deodată valea se lărgeste, desfăşurînd în dreapta podişuri întinse, verzi, descoperite, pe lângarea cărora te uiţi ca pe valuri în sus, până'n cătarea «Vîrfului cu dor», — la stînga se 'nalţă trăgănat muntele Padina, în creştătura căruia se vede-o căsuţă albă, singură 'ntre stînci — vama de la Strunga;

în fund, în fața noastră, peste dungile de brădet ce se diștern pe vale ca niște grădini, se ridică vinete și prăpăstioase meterezele Obîrșiei. Aerul dulce, răcoros, miroase-a pajiște ș'a pădure. Soarele scăpătă după muchia Padinei. Valuri de umbră înneacă valea. Trecem pe lîng'un herăstrău părăsit, peste grămezi de leături și de scînduri înegrite de ploii. Nu se aude de cît șuetul potolit al apei, ce pare că stă s'adoarmă, culcată între răzoare de flori. Și toate ni se par sfinte în singurătatea și în măreția acestui cuprins. Înaintăm tăcuți, ca'ntr'un templu, în adîncă liniște-a 'nserării. Un călugăr ne iese 'nainte și ne urcă pe-o potecuță tăiată 'n brîul muntelui din stînga. — Sîntem la schitul «Peștera».

Pe-un prag ridicat de-asupra vîltoarelor Ialomiții, o spărtură largă se deschide boltindu-se în coasta stîncoasă a muntelui Bătrîna. La intrare, sub tavanul ei înalt, scobit ca un fund de corabie, e o bisericuță, — pe de lături, pe lîngă pereții umezi și 'negriți de fum, cîteva chilii scunde, întunecoase, adăpostesc vr'o doi trei călugări, ale căror

chipuri au împrumutat ceva din sălbătăcia peșterei. Un isvoraș limpede lunecă pe sub zidul din stînga. În fund tavanul se pleacă, părății se apropie, ca și cum ar vrea să-ți închidă trecerea. Multă vreme nu s'a știut ce e mai departe. Mîna îndrăzneată și scotocitoare a omului a spart în stîrșit și 'ncuetoare a acestor taîniți. Acum vestita peșteră te lasă să întri în toate cămărilor ei, să străbați departe în fioroasele-î adîncuri, s'auzi șopotul isvoarelor ascunse și plescăitul răsunător al cascadei—o ploaie de pietre scumpe la lumina torțiilor, — să vezi cele două lacuri ce dorm, limpezi, albastre, fără nici o 'ncrețitură, sub mîndre ploguri de piatră, din vîrfurile cărora atîrnă felurimi de ciucuri albi și lucii ca de marmură, și de-aci să te urci în marele dom al peșterei, sub uriașă boltă împodobită cu stalactite, — în minunatul palat unde-au împărățit odinioară «urșii speluncilor», ale căror oase zac, de cine știe cîte mii de ani, risipite pe lîngă părăți. În fund de tot este o altă încăpere largă — cea din urmă — care, pentru frumuseța și bogăția stalactitelor ei lungi și sclipitoare, s'ar putea numi «sala coloanelor de marmură».

---

41. Pe Obîrșia. La Omul.

Pe Valea Cerbului.

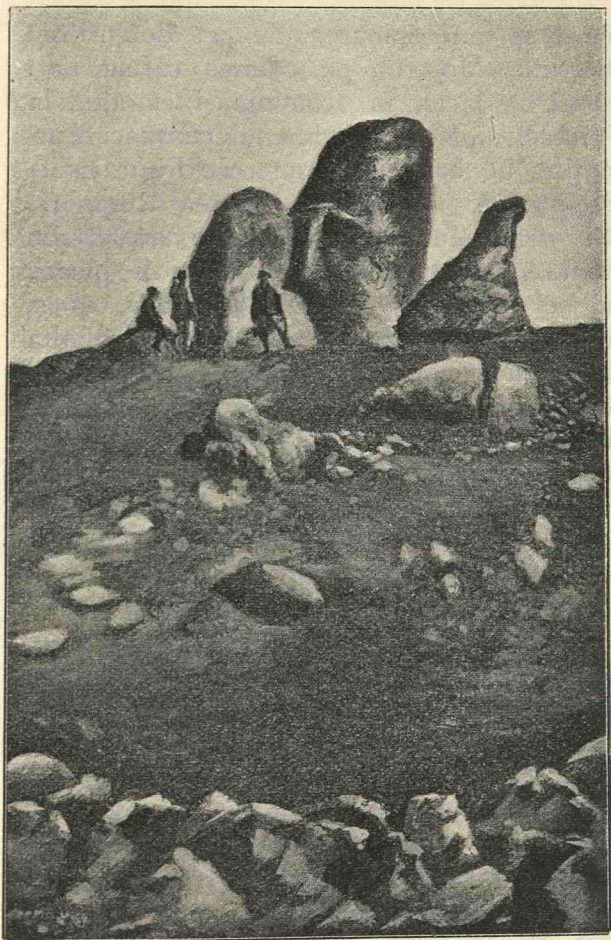
E frig; încă n'a răsărit soarele, și noi de mult urcăm pe coastele uscate și priporoase ale «Obîrșiei». Schitul a rămas departe 'n urmă; la stînga, în jos de-abia se mai zăresc, dincolo de spintecătura lălomiții, cîteva pete negre de codru, tot mai largă și mai adîncă se cascadează năprasnică vale sub noi, în dreapta se 'nalță surele metereze ale Bucegilor, turme de stane se 'nșiră pe creste, pale de ceață se mișcă molatec pe dinaintea lor. Unde te 'ntorci, nu vezi de cît spinări goale de munți, întinsa domnie-a prăpăstiilor ș'a pustietăților de piatră, — nici un copac, nici un izvor, nici un petecuț de verdeață, pe care să-ți odihnești privirea. — De-a-supra «Babelor» o lumină albă se 'mprăștie pe cer, un pisc înalt s'aprinde de cealaltă parte, apoi altul, — perdeaua de ceață se rupe, ș'un snop de raze, lungi suliți luminoase, săgetează văile. Încă două ceasuri de urcuș, și sîntem pe vîrfurile cel mai

înalt al Bucegilor, pe creștetul pleșuv al «Omului».

Cînd te vezi aici, întâi te încearcă un fel de neastîmpăr, o dulce neliniște, parc'ăi fi gata să sbori. E în cuprins ceva așa de măreț și de sărbătoresc, că uîți deodată și osteneală și foame și sete, și nu te mai îndurî să stai jos, — privești uimit în toate părțile, respirî din adînc aerul acesta proaspăt, răcoros, ce pare că miroase-a zăpadă, ochii tăi sorb cu nesaț depărtările, și nu știu ce sentiment de voieșie, de copilărească semeție te face să-ți rîdicî fruntea și să cauți falnic în jurul tău, ca și cum ai fi lucrat și tu la așezarea atîtor podoabe, ca și cum, în clipa asta, anume pentru tine se 'nalță'n slăvi de pretutindenî popoarele de munți...

Ne oprim la picioarele celor trei namile de stînci înfipte în creștetul «Omului» — cea din mijloc, privită mai de departe are într'adevăr ceva din chipul omenesc. În spatele lor e o colibă de piatră, unde te poți adăposti, pe vreme rea. De jur împrejur bolovanî risipiți, — te ai crede pe ruinile unei cetăți fantastice. Și-i liniște, nici o adiere de vînt, nici o pasere în aer, soarele scîntee pe muchile Coștilei,

Pe vârful «Omului».

ce-și sprijine spinarea de cei doi urieași bătrîni: Morarul, pe culmea căruia poți sta c'un picior în România și cu altul în Transilvania, și Caraimanul cu țăncuri ascuțite, pe briele cărora cresc friguroasele steluțe de munte — «Floarea Reginei». Și vîrfuri multe, nenumărate, răsar din toate părțile, unele din altele, se pleacă și se 'nalță 'n limpezișul zărilor, ca și cum ar da să spargă cu zimții lor bolta albastră a cerului. — Printre ele privirile coboară pe stepene de codri în depărtările văilor; unde și unde se zăresc în pîlcuri locuințele omenești, stropituri albe pe fundul adîncului, unele sclipitoare ca niște cioburi de oglindă... Așa trebuie să vadă vulturii orașele noastre, din mîndra lor împărăție.

De pe Omul «o tulim o țîră» — cum spune badea Stan — pe șeaua ce se 'ndoae spre Caraiman, și după ce scoborîm cîte-va sute de pași pe iarba lunecoasă, crescută 'n fuioare, așa de potrivit numită «barba caprii», facem la stînga și intrăm în «Valea Cerbului», în urieașa spintecătură a Bucegilor, ce ține din străjile «Obîrșiei» până jos în matca Prahovei. Păreții crăpați, stîncoși, sînt așa de

înalți și de repezi, poteca așa de îngustă și fără sprijin, că une-orî te oprești cu frică pe cîte-un colțișor de piatră la mijlocul prăpăstiei, te uiți în jos, și parcă ți se tae picioarele, cînd vezi cîtă adîncime e sub tine. În fund, pe trepte de stînci, s'asvîrle pîrăul Cerbului în sărituri mari, ce rechiamă în închipuirea poporului goana sperieată a unui cerb. Din cînd în cînd te uiți înapoi și ți se pare că munții se pornesc și vin după tine. Și mergi, prin prăpastia asta, mai bine de trei ceasuri; iar cine-a pierdut cărarea poate să rătăcească ș'o zi 'ntreagă până să-i dea de capăt. De vale malurile se pleacă. Intrăm într'un codru de brazi. Acum pășim fără grijă pe cărarea largă, umbrită, brazde moi de mușchiu ne îmbie să ne mai odihnim, izvoarele freamătă 'n toate părțile, ici colo cîte o rază piezișă de soare tremură prin cetini; de jos vine tot mai tare un sunet de clopot — ne-apropiem de Bușteni; încet sufletele noastre încep să se reculeagă: priveliștea nemărginită din vârful Bucegilor, înălțimile acelea amețitoare, nenumăratele castele ce despicau zările, cu turllele lor albe și neregulate, Valea Cerbului cu fioroasa ei măreție, toate frumuse-

tile și minunățiile pe cari le-am văzut, acum, cînd ne revin în minte, pare că aș ceva din farmecul lucrurilor visate.

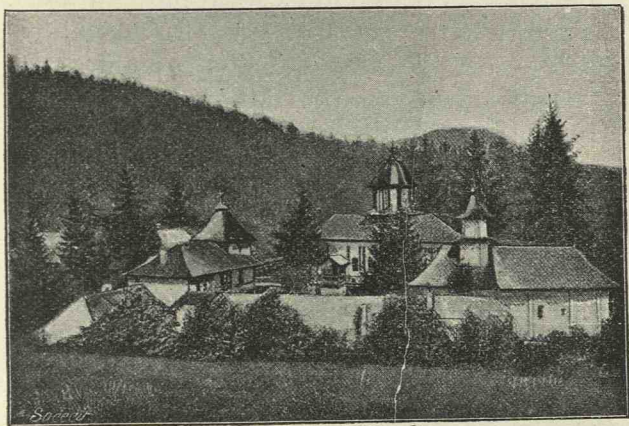
42. Pe Valea Prahovei :

Predeal, Azuga, Bușteni, Sinaia.

Pe sub coastele Bucegilor, pe dinaintea celor mai înalte și mai frumoase vîrfuri, se deschide de la miază-noapte spre miază-zi valea Prahovei — pustietăți și întunecimi de codru acum două sute de ani — astăzi valea cea mai locuită și mai bogată din țară. Pornește de la hotar, din dîmbul Predealului, și se lasă 'n cotituri trăgănate printre munți, până dincolo de Cîmpina, unde-și topește malurile în largul neteziș al șesului.

Cum întri din Transilvania, pe frumoasa șosea ce s'așterne pe vale, ai, în stînga, clădirile mari ale gării ș'ale vămii, în dreapta — o cascadă de vile ce se răvarsă de sub poalele codrului în jos pe tăpșanul

verde, întins ca un covor la soare. Aici e Predealul, sat mare, așezat în curmătura munților pe unul din cele mai înalte podișuri din marginea țării. De-aici țîșnesc de pe sub maluri isvoarele cari, mai la vale, se adună într'o singură albie și dau ființă Prahovii. Șoseaua se lasă pe sub Clăbucetul Taurului, pe lîngă schitul Pre-

deal, tae satul Azuga, căruia îi dau o înfățișare de oraș numeroasele fabrici ce-și înșiră înaltele coșuri, înnegrite de fum, de sub coasta muntelui Sorica până'n matca Prahovei. Păduri nesfîrșite se ridică de-o parte și de alta. In lungul apei

aleargă zgomotoasele trenuri, unele gîfîind la deal, altele, repezite la vale, în goană ameţitoare, desfundînd munţii şi 'nfiorînd codrii cu şuerul maşinilor şi cu uruitul asurzitor al roţilor.

Din Azuga şoseaua face o îndoitură largă spre dreapta, încunjură tunelul drumului de fer, şi dă în Buşteni. Aici valea se mai deschide. Poeni întinse, stropite cu flori, s'aştern între izvoare. Case frumoase, vesele — un adevărat oraşel de munte — se răsfaţă la soare pe tăpşanul din stînga, în fund codru de brazî, iar din întunericul codrului se rîdică, vinete şi prăpăstioase, crestele Bucegilor, cu brîe albe de zăpadă şi cu ţancuri ascuţite, pe cari numai vulturii şi norii le ating. De nicăiri nu se văd aşa de bine şi de aproape uriaşii gemeni din faţa Zamoriî, stîncoşii Jepi ce stau ca două străji la meterezile Bucegilor. Sub poalele Jepilor, din deal de «Poiana Tapului» e frumoasa cădere de apă, vestita «Urlătoare», unde pîrăul se aruncă de sus, de pe o prispă de piatră, şi cade drept, de la o înălţime de 15 metri, — un sul lucitor de cristal, ce se sparge cu zgomot în volbura de jos.

La şapte kilometri din Buşteni, tot pe

«Urlătoarea».

partea dreaptă a Prahovei, e Sinaia — capitala de vară a țării. Acum două sute și mai bine de ani erau pustietăți pe-aici. Muntele Molomoț (Furnica) era acoperit de păduri, un singur schituleț era ascuns într'un luminiș pe brîul muntelui, unde pusniciaū cîți-va călugări. Povestea spune că'n noaptea de Sîntă-Mărie îngrijitorul schitului, eșind de la utrină, ar fi stat puțin să se odihnească pe culmea dealului, sub care e astăzi mînăstirea Sinaia, și fiind ostenit ar fi ațipit, ș'un vis prea frumos i s'ar fi arătat în somn. I se părea că din vale cîntări îngerești s'auziaū înălțînduse 'n slăvi, iar jos, pe o poeniță, se făcea parc'o «lumină mare ca ziua, și două cete de tineri îmbrăcați în alb, cu lumînări aprinse, cîntaū troparul adormirii, și cum aū încetat cîntările, s'a pus iarăși întunericul nopții». Mai tîrziu, auzind despre asta spătarul Mihaï Cantacuzino, — și aducîndu-și aminte că, pe cînd se afla, ascuns de prigonirile Turcilor, în muntele Sinai din Arabia, cugeta că, de se va mai întoarce cu zile'n țară, să facă o biserică, — a pus de-a zidit o mînăstire pe poenița aceea, din vale de schitul Molomoț, și i-a zis *Sinaia* «după asemănarea

Sinăei cei mari.» Ş'a stat această mînăstire aproape două veacuri pitită 'n pustietatea codrului, până ce 'ntr'o zi, viind Domnitorul Carol I pe-aici, şi plăcîndu-î mult frumuseţa locurilor, a hotărît să-şi facă aşezare de vară în valea asta liniştită şi răcoroasă. Copaci s'a abătut, un falnic castel s'a rîdicat de-asupra Peleşului, ş'un oraş a răsărit, ca'n basme, pe coastele muntelui Furnica. Staū astăzi bătrîni, vechii cărauşi, cari de pe la Orăţii până la «Slonul de piatră» de sub Zamora umblau cu chervanele numai prin pustietăţi, staū şi se uita, ca la o minune, la atîta sodom de case, care de care mai mîndre, căţarate pe brîele muntelui, şi parcă tot nu le vine să-şi creadă ochilor... Iar noaptea, noaptea cînd tot oraşul străluceşte la lumina lămpilor electrice, cînd cele mai frumoase stele parcă s'a scoborît din cer, ca să dea farmec văii aceştiea, Sinaia pare o vedenie de prin alte lumî, — Bucegi se'nalţă şi o privesc îmmărmuriţi — un mîndru colţ de raiū aninat pe poalele lor, şi-şi zic şi ei, de bună seamă, vorba bătrînească : «*Omul sfinţeşte locul*». — Unde-î schivnicul de la Molomoţ, să-şi vază a avea visul lui de-acum două sute de ani!

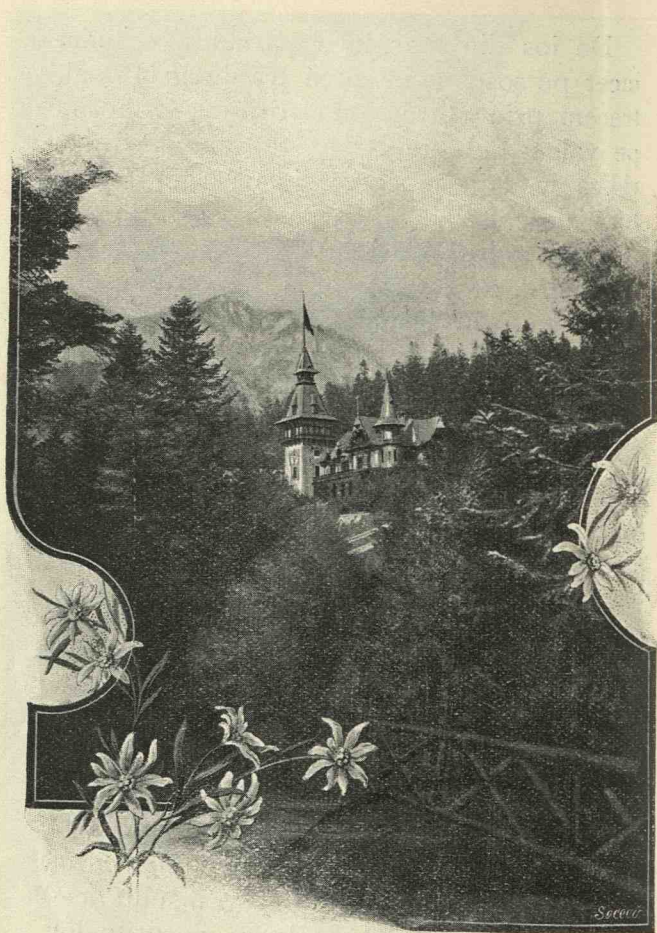

Sinaia.

De jos din marginea parcului, o luăm încet pe șoseaua ce urcă trăgănat la deal, trecem prin curtea mînăstirii și scoborîm pe valea Peleşului. Un tîpșan verde se rîdică în fața noastră, și sus pe-o așezătură deschisă la soare, svelt și luminos iese din codru »Castelul Peleş» — podoabă uimitoare, de o măreție și de o frumuseță, cum nici prin basme nu s'a pomenit. Răzoare de flori îl încunjoară, molcom îi cîntă și-i sar împrejur isvoarele, și-i aruncă pietre scumpe, iar soarele, la asfințit, se oprește pe «Piatra Arsă», și lung, și cu drag se uită 'n vale la minunea asta, și parcă nu se 'ndură să mai plece. — Așa, cătînd spre castel moșnegii Bucegilor au văzut într'o seară pe Regina noastră, stînd gînditoare la fereastră, și i-au trimes veste prin craînicul Peleş, c'ar vrea să stea de vorbă — mărire cu mărire — că multe au de spus, și-s mii de ani de cînd așteaptă o minte să-i priceapă. Și le-a răspuns buna Regină, că-i gata să-i asculte. Și s'au pornit atunci gureșul Peleş, și «Vîrful cu dor», și «Furnica» și «Jepii» și «Omul», și toți munții, și toate isvoarele cuprinsului acestuia, și și-au spus taînele și păsurile lor, de la Adam Babadam, și i-a ascultat Mă-

Castelul «Peleș».

ria Sa, cu milă și cu dragoste, pe fiecare, iar din spusele lor o măiastră carte-a izvodit, o carte plină de adîncuri, neperitoare, ca și munții și izvoarele cari i-au povestit-o.

43. Cîmpina. Valea Doftanei.

Slănicul Prahovei.

De la Sinaia șoseaua se 'ndoaie puțin pe vale, apoi cotește la stînga, trece Prahova și, amăgind dealul, se urcă tiptil pe brîele-î încîlcite, dă stîncile la o parte, așterne pod înalt peste Orății și iese în luminișul de la Posada. De-aici se deschide cea mai largă și mai frumoasă vedere pe valea Prahovei în jos. Se trag perdelele munților în lături, și 'n depărtare, cît bate ochiul, vezi lungă șerpuire-a apei presărînd pete de argint, din ce în ce mai mici, din ce în ce mai dese, pe prundul alb, între malurile-î rupte, din ce în ce mai plecate, din ce în ce mai

strîmpte, — o lumină dulce, odihnitoare, limezește valea, dealurile sure se topesc în adîncimea zărilor. De pe la Orăști șoseaua e tăiată 'n munte, din marginea ei se prăbușesc în jos teancuri de lespezi urieașe, cărți răscolite, pe filele cărora a scris vremea istoria sbuciumată a pămîntului. Jos vîjje Prahova, codrii clocotesc de sgomotul trenurilor. Pe la Comarnic valea se mai lărgește, șoseaua trece de partea ceealaltă, pe dealul din stînga, străbate Breaza, și se lasă trăgănat în jos, între malurile sparte și 'negrite de păcură de sub podișul Cîmpinii. De-aici încolo Prahova iese 'n larg, soarbe undele Teleajenului din jos de Ploești, și la hotarul județului se toarnă 'n Ialomița, care duce Dunării toate apele Bucegilor.

Părăsim șoseaua, urcăm dealul din stînga și intrăm în Cîmpina — un orașel liniștit, așternut la pragul munților, pe-o colină desvălită, bogată 'n isvoare de petrol. Aici trăește într'o căsuță retrasă, departe de zgomotul lumii, cel mai mare artist al neamului nostru — pictorul Grigorescu. — În ce lumină fermecătoare ni se arată frumusețile țării pe pînzele acestui maestru! Sub ceruri albastre, calde, pe 'ntinse

răvărsări de plaiuri, pasc turme de oi ; un cioban stă răzemat în bîta pe o muche de deal ; păduri ruginite de toamnă își scutură frunza, nori albi, ușori, se mișcă pe de-asupra lor ; pe văi depărtate scli-pesc rîuri de argint ; căsuțe albe, vesele, se ivesc dintre copaci ; de pe colnice coboară 'ncet, alene, boi înjugați la care încărcate cu tîn ; într'un nor de praf trece pe drum o lae de țigani ; o țarancă 'naltă, sveltă, pășește-a gale și toarce, ducînd la păscut un cîrd de viței . . . Și nu știu ce aer de bunătate, de liniște, și de curată și înălțătoare iubire plutește în jurul aces-tei lumii eșite din mîna artistului, — o lume sănătoasă, în care toate trăesc : un colțișor de pajiște, o tufă suptîre și albă de mesteacăn, o gingașă floare de cîmp, vii te privesc din tablou, îți surîd, îți vorbesc cu drag, și ce de lucruri frumoase-ți spun de țara ta !

Eșim înseninați din casa maestrului, ca dintr'o biserică în care ne-am rugat. Ni-s plini încă ochii de-atîta lumină, și cînd, după un ceas de urcuș prin pădure, scoborîm în valea deschisă a Doftaniî, ni se pare că luncile verzi, și casele albe de pe poalele măgurilor, și vitele ce pasc, și

cîrcîma de la drum, și malurile rupte ce se depărtează în susul văii spre Teșila, sînt podoabe desprinse de pe pînzele artistului.

În stînga Doftanei se arată pe încheetura colinelor, satul Telega, cu bogata-î ocnă de sare, la gura căreia vine, peste dealul Cîmpiniî, o ramură de drum de fier. Mai în sus, spre miază-noapte, într'o frumoasă deschidere de șes, e vechia mînăstire Brebu, îngrădită cu ziduri înalte, ca o cetate. Aici a stat odată îngrijată, ș'a bătut mătăniî pentru mîntuirea țării, milostiva Domnița Elena, soția lui Matei Basarab, pe cînd Domnul, în lupta de la Finta, roșia lunca și undele Ialomițiî cu sîngele vărsat în deșert al bieților Romîni, — crîncen și nelegiuit războiî, care-a lăsat una din cele mai dureroase pagini în istoria neamului nostru. — De la Brebu o retezăm călări peste culmea Negrașului, și după un drum greu de patru ceasuri ne lăsăm, printre huciaguri, pe plaiul Vărbilăului, la Slănicul din Prahova. Satul e așezat pe vale, străbătut de apa Slănicului, în care se preling isvorașele ce mijesc de pe sub dealuri și lasă pe iarba uscată, cărări albe de sare. În dreapta sînt băile, ceva mai sus sînt clădirile mari ale

ocnei. Ne scoborîm, «cu hîrzobul» pe gura strîmtă și întunecoasă a ocnei: de jos vine răcoare ș'un năbușitor miros de petrol, apoi s'aud ciocanele zingănind din ce în ce maîtare, de-odată o lumină albă, scînteetoare, ne 'mpresoară din toate părțile — am ajuns. Sîntem aevea pe alte țărîmuri, în unul din acele palate de cristal cu cari ne minună basmele copilăriei. În urieașele galerii deschise la o adîncime de aproape o sută de metri, sub lumina vie a lămpilor electrice, spărgătorii ce vermuesc pe lîngă părății înalți și strălucitori ai bolților par niște pitici cari se joacă. Nimic nu se mai aseamănă cu ce știm noi. Și sunetele sînt altfel aici. — Izbesc ciocanele 'ntețit în sticloasele ziduri, blocuri mari, tăiate regulat, se răstoarnă greoaie în cărucioare, bubue adîncul tot de zgomotele muncii. Sîntem în una din cele mai bogate saline din lume; sute de ani am putea 'ndestula pămîntul numai cu sarea de-aici. — Ne rîdicăm; c'un fior de neliniște șimțim golul crescînd sub noi, tot mai departe și mai înfundat auzim zingănitul topoarelor . . . Eată-ne iar la buna lumină a soarelui. — Puțin mai la deal e ocna părăsită, hăul fioros

și răsunător, în fundul căruia nu te poți uita. Alături se 'nalță, cît o biserică, o stană albă de sare, răbufnită din sînul pămîntului, — scapără 'n soare muchile-î luciî și străveziî, pe sus ploile aû împodobit-o cu «arabescuri».

---

44. Valea Teleajenului.

Prin frînturî de măguri, subt arșița soarelui, tăem spre răsărit meleagurile pustiî, scrijelate de isvoare sărate ce usucă iarba pe unde trec, și ne lăsăm pe surpătura Runcului în valea Teleajenului. Ne oprim puțin în Vălenii-de-Munte, orășel vechiû, de peste șase sute de anî, așternut între izlasurî și livezî de prunî, pe rîușorul Văleanca. Pe spintecătura asta se vede că și-aû răcut vad gloatele Tătarilor, cînd s'aû năpustit îcoace, pentru că toate satele de pe Teleajen, până 'n cheia Bratociî păstrează amintirî — doîne, legende, nume de locurî — de pe vremile acelea de groază. De-aici o luăm pe apa Teleajenului, pe lîngă Drajna de sus, unde s'aû

descoperit de curînd, pe culmea dealului Gradiştea, urmele unui însemnat lagăr roman, — şi după un drum de patru ceasuri, peste dealuri sparte de viiturile şuvoaelor, printre hîrtoape prăpăstioase, eşim la mînăstirea Suzana, aşezată 'ntr'o poiană frumoasă pe-o frunte de dîmb, sub care se asvîrl în Teleajen pîrăul Stanca din dreapta şi Epuraşul din stînga, tăind pe braniştea văii o cruce de argint.

Toacă. Imbrobodite peste comanac, în lungi rase de şeiac, lin păşesc măicuţele spre biserica din mijlocul curţii. De jur împrejur, pe marginile 'ntinsului covor de iarbă, se 'nşiră chiliile — căsuţe albe, curate, gătite ca de sărbătoare, cu flori multe, dintre cari se 'nalţă mai mîndre tomnaticile dimitriţe. Dulce, tînguitor, răsună 'n liniştea cuprinsului glasurile cîntăreţelor de strană. În aer e un îmbătător miros de mintă şi de dumbravnic. Şi vorbe grăbite, neînţelese, bolborosesc pe sub pămînt — e sfăda apelor din vale.

De la Suzana 'n sus drumul se leagănă între dealuri îmbrăcate 'n codru, pe 'ndoiturile Teleajenului. Unde şi unde se desfac luminişuri verzi, răcorite de izvoare limpezi. Urcăm un tăpşan, şi deodată, ca şi cum

s'ar fi tras răpede-o perdea, înaintea noastră se face larg, ș'o privesc neașteptată ni se deschide. În fund un șir de munți îmbrățișează zarea; din desimea codrilor, ce-î învălesc pân' la briu, falnic își înalță grebenii colțuroși, albi ca sideful, desfășurați în arc pe albastrul cerului; iar jos, în mijlocul acestei mîndre îngrădirî de codri și de munți, o încîntătoare poiană s'așterne pe malul stîng al Teleajenului, pe ea sînt presărate cîteva case de țară, mai la o parte 'nspre pădure-î mînăstirea Cheia, dincolo, la suișul drumului — vama »Bratocea«. Descălecăm în pragul acestui raiu, ascuns în pîlnia celor mai frumoși munți din «Șirul Tătarului». — Deasupra noastră țancurile zimțuite ale Tigăilor, aprinse de cele din urmă raze ale soarelui, par o cunună de flăcări. Amurgul iese din codri. Pe vale e pace, răcoare, ș'un dulce miros de fîneață.

45. În munții

Buzeului. Siriul.

De pe culmea Tătarului, unde se răzoresc hotarele noastre cu ale Ardealului, ne luăm rămas bun de la mîndrețele ținutului Prahova, și cătăm spre răsărit, peste clocotișul plaiurilor, la munții cei plini de comori — la Carpații blînzî și darnici ai Buzeului. În jurul nostru, în lumina limpede a zorilor, se 'nalță miî de catedrale. Soarele răsare din spatele Siriului. Turlele ascuțite prind a se rumeni. Sub noi ceața se risipește, pale fumuriî plutesc pe creștetele codrilor, încep apele să se lămuirească pe spintecătura văilor.

De-aici pornesc și se desfac în raze spinările rășchirate ale munților, — ca printre degetele unui pumn uriaș țișnesc din toate părțile riuri furioase ce trag în matca lor șuvițele despletite ale pîraelor ș'arunc'o plasă de argint peste podoabele Buzeului. În depărtare cît gonesc ochiî se desfac podișuri verzi, plaiuri luminoase ce se lasă în cascade pe stepenele munților, cătră

satele răzlețite pe văi, — tîrle de oi se zăresc pe sub poalele codrilor, mori și herăstrae de-alungul apelor. — Intrăm în trecătoarea de la curmătura Crasnei, scoborîm în valea Tătăruțului, și eșim la cărare bătută de turme, în mîndra pădure de molift așternută pe coastele muntelui Siriu; urcăm din ușor, pe subt bolți de cetini, printre înaltele ferige iubitoare de umbră; calde, sficioase mîngîeri de soare tremură pe trunchiî arămiî; în stînga se deschid luminișuri — din pragul lor cătăm în larg, spre miazăzi; departe în zări se deslușesc cătunele 'mprăștiate pe 'ncheeturile măgurilor, întinsele obrațiî ale Chiojdului-din-Bîsca, sat mare de moșneni cuprinși, ale căror livezi și islazuri pornesc din pajerea hotarului și merg una până hăt în pripoarele Nehoiului, aproape de apa Buzeului. După două ceasuri de suiș trăgănat, eșim de-asupra, în înalta și luminoasa pustietate de pe «Fetele Siriului». Ne odihnim la capătul podișului, pe una din stîncile ce 'mprejmuesc încîntătorul lac al Siriului. Stă soarele la nămezi. Peste vrăjitul cuprins domnește-o liniște dumnezească. Uimiți ne uităm în apa lucie, în adîncul albastru al acestui crimpeiî de cer încopcit în stînci,

la picioarele noastre. Ş'o clipă trăim în basme. Aici spun ciobanii că vin vulturii, primăvara, de beaŭ apă ca să 'ntinerească, aici îşi învaţă puii să sboare, de-asupra acestei oglinzi fermecate mijesc de somn, cu aripele 'ntinse, trufaşii regii ai înălţimilor.

Ne lăsăm în jos pe pîrăul Mreaja, care-şi trage izvorul din apele lacului, trecem prin locuri rîpoase, peste grumaji de stînci, ca să dăm *maî de-a dreptul*, ceea-ce-î pururea drumul cel maî lung, cum spune-aşa de bine înţeleptul nostru popor. Eată-ne în sfîrşit pe frumoasa vale-a Siriului, deschisă 'ntre păduri de brad şi plaiuri vesele, cu 'ntinse fîneţe, ce-ţi odihnesc ochii şi te 'mbată de mireazma florilor. Pe valea asta, aproape de apa Buzeului, ne 'ntălnim c'un tînăr învăţat francez, care umblă să afle vacul şi taînile pămîntului în cartea necercetată încă a munţilor noştri. — Frumuseţile naturii, ca şi ale artei, împrietenesc pe oameni uşor. El vine tot din Prahova, pe altă vale însă, pe Bîsca Chiojdului, a văzut cam aceleaşi locuri, pe cari le-am văzut şi noi, şi de aci încolo facem o bună parte din drum împreună.

46. Meledic. * * *

După mai multe zile de călărie și de zdruncen, și nopți de nesomn pe la stîne, să stai răsturnat într'un jilt moale, pe-o limpede seară de vară, în liniștea solemnă a munților, sub un cer învăpăiat de stele, și s'ascuți pe-un străin deștept, care-a umblat ș'a văzut lume multă, să-l ascuți vorbindu-ți cu uimire de țara ta, de frumusețile și de bogățiile ei, eată o fericire din acelea, cari-ți lasă 'n vieață dungi neșterse de lumină, cărări de-alungul cărora îți porți cu drag aducerile-aminte.

Sîntem la Meledic, în una din cele mai largi deschizături din Carpații Buzeului. Măgura pe care stăm — un vîrf înalt de unde privim toată valea Meledicului și munții depărtați cari-o încunjoară — se chiamă «Gruiu Haîducilor». Un mîndru castel se rîdică pe marginea lacului, florile 'mpresoară, stelele tremură 'n lac, lin clincătă pe vale apele Slănicului.

— Doamne, frumoasă țară mai aveți... Pămîntul D-voastră e 'ntr'adevăr o mamă, care vă răsfată: el vă dă, aproape de-a

gata — și asta nu este totdeauna un bine —
vă dă cu mînă largă fructele cele mai
gustoase, grînele cele mai căutate în Eu
ropa, și vinuri despre cari noi, la Paris,
vorbm ca de lucruri din povești. În alte
părți va să muncești și s'asuzi din greu,
să te lupți piept la piept cu pămîntul, ca
să smulgi și tu ceva din bogățiile lui, — fără
să mai vorbm de țările friguroase, unde
glia e săracă, și unde oamenii sînt ne
voiți să ceară mărilor hrana pe care nu
le-o poate da pămîntul. Aici am văzut
pășuni întinse rămase nepăscute, păduri
nemărginite ce par a fi crescut numai
pentru podoaba munților și adăpostul fia
relor, gorgane de sare și rîuri de pă
cură ce, de sine, aū izbucnit din adîn
curi, nerăbdătoare, viind *ele* la D-voastră.
Eū am rămas pe gînduri, ierī, la Lopă
tari, cînd am văzut pe deal limbile ace
lea de flăcări străvezii, tremurătoare 'n
bătaia soarelui, — îmi închipuiam . . . poți
oare să nu visezi într'o țară ca a D-tale? . .
îmi închipuim că, pe dealul acela al Smo
leanului, s'ar rîdica un oraș, care s'ar în
călzi și s'ar lumina c'un gaz așa de curat,
străcurat cu-atîta grijă și 'mpărțit cu atîta
dărnicie de bunul D-voastră pămînt, și că

toți munții aceștia — frumoșii munți ai Buzeului, cari au lacuri, și chihlimbar, și aur — și-ar deschide deodată ascunsele lor comori și le-ar răvărsa asupra aceluia oraș, asupra țării întregi... Ce noapte divină, și cum te 'ndeamnă la vorbă și la vedenii!... Spune drept, dacă patria D-voastră — pe care-mi închipui cît trebuie s'o iubiți — nu vă dă adesea visuri de acestea, dintr'o mie și una de nopți. În orî ce caz, mărturisește că sînteți un popor fericit.

— Ar trebui să fim. Îți spuneam însă ce istorie zbuciumată am avut, — o luptă a fost aproape toată viața noastră, și un cîmp de jaf și de măcel pămîntul țării. Și azi găsesc plugarii noștri săgeți pe unde ară, și pîtenii și zăbale ruginite, și oase de cai cu oase de viteji amestecate. Pe cînd D-voastră munciați în liniște, și rîdicați altarele luminiîi apusene, noi păziam — străji credincioase și neador-mite — la porțile Carpaților, noi ne luptam sărmani, neștiuți și neajutați de nimeni, și apăram cu sîngele nostru sfînta și rodnică D-voastră pace... Gardă care moare — cum ziceți în mîndra D-voastră limbă — moare dar nu se predă. *Noi* am fost garda aceea! Vedeți dar că nu vă sîntem toc-

mai străină, și c'am pus și noi ceva — de departe — la lumina asta mare, spre care de-abia acum, de cîtiva ani, putem să ne întoarcem fața, și să ni-adăpăm, la strălucirea ei, sufletele noastre așa de 'nsetate, de veacuri însetate. Poporul nostru e încă sub spaîma primejdiilor prin cari-a trecut. El nu-î strîngător, pentru c'a strîns de mii de ori, și de mii de ori a fost jăfuit; el nu-î încrezător în dreptatea și rîndueala omenească, pentru că mereu s'a încrezut, și mereu a fost înșelat, și de oameni, și de soartă. El e acum, bietul, ca un copil bătut, un copil bun, blînd, înzestrat cu cele mai alese însușiri — comori ascunse dorm încă'n sufletul lui, ca și 'n pămîntul pe care trăește — și 'n ziua cînd, înseninat și trezit la adevărata vieată, va fi chiămat să și-le arate, nu va fi popor pe lume mai cuminte, mai generos și mai de ispravă, ca poporul românesc.

Ș-atunci, scumpul meu domn, frumosul D-tale vis, visul nostru al tuturor, nu va mai fi un vis . . .

---

47. Muntele Penteleu.

Mînăstirea Găvanu.

Soarele e de trei suliți pe cer, spune Moș Gheorghe, — la noi sînt zece ore, și cînd am plecat nu se zăria vîrf de suliță. Departe-a rămas în urma noastră valea Meledicului, cu băile ei, cu mîndru-î castel și strălucitoarele-î lacuri, cu vechia mînăstire și posomorîtele ruine ale Cetății lui Vintilă-Vodă, de pe malul Slănicului. Numai legendele, minunatele legende ale Meledicului, merg cu noi pe plaiuri. Le poartă Moș Gheorghe 'n tolbă. Și cum le spune ! . .

— De unde le știi așa, Moș Gheorghe, că D-ta nu ești de pe-aici ? . .

— Ei, apoi aș mai venit *ele* pe la noi . . .

Vorbește rar și așezat. Din cînd în cînd își dă puțin capul pe spate, suride pe sub mustață, ș'atunci toată fața i se luminează.

Un trup mijlociū, vînos, sprinten la mișcări; piciorul strîns bine 'n opincă, ițari de dimie, o curelușă peste cămașa de cînepă, scurtă 'n poale, strîmtă 'n mînici, — un chip uscățiv, fără vîrstă, ars de soare,

ochii vii, mustața roșcovană, tunsă puțin pe buze, chica retezată, ș'o căciulă cît toate zilele, pe care-o dă Moș Gheorghe — la anume vorbe — cînd pe ochi, cînd pe ceafă, cînd pe-o ureche. E pîndar în Jitia, și-î zice lumea *moș* de cînd era mic, pentru-că vorbia «în tîlcuiri» și tot cu oamenii mari îi plăcea să stea. Are un frate în București, învățat, însurat, procopsit acolo: de zece ani n'a mai venit în satul lui și nu mai vrea să știe de cei cari și-aŭ luat mămăliga de la gură, ca să-l dea la carte.

— S'a făcut boer . . . Săracu!

— De ce sărac, Moș Gheorghe, că zici c'a ajuns bine?

— Hm . . . bine să-î dea Dumnezeu. Da eu știu o vorbă, țărănească de-a noastră, și mi-î dragă, ș'o spun și la copii acasă:

«De cît să 'nting în unt,
Și să mă uît în pămînt —
Mai bine să 'nting în sare,
Și să mă uît la soare!»

Frumos și-a dat căciula pe ceafă și s'a uîtat în sus, iar mie mi s'a părut că văd în el — în scăpărarea acelei clipe, — toată mîndria neamului romînesc.

Tăem în lung înaltul desvăliș de pe

«Podul Calului». In jurul nostru, eșind din văi, codrii de brazî s'agață de stînci. Pe de-asupra lor ochii scapără departe, în largul zărilor. Spre miază-noapte s'alungă șirul nesfîrșit de măguri, ca valurile unei mări. Falnic și luminos se rîdică 'n fund blîndul rege al atîtor înălțimi, vestitul Pen-teleu, cu cele mai grase pășuni, cu cele mai încîntătoare și mai bogate plaiuri din tot cuprinsul Carpaților noștri. Din podișuri moi, trăgănate, pare că-l vezi cum crește, cum se desface 'n sus puternic și singur, lamurindu-și fruntea boltită pe albastrul cerului, împingîndu-și spina rotundă, gi-gantică, spre munții Ardealului. Din trun-chiul lui pornesc, rășchirate, ca degetele unei mîini, cele cinci ramuri mari, desco-perite: Cernatul, Miclăușul, Piciorul Caprii, Vîforîtul și Zănoaga. Pete de umbră se poartă pe codri și pe luminișuri. Intunecat, în manta-î de brazî, se 'nalță 'n fața noastră muntele Cireșu.

Cărarea intră 'n desiș. Răsună sub picior pămîntul uscat și vînat ca cenușa. Tufe mărunte de afine se 'ntind pe lîngă ar-borii doborîți de bătrîneță.

— Mai avem mult, Moș Gheorghe, păn' la Găvan?

— Mai e nițel. Așa ca o fugă de iapă... până crapă.

Urcăm din greu pe tihăraele umbrite ale Cireșului, maluri de sigă sparte de puhoae, brazi de înălțimi uimitoare, fagi stufoși cu ramurile încărcate de jir, pe dîmburi deschise mesteacănî albi, cu frunza mărunță, ușoară — o ploae de bănuți în aer; jos, în vale, s'aruncă vîjîind undele zbuciumate ale Jghiabului. Un cerb sperieat trece 'n goană pe dinaintea noastră, cu botul înainte, cu coarnele lăsate pe spate, ca o săgeată spintecă desișul, lung freamătă pădurea 'n lungul lui. O luăm pe hățașe la stînga și scoborîm în Găvan. Descălecăm în curtea verde, tăcută, tristă a mînăstirii.

— Uf, că greu a mai fost, zic eu, schiopătînd puțin de osteneală.

Da Moș Gheorghe, care-a venit pe jos tot drumul, și cu merindele în spinare, clătină din cap, surîde pe sub mustață și mă privește lung.

— Asta-î curat vorba aia: «In loc să geamă boii, scîrție caru».

Mînăstirea este ascunsă într'o poeniță sub tăetura dreaptă, prăpăstioasă a muntelui Găvanu: o bisericuță de lemn în

mijlocul curții, pe de lături cîteva chilia vechi, unele'n ruină, — în fund un izvor, de la care pleacă în deal o cărăruie ce duce printre stînci la o cocioabă, adevărată vizuină, unde trăește singur, — de optzeci de ani *singur* în această pustietate — schimnicul Sofronie. Ne-a întrebat «cine mai domnește pe țară și ce mai e pe lume». Acum un veac a fost cătană sub Ipsilante Vodă, pe vremea Pasvangiilor. Ni-a spus că, înainte de-a veni aici, a fost călugăr la «Poiana Mărului». Ni-a vorbit cu dor de «curțile» și biserica de acolo, ș'a dat să plîngă, dar ochii lui nu mai aveau lăcrămî, — a oftat adînc, și cu multă jale-a zis: «Cîntă cucul la Poiana Mărului!»

2007

1907
octombrie 10

34

48. În Rîmnicu-Sărat.

Din codrii Găvanelor eșim pe 'ntinsoare de plaiuri, spre răsărit, pe sub «Gropile de aur» din muntele Bisoca — Abrudul Buzeului, — lăsăm în urmă sate împrăștiate pe văi, și lacuri cu ostroave plutitoare,

și isvoare sărate ce-aștern, pe unde trec, cărări de zăpadă, și, după vr'o treî ceasuri de umblet tot pe locuri învălurate și pe subt frînturi de dealuri descoperite, cotim la stînga și dăm în măreața spintecătură a Rîmnicului. Valea se deschide ca o carte, — pe malurile-î răvărsate, de-o uimitoare înălțime, se'nfig gospodării, căsuțerări, tînețe 'ngrădite cu leături, fîșioare de livezi prinse pe clinuri înguste, gata parcă să se pornească și să curgă toate de rîpă. Aici, la capătul Bisociei, e schitul «Poiana Mărului», ascuns în mijlocul pădurii ce'mbracă până jos malul drept al Rîmnicului. Ne scoborîm în adîncul prăpăstios al văii, și trecem riul prin vad. Soarele asfințește. În fund, pe Bisoca, norii aprinși se farmă, bulgări de jărat se'mprăștie pe cer, — înaltul mal din fața noastră e rumenit, ca de bătaia unei flăcări. Urcăm pe cărări pîzeșe pripoarele descoperite, — umbra 'nserării ne-ajunge din urmă, și intrăm cu ea în satul Jitia. De aici încep să se rîdice grebenii munților ce'ncununează partea dinspre miază-noapte a Rîmnicului Sărat.

A douazi dimineată o luăm în sus, cătră strunga de zare ce se deschide printre

«Piatra Vînată» și țuguilul păduros al «Ste-jicului». Ne lăsăm pe pîrăul Cerbului — aceeași tăetură de maluri, același pămînt scrupos, uscat, plesnit în toate părțile.

— Nu ți-e cald, Moș-Gheorghe, cu că-ciula aia mare? ..

— Nu, că-s deprins. Și-mi mai țin ră-coare țidulele de bir, pe cari le păstrez în fund, și pacul de tutun... că ziua mi-î geantă, și noaptea mi-î căpătăi, cînd dorm în țarnă, pe pămîntul gol. Iar cînd sînt singur, și mi-î urît, și-mi urlă capul de nevoi, îmi pun căciula lîngă mine și stau cu ea de vorbă, cum ai sta D-ta c'un prieten... Hei, cîte sfaturi bune n'am a-vut eu de la căciula asta!

Abatem la stînga și urcăm pe podi-șuri verzi, înecate de soare. Căsuțe albe, rari, încep să se ivească pe trîmba de fîneață ușor înclinată pe spatele rotund al muntelui. De sus, bisericuța de lemn pri-vește 'n vale peste micile gospodării îm-prăștielte pe 'ntinsul tăpșan. E satul *Ni-culele*, așternut în lumină, în zariște largă și 'n miros de flori. Eșim din sat, și tre-cem pe lîngă două stînci mari ce răsar,

ca din senin, în mijlocul pajiștii. Sînt «Pietrele Fetei». Moș-Gheorghe ni-arată spre stînga, vîrful înalt și colțuros al muntelui . . .

— Eaca acolo ședeau și se jucau, o dată, doi copii de urieaș — o fată ș'un băiat, și cătînd încoace, pe plaiul Niculelor, au făcut rămășag între ei: care-o svîrli mai departe; ș'au luat fie-care cîte-o stîncă din țancul muntelui, cum am lua noi o pîetrică, ș'a aruncat întăi băiatul, și piatra lui . . . uîte-o lîngă rîpă; iar cînd a svîrlit fata — a sbîrniit stîncă 'n văzduh, ca scăpată din praștie, și tocmai aici a căzut; ș'atunci băiatul, de necaz c'a rămas de rușine, s'a repezit de sus și numai odată a izbit cu baltagu 'n piatră ș'a despicat-o 'n două, cum o vedeți, — iar fata s'a pus pe-un rîs, de-au clocotit văile și codrii pînă 'n coclaurile Vrancei. — Astea erau pe vremea «Jidovilor», cari pășiau pe munți ca pe mușuroae și uscau rîurile dintr'o sorbitură . . . Ce lume-o fi fost pe-atunci, — că ci-că tot așa un copil de urieaș, purtîndu-se pe meleagurile astea, a găsit într'o vale un sat de-ale noastre, și l-a strîns cu case cu tot în poala cămășuții, ș'a dat fuga la mă-sa, bucuros: «uîte,

mamă, ce-am găsit eu». Și mă-sa, plecîndu-se pe micile gîngăniî ce furnicaû în poala țincului, s'a uîtat cu luare aminte, și i-a spus: «du-î la loc, dragul mamiî, că ăștia-s oameni, și ei or să stăpînească pămîntul».

Străbatem codrul de brazî așternut pe poalele muntelui «Piatra» și eșim iarăși în luminiș. Ne ridicăm pe trepte largî de pajiște, valea se deschide din ce în ce mai mîndră 'n urma noastră, trecem un tăpșan, apoi altul și eată-ne sus, pe vîrfurile Mun-tiorului.

Aici sîntem în pragul Moldovii. Din coapsa acestui munte zbucnesc, bolborosind, și se împing spre răsărit undele Milcovului, cari pentru multă și amară vreme aû curmat în două pămîntul țării și istoria neamului nostru. O dungă neagră așterne Milcovul peste trecutul patriei noastre. Numele lui rechiamă atîtea amintiri dure-roase: războaie crîncene 'ntre Ștefan cel Mare și Radu cel Frumos, — între Tomșa și Petru Șchiopul, — între Mihaî Viteazu și Simion Movilă . . . aproape patru veacuri de luptă vrăjmașă 'ntre frați! Și nu e apă pe albia acestui rîu — cît sînge și cîte lacrimi s'aû vărsat pe malurile lui.

O iarbă subțire, culcată de vînturi, s'așterne ca un covor, pe largul, înaltul creștet al Muntiorului. Privirile noastre, însetate de spațiu, sboară peste munții a trei ținuturi. Sute de piscuri răsar de pretutindenă, se desfac unele din altele, zimțuind zarea păn' în albastrul depărtărilor. Numai spre răsărit, în strunga ce se deschide pe lîngă Zboîna Frumoasă, s'astîmpără clototul pămîntului, și măgurile se pleacă, dînd goană vederei pe valea nedă, fumurie a Siretului.

---

49. În Vrancea.

Ne lăsăm spre miază-noapte, pe plaiurile umbrite ale munților, în «țara Vrancei». Departe 'nainte noastră, se văd printre munți șerpuirile apelor, și 'n lungul văilor albe, cu sclipiri de argint, se lămuresc satetele, ca'ntr'o panoramă, presărate pe sub frînturi de codru. — Soarele scapătă cătră asfințit, fuioare de nori isvorăsc din adîncuri, un vultur plutește, cu aripele'ntinse,

în creștetul zării — pe coaste răsună tălângi, și glasuri de ape, și doine din fluer. În tot cuprinsul e un farmec, care ne spune c'am pășit pe pragul unei alte lumi. — Descălecăm, și tăem pripoarele de-a drep-tul; străbatem pădurea de brazî ce-aco-pere poalele muntelui, și, pe la aprinsul stelelor, eșim în larg, pe valea Zăbaliî, la satul Nereju.

Intr'adevăr Vrancea e o altă lume. De-aici s'abat Carpații, împingîndu-și culmile spre miază-noapte. Din îndoitura lor se rup lungi șiruri de munți: Giurgiul, Alu-nișul, Lapoșul, Culmea Neagră, Soveja, Zăbrăuțiî, Lepșa, puternice brațe ce se desfac și prind în arcurile lor mîndrul plaiu al Vrancei, îngrădindu-î codrii, satele și isvoarele, ca'ntr'o cetate urieașă. — O armată'n Vrancea, s'ar bate c'o lume.

«Era o babă vădană, ș'avea șapte fe-ciorî...» Așa-și încep Vrănceniî frumoasa lor legendă. «Și cum sta bătrîna pe prispă și torcea, cătră un amurg de seară, eată că tresare de-un tropot venit de pe deal, — un călăreț se oprește 'n fața ei, trudit, cu calul în pume.

— Sînt Ștefan, Turciî ne-aū călcat țara, viū din războiū, oastea mi-î spartă... și-s singur.

— Dumnezeu te-a îndreptat, stăpîne, la ușa mea. Am șapte feciori, frumoși și voinici, și mi-s dragi ca lumina ochilor... ai tăi sînt, Doamne.

În zorii sunău din corn, pe munții Moldovii, cei șapte voinici. Curgeau plăeșii roii de pe sub poalele codrilor. Oaste nouă eși ca din pămînt. Ș'a pornit Domnul cu ea, într'un ceas bun, și s'a lăsat pe neașteptate asupra Turcilor, cari se credeau stăpîni pe țară. Atunci a văzut Ștefan ce pot flăcăii Vrancei! Cădeau turbanele sub brațele lor, ca spicele sub seceră. De dimineață până 'n noapte a ținut lupta, ș'atîta măcel a fost, ș'atîția păgîni au pierit, cît s'au cruntat apele de sîngele lor. Iar cînd s'a întors marele Voivod, biruitor, în cuibul lui de vultur, la Cetatea Neamțului, a chemat cu drag pe cei șapte voinici și le-a zis: «Voi sînteți șapte frați, în Vrancea sînt șapte munți, ai voștri să fie de veci, și neam de neamul vostru să-î stăpînească 'n pace!...»

Și multă vreme răzeșii Vrancei bir n'au plătit, podvadă n'au făcut, singuri și-au fost stăpîni, — iar sub domniile fanarioților spuneau cu fală: «Niciodată droșca unui Grec n'a ridicat colbul de pe drumurile noastre!»

Inchiși în munți, departe de zbugiumul orașelor, sănătoși, deștepți și harnici, Vranceii sînt, cu adevărat, mîndri — mîndri de nobleța lor militărească, de graiul și de portul lor romînesc, de doînele și de legendele lor, de sculele, scoarțele și aleșaturile, ce fac podoaba casei, și pe cari nu ți le-ar vinde pentru nimic în lume, mîndri până și de numele plaiului lor, voînesc și sonor ca un strigăt de trîmbiță. Si ce frumos s'aû luptat Vranceii în războiul de la 77! Cu pieptul deschis se duceau la moarte. Ei țineaû să arate lumii că 'n dorobanții Domnitorului Carol sînt sufletele vechilor plăeși ai lui Ștefan cel Mare.

De dimineață ne scoală morile și herăstraele Nerejului. Incălecăm, ș'o luăm în jos, pe Zăbala. Valea e 'n ceață, munții fumegă. Inaintăm în pasul calului pe cotiturile apei, trecem prin satele Spulberul, Paltinul, împrăstiate de-o parte și de alta pe poalele munților, — și pe-aproape de nămezi coborîm în Năruja, cea mai cuprinsă așezare de pe valea asta, așternută sub măguri de sare, la răscrucea apelor,

unde s'aruncă pîrăul Năruja în matca Zăbaliî. E soare și liniște. Vitele rumegă pe prund. Gospodariî robotesc pe lîngă casă, în așteptarea mămăligiî. Numai drîstele și pivele toacă pe pîrău.

Rupte și prăpăstioase se 'nalță 'n zări spinărilor munților. Pe une-locuri se văd ca niște răni urmele vechilor codri. Valea se pleacă. Apele spumegă, din ce în ce mai zorite, sfărîmîndu-se de stînci, în bulgări de cristal. Sosim la gura Zăbaliî, în satul Prisaca. De-aici o luăm la stînga, pe spintecătura noduroasă a Putnei. Alte priveliști încep, și toate parcă-s mai mărețe. Acum urcăm în susul apei. Din cînd în cînd munții se dau la o parte, ca să facă loc satelor. Ogoare și livezi s'aștern pe podișuri întinse. Se 'mbracă ponoarele 'n păduri. Trecem prin Bîrsești, prin Tulnici — sate vesele, primitoare, în larg răspîndite pe prispe de verdeață — și ne oprim în prăbușitura stîncilor de la «Săritoarea Putnei». Aici munții s'apropie, se strîng, să sugrume rîul în zidurile lor de piatră; și Putna se zbate, se smulge biruitoare din încleștarea lor; pe lespezi mari, culcate, coboară praguri praguri, se toarnă toată 'n copci adînci, și fierbe

de mînie, și iar daŭ munții s'o prindă, și iar îi răpune; lung freamătă codrii de strigătele ei, — din cînd în cînd se lasă'n culcușuri largi, odihnitoare, și pare c'atîpește-o clipă pe căpătiul stîncilor învinse.

Urcăm prin strîmptoare, cărarea-î teșoasă, caii trudiți, și valea se 'neacă de umbră. Dormim noaptea la un conac de herăstrae pe Lepșa. Adouazi ne lăsăm, prin rariști de codru, pe albia Șușiții, și pe la amiază sosim în Soveja, în dulcea Soveja, așternută pe o luminoasă deschidere de plaiu, în mijlocul munților, între păduri de brad, la porțile Vrancei. Albe, curate, se saltă căsuțele dintre livezi, și toate-ți surid și te chiamă cu drag. Un tăpșan acoperit cu molifti desparte cele două cătune: Rucărenii și Dragosloveni. Pe 'ncheeturile măgurilor, de pretutindenă, isvoare limpeză, vin să s'arunce 'n matca Șușiții. Pe sus, cărări ispititoare strătae poenile și s'adîncesc în desișuri. În fund munții își rotunjesc gheburile tărcate de soare. Sub strașina Zboîni, deasupra pîrăului Dragomira, dorm rămășițele vechei mînăstiri Soveja, unde Matei Basarab, Domnul Munteniei, a zidit, acum două veacuri și jumătate, o biserică mare «afară de hotarele țării *lui*, în locul

moldovenesc al Vrancei», pe cînd Domnul Moldovii, Vasile Lupu, înălța în Tîrgoviștea biserica «Stelea», — voind astfel cei doi Voievozi să sfințească pacea încheiată 'ntre ei, după atîta hainie și vărsare de sînge.

Inserează. Valea răsună de mugete. În aer e un miros răcoritor de brad și de fîneață. Și parcă n'ai mai intra 'n casă, și parcă n'ai mai pleca de-aici...

50. În munții Bacăului.

De pe larga tăetură a Șușiții, o luăm pe la Cîmpuri în sus, pe pîrăul Negru, urcăm spre miază-noapte, pe sub coastele Tihăraelor, prin păduri brăcuite, prin me-leaguri pustii, scrijelate de rovine, și eșim, după două ceasuri de suiș, pe culmea Tempei, de unde ne lăsăm, ținind matca Haloșului, la «Mînăstirea Cașin». De-aici începe lanțul frumoaselor sate de mocani, înșirate pe spintecătura Cașinului, până 'n Trotuș. Vechia mînăstire s'a dărăpănat. Acum două sute cincî-zeci de ani, se ridicau pe măgura asta, încunjurată de codri, curțile Domnului Gheorghe Ștefan, întărite cu ziduri, ca o cetate, — au bătut vijeliile vremii și le-au amestecat cu pămîntul. Din toată strălucirea de odinioară, n'a mai rămas de cît stema Moldovii săpată 'n chenarul de marmură de la gîrliciul taîniții, prin care-au eșit într'o noapte Domnul și curtenii de-au scăpat teferi sub pavăza codrului, pe cînd Turcii, în gloată mare, trosnind din sinețe, spărgeau porțile cetății.

Ne scoborîm pe valea Cașinului în sa-

tul Onești, veche așezare de răzeși, pe-un șes așternut între dealuri, la răspîntia celor mai sălbatice ape ce se prăbușesc din munții Bacăului. Aici soarbe Trotușul, din dreapta, undele Oituzului și ale Cașinului, — din stînga, șioiul zbuciumat al Tazlăului, și, tîrîndu-le peste bolovanî, le scoate la luncă, unde le primește, în patu-î larg și nisipos, Siretul — Dunărea Moldoviî. Pe-aici trece linia ferată care, urcînd în sus pe strîmtoarea Trotușului, despică munții și răzbate 'n Ardeal prin strunga de la Palanca. Din vatra Oneștilor facem un ceas cu trăsura, până 'n Tîrgu-Ocna — un orașel drăguț, cuibărit pe apa Trotușului, între măguri acoperite cu vii și cu livezi. Lăsăm în dreapta gorganul vînat, cu vestitele-î ocne, cari din timpurile cele mai îndepărtate și-aă deschis țăriî nesfîrșitele lor bogății de sare, — ș'o luăm către apus, pe drumul uscat și colburos al Slănicului. Soarele se apropie de codri. În urma noastră, cu fața spre lunca Trotușului, rămîne, singuratică, înfiptă 'ntr'un mal, casa bătrînească a nemuritorului Negri. Ne uîtăm cu respect la zidurile acelea albe, ce de-abia se vād dintre copaci, — acolo a trăit, acolo a visat, acolo a muncit pentru

binele și fericirea noastră, blîndul preot al Unirei — omul, pentru care iubirea de țară și de neam a fost o adevărată religie. — Treptat zarea se închide. Drumul îngust șerpuește pe sub stînci, pe marginea Slănicului, ale cărui unde repezi vîjîie clăbucite de pietre. Sosim, după un ceas, la vechiul «Cerdac» — două căsuțe, între cari s'așterne, peste volbura apei, un umbrar de scînduri, mîzgălit de iscălituri. De-aici 'ncolo se mai lărgeste puțin: începe satul; mergem încă vr'un ceas printre casele rari, înșirate de-a lungul pîrăului, cotim la stînga, pe după o perdea de fagi, urcăm un dîmb, și de-odată înaintea noastră se descopăr, luminoase 'n rama lor de codru, Băile Slănic — Sinaia Moldoviî.

Aici valea se 'nchide din toate părțile: o horă de munți o prind la mijloc, și apele colcotă grămădite ca 'ntr'o pîlnie. Pe fundul văii, de-o parte și de alta a Slănicului, se înalță oteluri mari, vile atrăgătoare răsar dintre copaci, drumuri albe, netede, se 'ndoae molatic peste tăpșanele verzii, cărări pietruite se cațără pe briele măgurilor, pe sub bolți de ramuri; chioșcuri neașteptate-țies în cale; de sus te strigă vîrfurile munților Cerbul, Puful, să-ți arate poenele lor

înflorite, și largile lor priveliști, peste clocotișul codrilor, în spre Poiana Sărată de la trecătoarea Oituzului și 'nspre «Poarta Vînturilor» de la Nemira-Mare. — Zbucnesc din stînci izvoarele binefăcătoare, descoperite acum o sută de ani de Serdarul Mihalachi Spiridon, care vîna cerbi și urși pe unde ne primblăm noi azi în cîntecul muziceî. Înaintăm, pe lîngă băi, pe șoseaua ce șerpuește spre graniță. Tot mai tare s'aude 'naintea noastră vuetul apei. Sîntem la cascadă. O punte s'așterne peste Slănic, — de pe ea ne uităm, pe după o perdea de brazî, la valul sclipitor ce se aruncă de pe pragul unei stînci, și cade plescăind pe-o lespede lată de piatră. Soarele aprinde curcubee în norul de pulbere ce se rîdică, împrăștiind în aer o răcoare dulce, — pădurea răsună ca de-o fanfară.

Din Slănic pornim de dimineată pe cărăruia de codru ce sue 'n pripoarele munților spre miază-noapte, trecem pe la obîrșia izvoarelor sărate, peste vîrtoapele sălbatice ale Nemireî, și ne lăsăm, după cîinci ore de umblet prin pustietăți, în că-

tunul Poiana de pe pîrăul Uzuluî. De-aici ținem spre răsărit, șleaul apei, și eșim pe la Dărmănești, în mîndra și bogata vale-a Trotușuluî — Prahova Bacăuluî. Gonit din steiurile Soluluî, din Transilvania, Trotușul sparge pe la Palanca meterezele Tarcăuluî, și, dînd stîncile la o parte, deschide văi largi și roditoare pe poalele munților și le împodobește cu sate, cu fabrici, cu minunate castele și parcuri, așterne drum de fer, desfundă izvoare de păcură, mine de cărbuni și cariere de piatră, mișcă sute de herăstrae, cară plutele de vale, și, strîngînd pîraele codrilor, se lasă voios la luncă, unde tolănit pe nisip, ascultă fluerile doînașilor și-și joacă solzii de argint în razele soarelui.

Ne urcăm la Comănești, sat mare, frumos așezat între munți, pe tăpșane deschise, ușor înclinate spre apa Trotușuluî. Vuește valea de zgomotul morilor ș'al herăstraelor. În toate părțile e mișcare, zarvă — freamătul muncii. Sute de brațe harnice desfundă comorile pămîntuluî. Din cînd în cînd auzi, ca niște vaete prelungi, strigătele acelea de glasuri unite, cu cari obicînuiesc muncitorii a se îndemna la rîdicarea greutateilor mari; — tăcut privește de pe po-

dișul din stînga mărețul castel, care-și întinde 'n fund, spre codri, parcu-î întunecos, cu drumuri tănuite, cu bărci pe lacuri, cu punți peste cascade și cu boschete de portocali.

Pe 'nserate sosim la Moinești, cea mai bogată schelă de petrol din Moldova. A douazi luăm în sus calea Tăzlăului Sărat și, după trei ceasuri de urcuș printre stînci, cîrmim la stînga, pe sub Runcu stînelor, străbatem codrii de brazî ce se lasă ca niște plete pe umerii Goșmanului, și intrăm în sălbatica, prăpăstioasa spintecătură a Tarcăului.

---

51. În munții Neamțului.

Ne lăsăm în jos pe la schitul Tarcău, pitit într'o poeniță la gura Bolohănișului; păduri nestrăbătute atîrnă pe laturile stîncose ale văii. Un nor se oprește de-a-supra noastră; din creștetul cerului soarele-l săgetează și-l sparge; și alți nori se rîdică, tot mai posomorîți, de prin văgăunile munților; în aer se face răcoare,

frunzele încep să tremure, un pod de 'n-tuneric s'așterne 'n văzduh, și cîteva minute nu se aude de cît foșnetul pădurii; de-odată ca un șarpe de foc se svîrcolește în nori, ș'un tunet groaznic zgudue cuprinsul; ne uităm îngrijați în urmă, ploaia vine perdea spre noi, și toată valea se umple de ropot. Intr'o clipă potopul ne-ajunge, fulger după fulger spintecă tăria, și tunetele se 'ntețesc. Ne-adăpostim sub un fag, — în credința poporului nostru fagul e un copac sfînt, apărat de trăsnet. Urlă Tarcăul în vale, umflat de puhoae; din ce în ce mai tare s'aud grohotind bolovaniî tîrîți în valurile-î posomorîte, și ploaia cade, cade vijelioasă, neostoită, răpăitoare ca o grindină, de crezi că se dărapănă munții. — Peste vr'un ceas se răzbună; bolta se limpezește, pădurile 'ncropite de soare încep să aburească. Ne lăsăm la conacul herăstraelor, de unde se 'ntinde, pe malul drept al Tarcăului, o linie ferată pentru căratul lemnelor în vale. Jos, pîrăul s'asvîrle 'nvolburat pe scările de lespezî. De-o parte și de alta se 'nalță pripoare îmbrăcate 'n codru; încet picură ploaia de pe ramuri, rari licăriri de soare tremură 'n frunzișul umed, șopîrlele gonite

din culcușurile lor, de năvala apei, tînjesc pe lîngă drum. O strungă luminoasă se deschide 'n fața noastră — eșim în valea Bistriței.

A douazi plecăm cu trăsura, de la Gura Tarcăului, în sus pe frumoasa șosea ce se așterne ca o prispă lată de-alungul Bistriței, pe sub poalele codrilor. — Multe rîuri s'aruncă din strîmtorile Carpaților în roditoarele noastre cîmpii, nici unul înse nu deschide 'n băтелиște munților o vale mai luminoasă și mai fermecătoare ca Bistrița Moldovii. Ea întrunește 'n întinsa-î domnie sălbătăcia Jiului, măreția Oltului și bogățiile Prahovei. Călătorii străini cari-au străbătut-o pe plute, din Dorna până 'n Piatra, o pun cu drept cuvînt, printre cele mai frumoase ape din lume. În vechime curgea pe prund de aur, și purta numele de «Aurar». — Drum larg despică printre măguri valurile-î răpezi, și falnic îi e mersul. Se 'nalță codrii s'o privească, sprintare-î sar pîraele 'n cale, plutașii îi cîntă doine, satele huzuresc pe mîndrele-î maluri: pădurile au căprioare, izvoarele păstrăvi, și Bistrița lostriți. — Trecem Biczul, Buhalnița, Hangul și, de la Răpciuni, lăsăm șoseaua, ș'apucăm la stînga,

pe pîrăul Schitului, pe lîngă jghiabul de scînduri, prin care-o lungă şuviță de apă cară ghile și dulapî din herăstraele munților în schela Bistriței. Urcăm un tăpșan întunecat de brazî, și eșim în luminiș, în larga fîneață de pe poalele Ceahlăului, la schitul Durău. — Toaca răsună limpede în pacea cuprinsului. Soarele scapătă spre asfințit. Pete de aur se aprind pe coamele codrilor. Șuetele isvoarelor s'aud bolborosind, ca niște glasuri pe sub pămînt. Măreț, fantastic se rîdică 'n fața noastră, ca un dom urieaș, Pionul — bătrînul rege al Carpaților Moldoviî.

Pornim, șir lung de călăreți, pe cărarea ce tae la deal poiana schitului. Turlele Ceahlăului staū îmbrobodite'n ceață. Și-i liniște, o liniște sfîntă, care face să te crezi pe alt tărîm. Mirezme dulci plutesc în aerul răcoros al dimineții. De pe zarea colnicului o luăm la stînga, și intrăm în pădure. Cale de-un ceas, până la «Fîntîna Măcărescului», urcușul e trăgănat, și strunga ce spintecă desișul pare-o alee. Din deal de fîntînă se desvălește din codru un tăpșan verde, de pe care privirile scapă în zariște largă, — vezî în depărtare șerpuirile Bistriței, și satele 'mprăstiate pe poa-

lele măgurilor; la apus «Pietrele Roșii» par ruinile unui castel, la miază-noapte munții Călimanului își rotunjesc spinările goale, fumuriî, pe bolta albastră a cerului. De-asupra noastră Ceahlăul iese din neguri, soarele pune hlămizi de argint pe umerii stîncilor. Cărarea urcă'n cotituri prin beznă de codru, brazi lungi doborîți de bătrînețe zac pe pat de cetină, acoperiți de mușchiu; uniî, în picioare, putreziți, întind brațe negre, schiloade, cerșind parcă ajutor de la tovarășiî cari-l încunjoară voinici, svelți, plini de viață. De pe Curmătura Arșițiî se deschide iarăși priveliște largă spre munți. Jos, sub brădișul atîrnat de țancuri, se vede schitul Durăului cuibărit ca'n fundul unei prăpăstiî. Înaintăm pe podișul descoperit, lăsînd în stînga turma de stane albe: «Caprele», c'o mogîldeață mai răsărită 'n mijlocul lor — «Ciobanul», și din dreapta «Scaunele» — o stîncă 'naltă, singuratică, tăiată 'n muchi regulate. Din nou ne-adîncim în pădure, caiî mărunți și inimoși se grapșină pe scări de bolovanî, ne plecăm pe sub scobitura «malului pestriț», un părete zidit din pîetre rotunde albe, vinete, roșietice; înaintea noastră lumina

începe să se cearnă prin rariștea de brazî, mai urcăm un pripor, și eată-ne sus, pe zarea Ceahlăului. Din jnepenii culcați de vînturi se'nalță de pretutindenî stînci urieșe, ale căror forme ciudate aū toate nume și 'nțelesuri potrivite în închipuirea poporului: Dochia, Tabîra Vulturilor, Turnu Sihastrului, Căciula Dorobanțului, Masa Ciobanului de unde aî cea mai frumoasă vedere pe valea Bistriții, Gardul Stînelor rîdicat pe pragul unei prăpăstii înfiorătoare, și'n mijlocul acestei salbe de stînci se'nalță Panaghia, un sul măreț de piatră, scrijelat de ploî, înfipt ca un corn în creștetul pleșuv al Ceahlăului. Soarele e la nămezi. În depărtări o pulbere-albastră plutește peste talazuri de codri. Spre răsărit, în limpezișul cerului, se vede luna ca o secere de argint. Trecem, printre jnepeni, lunga tarniță ce'ndoe culmea de la Toacă păn'n măgura Lespezilor, și ne lăsăm la Fîntîna Rece. Aici ne odihnim pe mușuroaele de iarbă din preajma și-potului, a căruî apă te tae la dinți, atîta-î de rece. În fața noastră se deschide'n coasta muntelui o adîncă spintecătură, care se aseamănă foarte mult cu valea Cerbului din Bucegi. De-aici încolo nu mai e că-

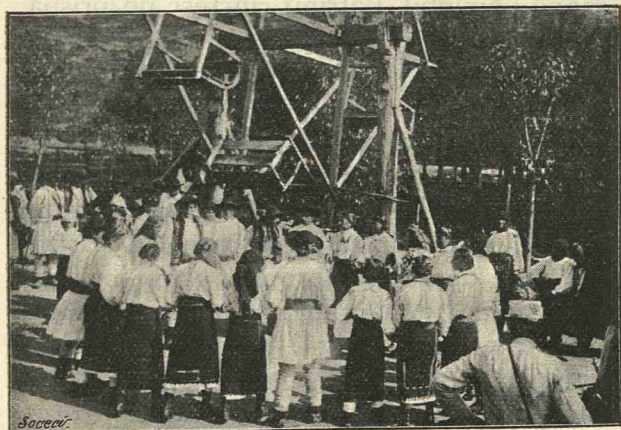
rare; lumea de obicei, se'ntoarce la Durău tot pe unde-a venit. Pe noi însă ne momește farmecul necunoscutului, și, de și nici unul din țărani cu cari-am venit nu se'nduplecă să ne întovărășască, trimitem caii îndărăt și 'ncercăm, într'un noroc, o nouă scoborîre de pe Ceahlău. E ora două după prînz. Cerul e senin, și în tot cuprinsul e o lumină ș'o tăcere ca'n vis. Mergem înainte pe podina descoperită ce ține zarea din movila de lespeză, pe la spatele cișmelei, și ne lăsăm pe vale în codrul brăcut de sub Piciorul Șchiopului. Printre copaci trîntiți, printre hîrtoape și bolovanî scoborîm, scoborîm mereu ca'n adîncul unei prăpăstii. — Pe ferestrele ce se deschid în coperișul de ramuri ne uîtăm în sus la stanele albe de pe vîrful Ceahlăului: ele-s călauza noastră. Peste două ceasuri începem s'auzim tot mai deslușit, tot mai aproape freamătul sălbatecelor ape. Treptat valea se'ngustează. Din stînga se răpede pe crăpătura unui zid de piatră un izvorăș, lungă șuviță de argint, ce cade făcîndu-se pulbere la picioarele noastre. Dar de unde vine-atîta vuet?... Ne'ntoarcem privirile la dreapta, și rămînem uimiți. O pînză lată de apă, albă ca laptele, des-

fășurîndu-se ca de pe-un sul, s'aruncă de la o înălțime amețitoare într'o copcă de piatră, care-o prinde la vre-o zece metri mai sus de albie, ș'apoî o toarnă'n jos răsfrînd-o, ca o coadă de păun, peste pieptul rotund al unei stînci. — De la «Duruitoarea» ne lăsăm pe matca pîrăului, și după două ceasuri eșim, printr'o rariște de mesteacăni, în cărarea bătută ce tae poenile Slatinei. Pe'noptate sosim la Durău, unde lumea 'ncepuse a se neliniști de în-tîrzierea noastră.

A douazi ne scoborîm în Răpciuni, și ținem în sus drumul de șleau ce se așterne pe malul drept al Bistriții până la gura Bistricioarei; de-aici ispititoarea șosea cîrmește pe briul unei măguri și străbate, pe la vama Prisăcani, dincolo, în valea Mureșului, iar noi apucăm drumeacul spart de puhoae ce duce'n vatra Călugărenilor, trecem podul de la Gura Largului, și spunem Bistriții: la revedere ... Acum înaintea noastră se deschide o vale pietroasă, pustie, — de-o parte și de alta dealuri descoperite, uscate, din coastele cărora ies pe unele-locuri lespezi foioase, teancuri de plăci negre, și bulgări de cărbune; un pîrăuaș curge risipit, tăcut, printre

bolovaniî arşi de soare. Pe la nămezî ajungem la înfundătura văii, în codrul de brazi şi de fagi ce 'mbracă de sus până jos muntele Pătru-Vodă, pe care-a stat de s'a odihnit, într'o zi de cumplită 'nvăluire-a sortii, semeţul Rareş, biruitorul de la Feldioara. În şerpuirî largi, pe sub bolţi de ramuri, şoseaua se'nalţă trăgănat pe briele

munţilor. Din zare ne uităm în urmă şi vedem, ca'ntr'o panoramă, toată marea zidire a Ceahlăului, lămurindu-şi coroana-î de stînci pe albastrul cerului. Coborîm în Plotun: câte-va căsuţe presărate pe'nche-

etura măgurilor de-alungul pîrăului ce se asvîrle din Pătru-Vodă, desfîndu-și calea printre rupturi de lespezi; ici-colo cîte-un petecuț de fîneață așternut, ca un lăvicer, pe sub poalele brădetului; drumul se lasă'n hopuri pe malul înalt al Plotunului. Pe la toacă sosim în Pipirig. E Duminică. Tot satu-î strîns la horă, în bătătura cîr-cîmei de pe prund. Tineretul joacă de răpăe pămîntul. Bătrîni cinstesc pe prispă. Nevestele staū mai la o parte, tăinind de-ale lor. — Incet soarele scapătă'n dosul Cotnărelului. În fund, pe Luciori, și'n fața satului pe rotunzișul pleșuv al Bompei, treptat se micșorează, până se șterg, cele din urmă pale de lumină. Hora se sparge. În pîlcuri mulțimea se'mparte pe cărări; tot mai deasă-î umbra pe vale, tot mai rară și mai depărtate răsună în dulcea liniște-a 'nserării chiotele flăcăilor. Vin vacile la muls, cu mugete lungi își strigă vițeii. — Incep să s'aprindă luminile pe la case, și stelele pe cer.

Drumul se'ndoaie pe la capătul muntelui Bompa, pe pîrăul Pipirigului hrănit de undele Dolilor ș'ale Plotunului, străbate printre stîncile de la Dumesnic într'o luncă deschisă, din ce în ce mai largă; fînețe

bogate și ogoare de porumb s'aștern între cele două dealuri acoperite de păduri de fag. Mergem ca vr'un ceas pe valea aceea fermecătoare și, lăsînd drumul neted, apucăm la dreapta pe matca pietroasă a unui pîrăuaș, ș'ajungem într'o înfundătură de codru, la Mînăstirea Secu, zidită acum patru sute de ani de Vornicul Nestor Ureche. Un călugăr bătrîn ne poartă prin sălile mari, tăcute ale arhondaricului, prin taînițile întunecoase și turnurile de apărare cu ferestruî înguste, ne-arată vechile odoare bisericești, frumosul «aer» cusut de Mitrofana soția lui Nestor Ureche, candelă, potiruri și cruci de argint împodobite cu pietre scumpe, ne spune prin cîte valuri cîmplite-a trecut locașul acesta pe vremuri, de cîte ori a fost bîntuit de Turci, de Tătari, de Leși, cari dărîmau zidurile și răscoliau și cenușa din vatră, căutînd bogății ascunse, desbrăcînd icoanele, răpînd tot ce era de preț, arzînd ce nu puteau lua . . . În una din chiliile acestei mînăstiri a murit, acum vr'o zece ani, cel din urmă calău, Gavril Buzatu, care, pentru ispășirea păcatelor lui, a venit pe jos de la Iași și s'a făcut călugăr.

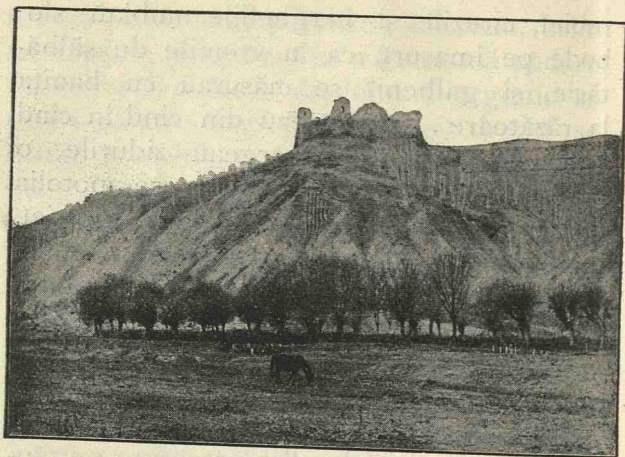
De la Secu ne 'ntoarcem pe aceeași

rovină în drumul pe care-l lăsasem, suim un tăpșan, și intrăm într'o frumoasă pădure de stejari: o ploae de lumină argintie se cerne printre frunze, falnici și drepti se înalță trunchii seculari despletindu-și în sus podoaba lor de ramuri, bolți largi, tăcute, stropite de soare, fac să te crezi în lăuntrul unui templu măreț. Abatem la stînga. Din marginea dumbrăviî se deschide ca o poartă, și, în fund, printre crângi, se văd strălucitoare turlile bisericilor de la Mînăstirea Neamțului. Scoborîm pe lîngă cișmea în valea 'mpestrîțată de flori, culcată 'ntre păduri de brad; o bună fugă de cal, și eată-ne sub lungile cerdacuri ale celei mai bogate așezări de monahi, din tot cuprinsul țării. Mînăstirea asta ține minte de demult; ea era veche, cînd a venit Ștefan cel Mare de-a zidit biserica «Inălțării Domnului», după ce-a învins pe Craiul Albert ș'a pus pe Poloni să are și să semene ghindă în țelina îngrășată cu sîngele lor. Și Domni după Domni au înzestrat-o. De avuțiile-î de-odinioară vorbesc bătrîniî ca de lucruri de pe alte lumî: se 'ntindeau moșiile și cordii mînăstirii, din zările Grințieșului până în cele mai depărtate ținuturi ale Basa-

rabiei, cirezile și hergheliile umblau slo bode pe imașuri, ca în vremile de sălbătăcie, și galbenii se măsurau cu banița la răzătoare . . . Curgeau din când în când puhoalele păgîne, îi spargeau zidurile, o prădau ș'o pustiau, și, cum se potolia urgia, se ridicau toate la loc: biserici, școli, spitale, fabrici, tipografie, biblioteci, — un centru de lumină, de muncă și de bogăție, eată ce-a fost în Moldova minăstirea Neamțului, aproape cinci sute de ani. Azi e liniște peste tot. Dorm largile-î încăperi, îngrădite în ziduri de cetate, dorm căsuțele albe presărate pe tăpșanul deschis între păduri de brad, cum doarme dus și lacul de pe luncă, acoperit de mătreață verde.

Dăm iar în șoseaua ce trece prin dumbrava de stejari și, de la Coverga, ne lăsăm la dreapta pe valea Nemțișorului în satul Vînători, și ne oprim pe prundul Ozanei, sub malul rîpos, înalt, pe fruntea căruia stă, ca o coroană, fantastica ruină a Cetății Neamțului. Urcăm pe jos, prin strîmtoarea uscată, spartă de puhoae, cărarea ce tae păretele din stînga, și 'ntr'un

sfert de oră sîntem de-asupra, la «portile cetății». Se văd încă urmele șanțului de apărare, ce ocolia zidurile pe din afară. Între cei patru stîlpî de la intrare se 'ntindea ziua, peste șanț, un pod de «piele de bivol», noaptea se strîngea, și rămînea castelul încins c'un brîu de apă. Deasupra porții și pe la colțuri se rîdicau turnuri înalte, cu ferestruî înguste, pe cari cătau în vale ochii și sinețele străjerilor. Trufașa clădire-și rînduia 'ncăperile în patru aripî mari, lăsînd între ele o curte, în mijlocul curții o bisericuță din altarul

căreia pornea pe sub pământ taînița scăpării, o hrubă boltită, ce răspundea de parte, afară din cetate. Puternic înfipt în creștetul unui grind stîncos, avînd în spate întunecime de codru, în față prăpastie sub metereze 'nalte, și vedere largă pe toată valea, cuîbul acesta de vulturi, cum îl numesc legendele, a înfruntat adesea, c'o mină de voînici, oștiri năvălitoare, și 'n șase veacuri de nepătată mîndrie o singură dată și-a deschis porțile fără de luptă, ș'atuncea nu unui cuceritor străin, ci falnicului Domn al tuturor Romînilor — Mihaî Viteazu. — Pustiî și sparte de vremi, se mai înalță cîteva ziduri peste mormanul de ruini prăbușite 'n curtea cetății, pe-ai cărei păreți au strălucit odinioară armurile grele ale cavalerilor din Malta.

Inchid ochii și revăd cetatea 'ntreagă. O pagină stîntă mi se lămurește, ca și cum toate cîte-aũ fost s'ar smulge pentr'o clipă din umbrele trecutului ș'ar îmbrăca din nou viața de-atunci. E noapte, și-i liniște. De-odată, pe vale s'aude un tropot de cal. În turn străjerul sună din corn. Bate cineva la poartă. De sus se deschide-o fereastră, și 'ntreabă Doamna 'ngrijată: Cine-î? — Sînt eu, răspunde-un glas oste-

nit, sînt e ,  tefan, singur, rănit, învins...
Tresare s rmana Doamnă; i se fr nge
inima de durere  i de milă, că-  fiul ei
cel care-  vorbe te; ci cuget  că-  Rom nc 
 i fiul ei e cel mai slăvit voivod al  r ii,  i
n bu indu- i pl nsul ce stă s'o podidească,
 l roagă frumos să plece 'ndărăt, să bu-
ciume 'n mun i, să-  str ng  pl e ii risi-
pi i  i s'arate du manului cum știu să
moară, c nd nu pot birui, stăpîinii  i apă-
r torii p m ntului acestuia. — Ce popor
are în istoria lui o pildă mai mare,  i mai
 n l t toare, de jertfă  i de iubire de pa-
trie? ... Imb rb tat se 'ntoarce  tefan să- 
re nchege oastea-  sf r mat . Nic  oste-
nit nu se mai simte, nic  rana nu-l mai
doare. Din nou se str ng arca ii în jurul
viteazului,  i, pe când Turcii   i socotesc
pleanul, ca un stol de vultur  se las' asupra
lor, un vaet de moarte înfioară valea  i ce-
rul se 'ntunecă tot de at ta grozăvie.

E a  aptea noapte de c nd Domnițile se
roagă 'n genunchi, le picură l crimile pe co-
vor,  i chipurile lor par umbre sub slaba lică-
rire-a candel i. Se roagă neadormite, mama
pentru fecior, so ia pentru so ,  i am n-
două pentru  r .  i eată că de pe luncă
un freamăt se r dic  'n tăcerea nop ii.

Tot mai aproape, tot mai lămurit s'aud sunete de corn și cîntece de biruință, și tunete de glasuri s'aud strigînd: Trăiască Ștefan! Ca de-un vis frumos se 'nvioarează Domnițile, și scoală prunciî din somn, și-și umplu mîinile cu flori, ș'aleargă la poartă, și plîng de bucurie primind în brațele lor fragede pe Marele Ștefan, lumina, mîndria, odorul sufletului lor. Cu ce drag îl strîng la piept, și cum se uită la fața lui senină, în ochii lui mari și frumoși, și cum nu se 'ncred că-l văd, și, neputînd spune-o vorbă, îi sărută fruntea, mîinile, colbul de pe haîne. Tîrziu se stîng luminile 'n castel. E liniște-acum, și fericire 'n tot cuprinsul. Șoptesc încă Domnițile 'n iatac, mărită pare lumina candeliei de sub icoane. În odaia de-alături, doarme ostenit biruitorul, temutul Ștefan, gloria Moldovii.

Ce de lucruri n'ar ști să povestească, de-ar avea graiū, ruinile acestea! Cînd te gîndești c'a fost atîta vieaț' aici... inimî cari s'aū iubit, ochî cari-aū plîns, vitejî cari și-aū vărsat sîngele pe zidurile acestea! — La porțile acestei cetăți s'a strîns norodul răsvrătit, cerînd lui Lăpușneanu capul lui Moțoc. Pe meterezele ei aū stat dîrzi în fața lui Sobietchi cei 19 plăeși,

luptînd c'o oaste 'ntreagă, prețuindu-și fiecare glonț, ochind în căpetenii, și făcînd pe Poloni să creadă că-i o armată 'n cetate.

Din drumul ce se desparte la dreapta 'nspre Agapia, ne uîtăm în urmă la zidurile cetății, măreață până și 'n ruina ei, și, de la depărtarea asta, în forma pe care i-a cioplit-o vremea, ni se pare că vedem coroana lui Ștefan cel Mare.

Mînăstirea Agapia e vîrîtă 'n munți, pitită 'ntr'un ungher de văi, așa că n'o vezi de cît cînd 'ntri 'n ea. Dinspre miază-noapte o păzește de crivăț o măgură 'naltă, descoperită — «Muncelul cu flori»; la apus se rîdică zid întunecat de codru, și 'n față iarăși pădure de brazi, străbătută de cărări ce te scot în luminișuri neașteptate — «Poiana Mitropolitului», «Poiana Stariții», iar mai în sus, prin bungete de fagi, deasupra opcinei înalte, în fermecătoarea privesște de pe «Ciungă», de unde vezi jos mînăstirea Văraticului, în dreapta băile Bălțătești, în stînga Cetatea și Tîrgul-Neamțului, în față largă, nemărginita vale-a Moldovii.

Stă soarele pe strunga de la «Cruce». Din cerdacul arhondaricului îmi răcoresc privirea pe ierbulița verde ce-acopere curtea pătrată, îngrădită de toate părțile de încăperile albe, curate, tăcute ale mînăstirii. Din mijlocul curții se 'nalță strălucitoare «biserica cea mare»; zugrăvită pe din lăuntru de maestrul nostru Grigorescu. E liniște, ca 'n vis. De-o dat' aud ca un semnal, un sunet clar, puternic, muzical : mă uit jos -- în ușa bisericii văd o măicuță bătrînă, scundă, în mîna-î stîngă cumpănește toaca ușoară la înălțimea umărului, în dreapta ține-un ciocănaș de lemn, — a lovit o dată și stă, pare că așteaptă s'adoarmă răsunsetul celei dintăi bătăi, apoi pășește încet pe lîngă zidul bisericii, bătînd în toacă, la început cîte-va lovituri tari, hotărîte, răzlețe, apoi treptat depărtarea dintre ele se micșorează, până ce nu mai auzi de cît o ploae de sunete mărunte, dulci, cadențate, ca șoapta pripită a unei rugăciuni, și par'că se duc, se topesc, și iar vin aproape, iar se despart, tot mai rari, tot mai puternice, — ecouri lungi auesc prin coridoare, prin sălile boltite ale chililor, întreaga mînăstire răsună ca o vioară. Iar eă, în taîna care mă 'mpresoară, simt

cum toate loviturile acestea bat în sufletul meu și 'mă redeșteaptă, ca dintr'o lume depărtată, dulcea și sfînta evlavie a copilăriei.

52. În munții Sucevi.

Pe la 'ngînarea zorilor eșim din colonul mînăstirii, pe poarta pîrăului Agapia, în largul luncii aburite de brumă, — trecem prin Tîrgu-Neamțului, printre dughenile ce 'ncep a-și rîdica obloanele, deschizînd ochi somnoroși în ulița pustie, urcăm dealul Oglinzilor, din zarea căruia vedem la stînga «băile Oglinzi» sub poalele codrului, și dăm pe la satul Boroaia în frumoasa și îmbelșugata vale-a Moldovii. — În dreapta noastră, legendarul rîu, care-a chiămat pe Dragoș descălecătorul din poghiazurile Maramureșului să-î urzeasc'o țară nouă, se'ndoe liniștit pe sub dealul învîrstat de lanuri, tăindu-și printre fînețe și huciaguri o albie cu mult mai lată de cît îi trebuie. În stînga, pe marginile luncii, în falduri largi își lasă Carpații găteala lor de codri. Sîntem în Suceava, în cel din urmă ținut

de munte al țării. Cerul e de un albastru limpede, străveziu, cîți-va noruleți, prigo-riți de razele soarelui, se frîng încet în bulgări de rubin, și se topesc. Șoseaua, netedă și albă, abate printr'o alee de sălcii, trece podul Moldovii și urcă trăgănat dealul Spătăreștilor, de unde se lasă 'n Fălticenii; iar noi ținem înaintea drumul Bogdăneștilor, pe sub poalele munților, dăm pe la Mî-năstirea Rîșca, pusă subt o sprinceană de braniște, la marginea șesului, întemeiată de episcopul Macarie al Romanului, în zilele lui Petru Rareș, care-a înzestrat-o c'o biserică și cu opt chilii. Ne oprim la Baia, sat harnic și bogat, oraș de frunte pe vremea lui Dragoș-Vodă, pămînt frămîntat în sînge: plugarii de azi răstoarnă brazda peste mormintele a zece mii de Unguri și povestesc lucruri înălțătoare, auzite din bătrîni. . . S'a sculat craiul Ungariei, Matei Corvin, care nu mai putea dormi de vîlva lui Ștefan cel Mare, și rîdicîndu-și toată oastea a răzbătut încoace prin pasul Oituzului, prădînd satele în cale; s'a oprit șapte zile la Roman, apoi i-a dat foc ș'a purces spre Suceava. Inserînd pe valea asta, și fiind vreme de iarnă și vifor, s'a tras cu ostea la adăpost ș'a tăbărît în Baia,

să stea până s'o mai lumina de sus. Iar Domnul nostru, care-l aştepta la porţile Sucevei, văzînd zăbava Craiului, n'a mai stat la gînduri, ci iute şi-a luat o mîna de sprintenaşi, şi gonind dealurile s-a lăsat, în puterea nopţii, ca o vijelie, în lagărul Ungurilor, ş'atîta i-a izbit de năprasnic şi fără de veste, cît toată falnica oştire a lui Mateiaş, învălmăşită de spaîma întinericului şi de grindina săgeţilor ce-o împuşcau de pretutindenă, a fost în mai puţin de-un ceas sfărîmată şi pusă pe fugă. Cîc'a fost aşa măcel, că urla valea de vaete, armele scăpărau fulgere 'n beznă, pîlcuri întregi se abăteau stropşite 'n picioarele cailor, şi orî în cotro fugiau bieţii Unguri tot de Ştefan dădea. Praful s'a ales până 'n ziuă din oastea cea grozavă. Iar tru-faşul rege, care venise să cucerească Moldova, de-abia a scăpat, rănit de-o săgeată şi dus pe targă, prin cărările munţilor. — Pentru amintirea acelei biruinţi, Ştefan a ridicat în Baia «biserica Albă»; la ruinele ei ţăraniî cu dare de mîna, păzitori unei sfinte datine strămoşeşti, duc în toţi anii, în ziua de Sfîntu Gheorghe, mîncări, băuturi, în vase nouă împodobite cu flori, şi fac praznice pentru săraci.

Ce oameni aleși, și ce gospodării frumoase sînt prin părțile astea ale Sucevei! Pe lunca Moldovii și pe vîlcelele Șomuzului sparte de iazuri se 'nșiră ca o salbă în jurul Fălticenilor, mîndrețe de sate, așezări de moșneni, cari păstrează cu sfințenie portul, legendele și bunele obiceiuri ale vremilor de demult: Baia, Bogata cu urmele vechilor mine de aur desfundate de Romani, Sasca, Rădășeni cu vestitele-i livezi de meri, Brădățelul cu minunata-i pădure, în care doarme un lac albastru, încunjurat de brazî, isvoare zgomotoase se prăbușesc printre stînci, — o bucățică de munte, ruptă din Carpați și răsădită aici, ca de-o putere dumnezească, să stea podoabă satului... Și pe toate văile astea găsești amintiri prețioase din trecutul neamului nostru, biserici vechi, durate de Alexandru cel Bun, de Ștefan cel Mare, de Petru Rareș...

Sîntem la Cornu-Luncii, în pragul ținutului Suceava — și al țării. Netedă și albă ca marmura se 'ntinde 'naintea noastră șoseaua care merge la Dorna... Frîntură de raiu scumpă inimii noastre, grădină

cîntată de poeți, țărîna sfîntă 'n care se odihnesc oasele celui mai glorios Voivod al Moldovii, nespus de duios freamătă isvoarele tale, și ce dulce-î umbra codrilor tăi! . . . tu ești într' adevăr una din cele mai frumoase țări de pe pămînt, — dar numele tău ne doare să-l rostim și, străbătîndu-ți fermecătoarele drumuri, ochii noștri nu-ți pot privi podoabele de cît printr'o perdea de lăcrămî.

---

53. Pe plută

de la Dorna la Piatra.

— Dă-î drumu!

Comandă moș Vasile de la cîrmă, și Toader, desprinzînd gînjul din pociumb, sprinten s'aruncă pe plută, își face cruce și 'nfige și el lopata 'n valuri. Un dulce fior ne străbate, codrii fug îndărăt, pe obraz simțim, ca o adiere de vînt, suflarea răcoroasă a mișcării. Nicî nu știm cînd s'a șters, în urma noastră, Dorna cea mîndră, cu schela de la gura Arinului. Departe,

înainte, răsar din neguri de brădet «Pietrele Doamnei», turla de castele, scîntee-toare 'n lumina rumână a dimineții; înalt și 'ntunecat malul din dreapta ne-astupă vederea. Cu pălăria dată pe ceafă, cu brațele 'ncordate pe coada lung'a lopeții, adus puțin de spate sub cojocelu-î fără mîne, Moș Vasile, cîrmaciul vestit, pe care-l cunoaște Bistrița de patru-zeci de ani, cumpănește pluta 'n dunga nahlapilor, strigînd lui Toader «dălcăușul» (care poartă cîrma din dărăt): «La pădure!» cînd e s'abată la dreapta, «La cîmp!» cînd e să ție spre stînga. Iar la cotituri ne vestește locurile pe unde trecem, — și strigătul lui, răsunător în pustiul apei, pare că poruncește schimbarea priveliștilor.

— Colțu Ortoaia!

De-o dată perdeaua de codru se dă la o parte: căsuțe vesele se ivesc pe podișul din dreapta, zăvoae și ceiruri străbătute de cărări; — spumegînd, cu vuet spărgîndu-se de bolovanî, undele Ortoaei s'asvîrl în Bistrița, pe mal vedem femeî torcînd, înalte, svelte, cu fața luminoasă, ca 'ntr'un tablou de Grigorescu, catrințe negre strînse pe șolduri, cămăși cusute cu arniciu, pe cap broboade albe.

Uşor alunecăm la stînga, şi scăpătăm în genunea de sub «piatra Zmîculesei». Plutaşii lasă «condeelee» din mîini, şi privesc pe dealuri, nepăsători; apa e lină, adîncă, tăcută; cîte-va minute înaintăm încet, aşa de 'ncet, că nici nu simţim că mergem. Dar eată că malul din dreapta purcede spre noi, rîul se deşteaptă, cîrmaciul înşfacă vîsla ş'o împlîntă pieptiş în propta torentului...

— Osoiu!

Ş'în foşnet de valuri trecem ca o săgeată prin lunca de arini, fuge tăpşanul cu satu'n spinare, fug oştile de arbori şi stîncile sperieate — o goană nebună, fantastică, ameţitoare. Ca pe fus munţii se învîrtesc, macină isvoare şi le toarnă 'n Bistriţa. În vremea asta plutaşii luptă: în mişcarea braţelor lor, în toată voîniceasca şi puternica încordare a picioarelor ş'a trupului lor vînjos, aŭ ceva din măreţia statuelor antice ale gladiatorilor romani. Apa se domoleşte... Vîslaşii îşi dau bineţuri cu oamenii de pe mal, se 'ntreabă de-ale lor, iar bolţile pădurilor parcă vorbesc şi ele...

— Gura Sunătorii!

Sunînd din unde s'aruncă pîrăul pe pra-

guri de stînci, o clipă se vede de-asupra-î
sătucul risipit pe poalele Palmeşului, ş'o
nouă priverişte ni se deschide 'nainte. Pie-
trosul înalt, cu gheburile-î de cămilă pare
că stă 'n drum să ne'aştepte.

— De ce i-or fi ȕancurile aşa roşcate,
moş Vasile?

— Acolo sus, în frig, sînt numa tîrşi
uscaţi de vînturi, şi-î cetina lor aşa.

În şerpuirî largi se 'ndoe strălucitorul
rîu printre munţii întunecaţi de codru.

Din cînd în cînd se deschid vederi în
luminişuri, spre satele Bucovinei la stînga,
spre satele noastre la dreapta — Romîni
de-acelaşi sînge, de-o parte şi de alta.
Din jos de Călineşti o lungă dîră de gro-
hotiş, năruit din coastele Pietrosului, îm-
pinge Bistriţa, strîmtînd-o, înghesuind-o în
malul din stînga. Înaintea noastră, la cotul
Căpriţii, apa se iuţeşte şi se învîlburează,
iar jocul valurilor albe, de departe, îţi
pare-un cîrd de gîşte cari bat din aripî;
peste clocotul lor repede-alunecă pluta,
hartuindu-se ca o sanie. Scăpătăm iar într'o
genune, — oglindă 'n care vezi copacii
cu vîrful în jos. Moş Vasile bate cu muchia
toporului în cuele de la jug, apoi înfige

tăiuşul în grindă, îşi leapădă cojocelul, scuî
pă 'n palme, ş'apucă lopata.

— Colţu Acrii!

Ca printr'un farmec tabloul se schimbă,
se trag pădurile 'n lături, ş'un minunat decor
de stînci se 'nalţă 'n faţa noastră. Mugeşte
Bistriţa toată, năpustindu-şi valurile 'n nă-
prasnicile ziduri, şi dă să le spargă, din ce
în ce mai 'nverşunată, dar stîncile se joacă
cu ea, o resping, o chiamă, o răsucesc
în loc; buimăcită se 'ncolăceşte ca un şarpe,
şi, după un sfert de ceas, se pomeneşte
bătînd, din spate, în acelaş zid de care
s'a izbit întăi, ca şi cum ar cerca, lovindu-l
din amîndouă părţile, să-l desfunde mai
curînd şi să deschidă cale dreaptă valuri-
lor viitoare. Sus, de-asupra noastră, îşi tre-
mură frunzuliţa cîţiva mesteacănî suptîri
crescuţi pe vîrfurile stîncilor. Din cotul Col-
bului intrăm în strîmtoarea fioroasă de la
Chei — gherdapurile Bistriţii. În huetul
valurilor, luptînd din răputeri, moş Va-
sile mai găseşte timp să-mi strige numele
locurilor... «Scara»: din fruntea unei scă-
firlii de piatră un brad îşi întinde ramu-
rile 'n jos ca nişte braţe, de ele s'atîrnă
plutaşii şi scapă, cînd li se sparg plutele
de stînci. În păretele din stînga «Coiful»

își vîrîtește turla-î vînată pe gangul unei văgăuni. Sus, pe Zănoaga din dreapta, arde «comoara de argint» a Bogolinului, un țuguîu ascuțit ce luminează ca o flacăară albă, și de sub el, dintr'o spin-tecătură de stînci, s'aruncă 'n jos, înspumată, frumoasa cascadă numită «Moara Dracului». Și toate minunățiile acestea trec pe dinaintea noastră cu repeziciunea lucrurilor văzute 'n vis. Eșim din prăbușiturile Cheilor. Bistrița se odihnește. Moș Vasile își șterge fruntea de sudoare. Toată figura lui e luminată de mulțumirea omului care-a luptat cu moartea ș'a biruit-o. Stă soarele 'n răscruce. Lunecăm în liniște printre păduri, pe sus se desfac poene verzi, rariști de mesteacăn alb ca tăcliile. La cîrjoiul Dohotăriei malul din dreapta se pleacă desvîlind prispe largi de pajiște sub poalele brădișului atîrnat de coastele Pietrosului. În urmă, peste norodul de măguri, în trei arcuri mari, își tae spinările pe cer munții Călimanului, cari 'nchee Carpații Moldoviî.

— Balta Fagului!

Un grind întunecos s'abate la dreapta, și eată ne 'n lumină. Suliți de aur tremură pe pînza lată, lucie, a rîului. Vîjîind

vine pe-o ripă stîncoasă Pîrăul Arămiî, — hotar, pe stînga Bistriîi, între codrii Bucovinei ş'aî noştri. Trecem vîltoarea de la gura Piscului şi strunga ostroavelor de la Cojocî, de unde se rîdică un drumeac spre schitul Rarău, şi de-acolo, prin pădure, spre minunatul podiş înflorit de la «Pietrele Doamnei» — trei turle ascuţite înfipte sus, în creasta cea mai înaltă a muntelui Rarău, pe care-a stat şi s'a adăpostit odinioară Voivodul Rareş cu domniţa lui, Elena.—Un deal rotund, îmbrăcat în brazî, se culcă 'n faţa apei. Bistriţa, cuminte, îl ocoleşte, făcînd un cot larg în dreapta pe sub coama vînată, zimţuită a Pietrosului, se lasă molcom, strîngîndu-şi undele 'ntre două ziduri de codru, şi ese 'n luminiş la cotul Liţului.

— Căldarea!

O horă de măguri desvălite prind Bistriţa la mijloc. O clipă rîul doarme, tolănit la soare, în miros de fineaţă. Incet, încet ne soarbe brădişul din fund, cotim în umbră pe la gura Pîrăului Rău, apa scade răsfirîndu-se 'n larg pe matca-î bolovănoasă, grinzile 'ncep să joace sub noi, se hîrşcie pe colţii stîncilor, şi stăm. Foşnesc valurile de jur împrejur, un clocot e rîul.

— Am pus-o de mămăligă, zice moș Vasile, scărpinându-se 'n cap . . . Dă paru, Toadere, să săltăm grinzile . . .

Dar eată c'o plută ne-ajunge din urmă. Dălcăușul își scoate iute cîrma să nu i-o rupă. Fără să vrem închidem ochii. Un trosnet ș'o zguduitură puternică. Am pornit. Pluta care ne-a izbit rămîne 'nșepenită pe-aceleași stînci.

— Dîmbu Colacului!

Un munte 'nvălit se 'nalță stog în fața noastră, Bistrița se 'ndoe frumos pe sub codri, încovrigîndu-se în jurul lui ca un șarpe ce vrea să-și muște coada. Zarea se 'nchide, se 'ntunecă din toate părțile. Numai în urma noastră se rupe-o strugă în negura de cetini: prin ea se văd în fund, măreț încondeiate pe albastrul cerului, Pietrele Doamnei, încinse de soare.

— La Cruce!

Intrăm într'o genune largă. Munții se descopăr. Privirile se odihnesc pe 'nalte poene scăldate 'n lumină. Din stînga, de sub Tarnița golașă, vine spumegînd Pîrăul Cruciî, din dreapta Bărnărelul — sclipitoare fîșie de argint. Trecem pe sub podul de lemn ce leagă cele două maluri, pe cari stau presărate căsuțele unui sat. Lunecăm

pe sub dealul Ursului, și iar năvălesc măguri din toate părțile, se mușuroesc în jurul nostru greoaie și mătăhăloase. Din clocotișul lor se 'nalță la dreapta mîndrul Barnar, în stînga Bitca lui Tîrsînă. Pîrae răpezî s'asvîrl cu vuet în Bistrița. Stînci mari, fioroase, își scot gîturile din întunericul codrilor, și s'apleacă 'n jos ca niște cămile ce vor să bea apă.

— Balta Cînelui!

Rîul face-un vîrtej spre stînga ș'amuțindu-și valurile, ce rotesc în ochiuri, adoarme subț un mal înalt de piatră. Pluta pare că stă locului, atît de 'ncet se mișcă. Moș Vasile mai bocănește 'n chingî, cearcă tăria cîrmei, și spune lui Toader să bage de seamă la cot. În mișcările, în vorba și pe figura lui se vede reculegerea, grija omului care va să stea în fața unei primejdii mari și care-și adună toate puterile pentru o luptă hotărîtoare. Și 'n adîncă, fioroasa tăcere-a cuprinsului, ne uităm la munții îmbrăcați în codru, la soare, la cerul albastru, ca și cum am căuta un semn, o prevestire de sus a soartei care ne-așteaptă. Alunecăm din ce în ce mai repede. Scîrție vîslele 'n juguri. Un grind înalt, țuguat, stă drept înaintea noastră,

din spatele lui se ridică două țancuri go-
lașe, vinete, ascuțite. Tot mai aproape, tot
mai puternic s'aude într'acolo mugetul apei.

— Toancele!

Pluta izbește 'ntr'un peș dunga șuvoiu-
lui, și repezindu-se 'n hart șterge din
fugă tarașii apărători de sub «Piatra lui
Toader», trece săgeată prin cotul arcuit
spre stînga, și intră voiniceste în groaz-
nica strîmtoare de la Toance. Un popor
de stînci se ridică din fundul rîului clo-
cotitor și sfîșie 'n zdrențe toată pînza
apei. Ca 'n bolți răsună urletul valurilor,
între înaltele maluri de piatră. De pretu-
tindenî, și tot mai multe și mai amenin-
țătoare, se năpustesc dihăniile 'n calea
noastră. Moș Vasile pare că le 'mbrîn-
cește 'n lături cu lopata, așa de voîni-
cește, așa de falnic își tae strungă printre
ele, și 'n amețitoarea iuțeală cu care tre-
cem colții și pragurile strîmtorii, bătrînul
și meșterul cîrmaciū pare-o făptură din
basme, un năzdrăvan, care-a luat pluta 'n
tălpî și zboară cu ea peste stînci. — Do-
lim la stînga. De-odată valurile tac, se
întinde Bistrița 'ntre codri. Iși întoarce
moș Vasile fața-î luminată, se uită 'n

urmă la ȧancurile Toancelor și prujind a rîs, clatină din cap.

— Hm! dihanăile naibii . . . să ne răpue și mai multe nu.

Lunecă pluta ușor pe la gura Căpriții, în stînga se 'nalță Holda descoperită, în dreapta cade perdeaua de brazi până 'n marginea apei. În urma noastră soarele se lasă pe zarea Barnarului. Lungi cărări de văpae tremură pe trîmba de oțel a Bistriții. Pale de umbră se lătesc pe măguri; focuri clipesc în depărtări. Dălcăușul își aprinde luleaua, și 'ngîină 'ncetișor o doină haïducească . . .

«Sub poale de codru verde
Mititel foc mi se vede,
Mititel și potolit,
Tot de voînici ocolit» . . .

Eșim în larg. Cîrmaciul împlîntă adînc lopată 'n valuri: se 'ntoarce pluta 'n loc, și prinde la mal, în vatra Broștenilor.

A doua zi plecăm păn' a nu răsări soarele. Treceam pe sub pod și scăpătăm în arcul ce se 'ndoaie la stînga. Pe sus tivește poalele Hărăoei șoseaua care duce, peste muntele Scărișoara, la Fălticenî. De-o parte și de alta a rîului se 'ntinde mîndra așe-

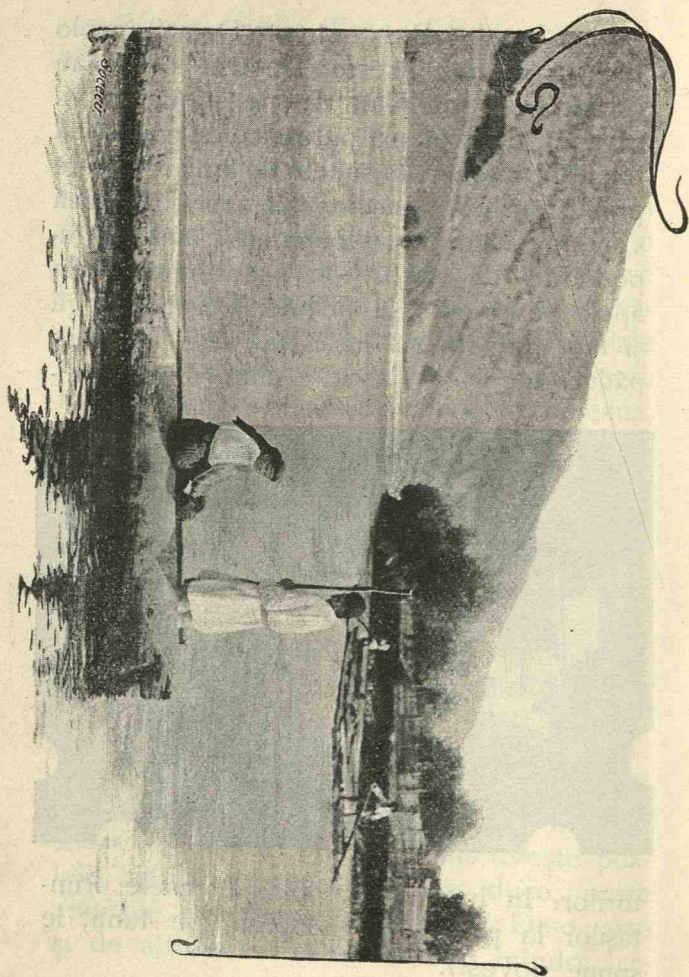

zare a satului Broșteni. — De-acî încolo Bistrița se îmblînzește. De trei orî și-aû rîdicat Carpații falangele de stîncî în po-triva ei, de trei orî puternicele-î valurî aû trecut biruitoare, în sunete de fanfară, peste prăbușiturile urieașelor zăgazurî. Falnică s'așterne-acum între bogatele-î malurî, îm-podobite de sate. De pretutindenî vin apele văilor să i se închine. Tot mai largă și mai liniștită se lasă de vale. Printre pădurî tace, ca s'asculte cîntecul privighi-

torilor. În luminișurî, chiamă casele frun-tașilor la prund și, noaptea, pe lună, le spune povești.

Din jos de Cărpiniș Bistrița-și tae cale dreaptă până'n livezile Mădeiuului. Soarele răsare punînd cununî de aur pe creștetele codrilor. În urma noastră, pe măgurile depărtate, se văd bungetele de brădet, îngrind zarea ca o arătură proaspătă. Priveliști fermecătoare, cari nu se pot spune cu vorbe, se deschid de pretutindenî, și fug, alunecă fantastic în dărătul nostru, și altele vin, și cele cari vin ni se par și mai fermecătoare. De pe plută, din goană, ochii noștri beaă cu nesaț frumusețile acestea, cari curg și nu se mai sfîrșesc, și ne pare rău că nu le putem lua, să le ducem cu noi și să le-arătăm lumii, așa cum le vedem acum, în lumina, în măreția și'n liniștea asta dumnezească, și să spunem celor cari nu le cunosc, și nu ne știu: Eată țara noastră!... Atunci ar înțelege de-o-dată — ca bătrîniî de pe zidurile Troei la vederea frumoasei Elena — de ce s'aū dat atîtea lupte ș'atîta sînge s'a vărsat pentru «bucățica asta de pămînt».

Pe-o largă deschizătură în munții din dreapta își așterne Borca mîndrele-î gospodării. Din fund aleargă pîrăul, sărînd

peste 'nalte zăgazuri de stînci, s'aducă Bistriții-stăpîne prinosu-î de unde. În stînga se 'ntinde Sabasa 'ntre două dealuri descoperite, o linie ferată cară buștenii din codru. Pe maluri sînt schele de plute, ș'un pod peste rîu. — Din vale de Fărcașa, între Bîtca Frumosului și Runcu Popeștilor, Bistrița o rătează de fugă, aruncă pluta peste praguri, plesnind-o de apă, și ast-fel în jocuri și cîntece de valuri, întră în ținutul Neamțului; leit în zale de oțel zorește Dreptul pe sub coastele Zahornii, zburbindu-și coama-î de argint s'azvîrle Calul peste scările Cernegurii, și-î ies în cale la hotar. Se bat nahlapii de grinzî, în tact scîrție cîrma de la spate; ca o suveică alunecă pluta pe sub bolți de meseacănî. Pe malul drept, în vatra Călugărenilor se 'nalță o namilă de stîncă — «Piatra Teiului». Ci-c'a vrut dracu o dată să iezească Bistrița, și, rupînd un hărtan din Ceahlău, l'a luat de-a fedeleșu și s'a pogorît cu el în puterea nopții, dar pe vale l-a prins cîntarea cocoșilor, ș'a zbughit-o aghiută, lăsînd stana 'n bătătură, de s'au crucit oamenii cînd au văzut-o adouazi. Cotim la dreapta pe sub podul de la gura Largului, și de-o dată ni se deschide 'na-

inte minunata priveliște a Ceahlăului. Singur și posomorît, trufaș stăpînitor peste-un popor de munți, ce par pe lîngă dînsul mușuroae, înălțîndu-și creștetu 'n cer, scărmanînd norii în raghila de stînci înfipite pe fruntea-î pleșuvă, mîndrul urieaș farmecă rîul, cu puterea măreției lui, și-l face să-și uite drumul și dorul de cîmpie.

De pe la nămezi pănă'n scăpătatul soarelui ne poartă Bistrița tot pe lîngă el, — pleacă ea uneori, hotărîtă să nu se mai întoarcă, și iar se răsgîndește, și vine mai aproape, aciură vrăjită pe sub poalele lui,

rotindu-se 'n loc, scuturîndu-și platoșa-î strălucitoare, aci suspinînd din adînc, aci privindu-l lung, strigîndu-l, dînd freamăt pădurilor cu glasu-î de valuri. — Intr'un tîrziu își ia de seamă, și pleacă mînioasă, vorbește singură, se bate de maluri, urlînd s'aruncă toată, cît îi de lată, peste înaltele praguri de la Bicz și de la Lunca Strîmbului. Nălucesc pe tăpșane căsuțele satelor, prin văi herăstrae, din întunecimî de codru răsar mărețe vechile mînăstiri: «Pîngărații», «Bisericanii», castel fantastic pe vîrfurile uneia măguri, și mai în vale «Bistrița» după o perdea de plopî. Înainte, Bîtea Doamnei s'abate la stînga și ne-arată orașul — cel mai frumos oraș de munte al Moldovii — culcat între două străji înalte : Petricica și Cozla.

La asfințitul soarelui sîntem în Piatra. Pămîntul umblă cu noi. Ceahlăul, ridicîndu-și falnic fruntea peste grinduri, ne privește încă din negurile depărtării.

Valea Prutului

Din cel din urmă arc al Carpaților, de sub poalele Călimanului, se lasă pe coasta despre răsărit a țării, un lung șir de coline, cari merg — rîdicîndu-se și culcîndu-se ca valurile unei mări — până 'n cătările Dunării. Pe la căpătăiul acestor dealuri — frumoasele și roditoarele dealuri ale Moldovii — se 'ndoe Prutul în șerpuiрі mări, așternut ca pe întinsul unei stepe. Isvorît de departe, din Carpații Galiției, rîul vine tulbure la hotarele noastre, sparge măgurile Mamorniții, și-și împinge apa-і gălbue, lină, fără nici o încrețitură, în lunca largă ce se desface de la Cotul Boianului în jos.

Tăcut, posomorît, mîncîndu-și mereu malurile-і nisipoase, uneori părăsindu-le și

căutîndu-și o albie nouă pe lășăturile șesurilor, curgînd, mai în toată lungimea lui, în cîmp deschis, între maluri joase, rupte, pustii, arare-orî umbrite de cîte-un zăvoiî de sâlciî, de cîte-un petecuț de dîmbravă, Prutul n'are nimic din frumuseța rîurilor ce 'nveselesc pămîntul țării noastre. În totdeauna apele mari — «dumuri cari merg singure» — aî atras așezările oamenilor pe țarmurile lor. Pe ele se 'nșiră toată strălucirea și toată istoria lîmei. Prutul e rîul pe-ale căruî țarmuri n'a înflorit nici un oraș, și, din cîte scaldă pămîntul romînesc, e singurul, pentru care blîndeale doîne ale poporului n'aî găsit nici-o vorbă de bine. Îî tristă și la vedere apa lui lată, molîe, vecînic întunecată, triste sînt și amintirile pe cari ni le deșteaptă, triste sînt și văile pe cari le străbate, și puținele așezări ce-î caută 'n cale, retrase mai toate pe dîlme, de frica răvărsărilor. Pe-aici s'aî răpezit pustiitoare puhoale de barbari asupra Europiî, pe-aici aî străbătut Huniî în cîmpiile Panoniei, spulberînd vetrele din văile Carpaților, lăsînd siliștile albite de oase, ca un potop năprasnic gonînd din calea lor stărîmăturile noroadelor, ș'împrăștiîndu-le pe vîrfurile cele

mai înalte ale munților. De sute de ori
aū năvălit prin vadurile Prutului oardele
Tătarilor flămînde de prăzi... În șuerul
crivățului ce culcă 'n valuri pădurea de
papură crescută pe rîu, grănicerul nostru
ascultă noaptea zăngănit de arme și vaete
de moarte. Știe el bine că dincolo e o
bucată răsluită din trupul Moldovii, știe
că cei cari trăesc și plîng acolo sînt frații
lui, și cu toate astea, privind uîtit pe apa
Prutului, își năbușe dorul, ș'un cîntec amar
și plin de blesteme îi scapă de pe buze:

«Prutule, rîu blestemat,
Făce-te-ai adînc și lat,
Mal cu mal nu se zărească,
Glas cu glas nu se lovească,
Ochiu cu ochiu nu se 'ntîlnească;
Dușmanii țării, de-or trece,
La cel mal să mi se 'nece,
Iar tu 'n valurile tale
Să-i tot duci, să-i duci la vale
Până'n Dunărea și 'n Mare!... »

Lăsăm în urma noastră Herța, unde s'a născut nemuritorul Asachi, Darabani, Rădăuții, târgușoare rîdicate pe dealuri, de-a lungul rîului, ș'ajungem pe 'noptate în Ștefănești, cea mai veche și mai de frunte așezare de pe Prut, întemeiată de Ștefan cel Mare, ca să stea strajă 'n calea oștilor ce se purtau mereu pe valea asta, între Dunăre și Hotin. Orașelul e așternut pe poalele unui deal acoperit de vii și de livezi. O măgură stîncoasă își împinge coastele-î vinete până 'n marginea rîului, care mai în jos scapă din albie, prin stușiul de sălcii, și presară bălți și viroage pe șesul întins și neted al Bașeuului. De la Ștefănești drumul se 'ndoaie peste frumoasele dealuri culcate între valea Jijiei și valea Prutului. Păduri de stejar îmbracă tăpșanele, de jur împrejur se văd în depărtări, peste sclipitoarele oglinzi ale iazurilor, întinderi nemărginite de holde și de fînețe, legănate 'n ondulații dulci, largi, odihnitoare. La Tabăra Mînăstirii, în apropiere de Bivolari, rămășițele vechilor tăbii ale Eteriștilor ne amintesc cele din urmă zile de groază și de durere, prin cari-a fost să mai treacă mult încercata noastră țară.

Ne lăsăm pe coama descoperită a unei coline. Din dreapta, Jijia, îmbucînd apele Meletinului, scaldă ogoarele ce se răzoresc pe luncă. În stînga Prutul şerpueşte în desişuri de trestie şi de lozii. Cătră apus, în fund, se rotunjesc pe poalele cerului ramurile răşchirate ale dealului Catelina, ce-şi ridică trunchiul din mijlocul vestitelor podgorii ale Cotnarilor. Străbatem tîrguşorul Sculenî aşternut pe malul plecat al Prutului, în faţa Sculenilor din Basarabia, trecem pe sub zidurile castelului de la Stîncă, aşezat în mijlocul unui parc întunecos pe creştetul unei măguri, şi pe la toacă sosim în Ungheni. Un pod de fier leagă cele două ţărături ale Prutului, şi cele două căi ferate: a Romîniei ş'a Rusiei. De-aici luăm trenul, şi peste-un ceas sîntem în Iaşi.

Frumosul oraş, care-a fost, timp de trei veacuri, capitala Moldovii, se 'ntinde pe coastele răvărsate spre miazăzi ale dealurilor «Copoul» şi «Sorogariî». În spate, un arc de măguri acoperite de codru se înalţă din lunca Prutului şi-l apără de crivăţ. În faţă, peste valea Bahluiului ş'a Ni-

colinii, se ridică un alt şir de măguri, unele 'mpodobite cu vii şi cu grădini, altele desvălite, odihnind vederea pe paşiştea lor verde, întinsă, luminoasă. Pe costişele lor răsar vechile mînăstiri: Cetăţuia, Galata, Frumoasa, Bîrnova, cu ruini de palate, sub zidurile cărora dorm atîtea amintiri de glorie şi de suferinţă, din învăluitul şi mult zbuciumatul trecut al laşilor. — Cuprins cu ochii de sus, de pe Răpedea, oraşul îţi înfăţişează una din cele mai frumoase privelişti. Biserici, case, străzi, curg toate de vale, nălbînd, cu minunata lor cascadă, răvărsarea celor două dealuri, din creştet până 'n poale. Ce păcat că nu-î, în locul Bahluiului, o apă mai mare!... Să treacă Bistriţa pe-aici, n'ar fi pe lume-o aşezare de oraş mai mîndră şi mai fermecătoare. — Incep umbrele să se lungească. Soarele-şi împrăştie cele din urmă raze pe turlile bisericilor. Mă scobor încet pe strada largă, liniştită, ce spintecă oraşul din zarea Copoului până în valea Socoliî. Trec pe lîngă grădina publică, aşternută 'n stînga pe podişul măguriî, şi pe lîngă măreţul palat al Universităţii, — de-o parte şi de alta, în mijlocul curţilor cu parcuri în fund, se 'nalţă

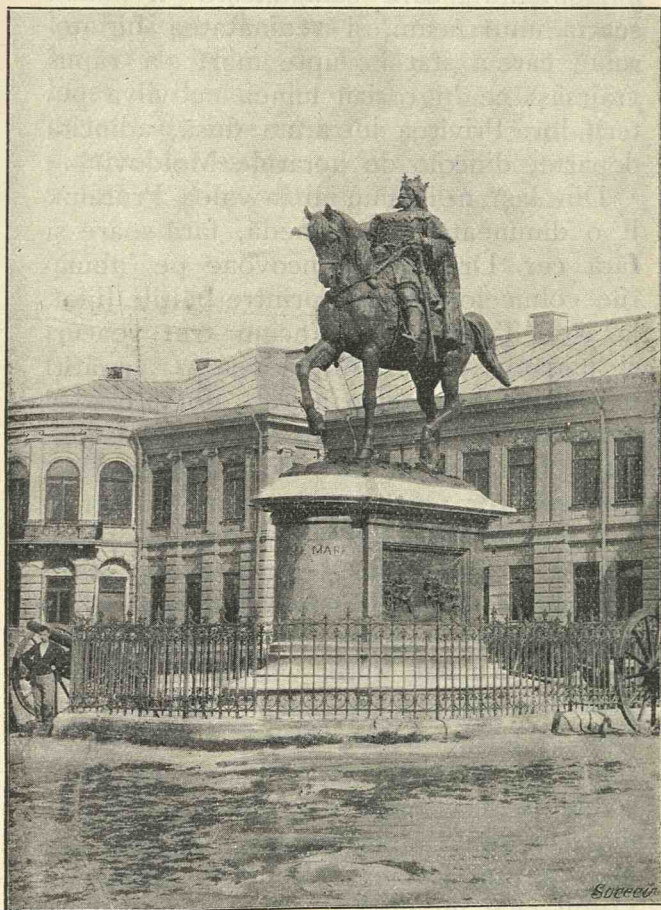

« Trei-Ierarhi ».

case mari, bătrânești, a căror vechime și strămoșască simplitate îți duc gândurile departe, în lumea care-a strălucit odinioară, la vieața povestită prin cronică. Parcă te-aștepți să vezi eșind, pe balcoanele 'mbrăcate 'n ederă, chipuri de voievozi cu barba albă, domnițe palide, visătoare, în rochiile lungi de mătăasă, și logofeți, și vornici, cîrmuitorii țării de pe vremuri. — In vale, lîngă Mitropolie, se ridică, reînnoită de curînd, biserica sfinților Trei-Ierarhi, durată de Vasile Lupu. Zidită toată 'n piatră, cu sveltele-i turlă, în minunata-i horbotă de sculpturi, amintește mîndra podoabă a Curții de Argeș.

Mă opresc în fața statuei lui Ștefan cel Mare. Soarele-a asfințit. Incep să se aprindă felinarele. Treptat zgomotele orașului se depărtează, se sting. In evlavia acestei liniști, falnicul Voivod, călare, cu coroana pe cap și sceptrul întins, cum trage frîul cu stînga ș'apasă picioru 'n scară, desfăcîndu-și pieptul de sub manta-i de bronz, pare că s'a oprit dinaintea palatului, în răstimpul a două bătălii, să cuvînteze sfetnicilor țării. In ținuta, pe chipul și 'n gestul lui e mîndria gravă

Statuea lui Ștefan cel Mare.

a Domnului, care cumpănește 'n mînă-î
soarta unui neam, și seninătatea biruito-
rului, care-a stat în lupte mari ș'a răpus
vrăjmași ce 'ngroziau lumea cu vîlva pu-
terii lor. Privirea lui arată dusă, adîncită
departe, dincolo de hotarele Moldovii...

Din Iași ne lăsăm iar în valea Prutului.
E o dimineață rece, umedă, fără soare și
fără cer. Drumul se 'ncovoae pe 'nbină-
rile colnicelor, și ese, printre bălțile Jijiei,
la satul Țuțora, unde acum trei veacuri
și jumătate boerii Moldoveni, răsvrățiți
în potrivea lui Ștefan al VII, domn crud și
asupritor, aū năvălit într'o noapte asupra
lui și l-aū ucis în cort. Pe-atunci era aici
pod stătător peste Prut, și vad de oști, și
cea mai deschisă trecătoare între Moldova
de jos și Basarabia. — Intr' amurg sosim
la Stănilești, satul istoric, care-a văzut
sfărîmîndu-se 'n cîteva ceasuri urieașul plan
al lui Petru cel Mare, visătorul unei îm-
părății împînzite din pustietățile Volgăi
păn' în fermecătoarele maluri ale Bosfo-
rului. Incă două zile de 'ntinsoare pe lunca
scrijălată de viroage a Prutului, și eșim în
larg, în fața Brateșului, unul din cele mai
mari și mai frumoase lacuri ale Romîniei.
Prutul face un țancuș adînc în pămîntul

nostru, apoi se 'ndoaie la stînga, încunjură
lacul, și se descarcă 'n Dunăre sub dum-
brava de sălcii de lîngă tîrgușorul Reni.
Incet se desfac din ceață coșuri de fabrici,
turnuri de biserici, catarguri de corăbiî, —
puternic și strălucitor orașul Galați răsare,
se înalță din valurile fluviului-rege.

Țara. Poporul.

Dunărea, Marea, Carpații și Prutul —
eată cele patru hotare cari 'ngră-
desc pământul Țării Românești.

Am fost trăit, pe vremuri, în graniți
mai largi. S'aũ fost învîrtit, pe vremuri,
paloșele sclipitoare ale Voivozilor noștri
și peste Carpați și peste Prut. Dar s'aũ
vărsat încoace înecuri de potop, neamuri
pe neamuri s'aũ împins, — noroade, ce
nu le mai încapea lumea, aũ curs mereũ
peste noi, ș'a trebuit — ca să putem trăi —
să ne mai strîngem țara, și de la miază-
noapte și de la răsărit.

Aduși în Dacia de împăratul Traian,
rămași aici, în urma celei mai vajnice lupte
ce-aũ văzut timpurile vechi, am păstrat în
sîngele nostru vitejia acelor două popoare

marî din cari ne tragem, și nu odată, în zbuliumul atîtor veacuri, ne-am arătat urmașii vrednici și ai legionarilor biruitori, cari-au vînzolit lumea ș'aau abătut codrii ca să răsbată în cetatea lui Decebal, și ai urieașilor învinși, cari, ne mai putîndu-se apăra, și-aau dat o moarte așa de măreață și de tragică în flăcările Sarmisegetuzei. De-atunci au trecut aproape două mii de ani. Multe războaie am avut și multe nenorociri ne-au călcat în vremea asta. Vijeliu cumplice-au trecut peste noi, la toate-am ținut piept, și nu ne-am dat, ș'aici am stat. — Ca trestia ne-am îndoit sub vînt — dar nu ne-am rupt.

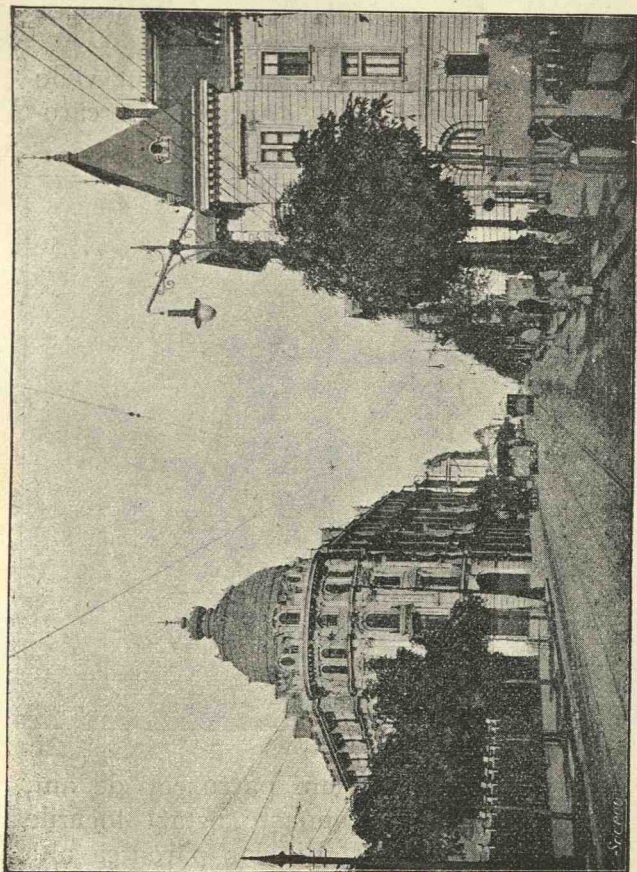
Ș'am rămas stăpîni pe moșioara noastră. Știe numai bunul Dumnezeu cu cît sînge ne-am plătit noi pămîntul acesta, scump tuturor Romînilor, — scump pentru frumusețile și bogățiile lui, scump pentru faptele mărețe și înălțătoare cari s'au petrecut pe el.

Odihnească 'n pace gloriosul Ștefan, că n'au fost spuse 'n deșert cuvintele mîndre și 'nțelepte, pe cari ni le-a lăsat cu limbă de moarte: «Dacă dușmanul vostru ar

cere legăminte rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui, de cît să fiți privitori împilării și ticăloșiei țării voastre. Domnul părinților voștri însă, se va îndura de lacrimile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cineva, carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în voînicia și puterea de mai înainte.»

Din strașina munților, ce 'nalță marginea țării de la Severin până la Doro-hoiu, rîuri frumoase, dătătoare de viață, și nenumărate pîrae se despletesc, în cărări de argint, peste 'ntinsele șesuri ale Valahiei, și printre dealurile blînde ale Moldovii. Singură cîmpia Jalomiții s'așterne tăcută, netedă, uscată — vast ostrov însetat, în mijlocul atîtor ape ce 'mpodobesc pămîntul Romîniei. Doarme sub șuerul vînturilor deșertul larg, nemărginit al Baraganului. De miî de anî visează rîuri limpezi și lacuri sclipitoare: în zilele senine de vară, visu-î se răsfrînge 'n undele aerului, și 'ngîină peste lanurile și bălăriile uscate ale pustiului acele ape vrăjite, amă-

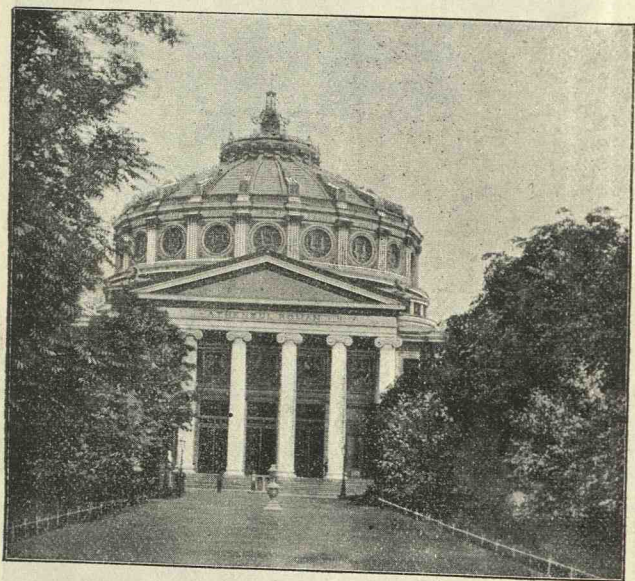

Bulevardul «Carol».

gitoare, ale «mirajelor», așa de frumos numite de popor «apa morților».

Călătorii străini, cari-aū străbătut văile Romîniei pe drumuri hrintuite, în căru-

tele de poștă de-acum patruzeci de ani, cu greu ar mai cunoaște astăzi locurile pe unde-aū umblat. Li s'ar părea că altă țară s'a pus între Carpați și Mare. Și'ntr'adevăr o țară nouă s'a rîdicat de-atunci

în răsăritul Europei. Moșia lui Mircea ș'a lui Ștefan, libera și mândra Românie de azi ne mai crescînd în lături, a trebuit să crească'n sus, și saltă zi cu zi — o saltă puterea tinereții și setea de lumină! — Din hotar în hotar, în lung și'n lat, o

prind acum, ca'ntr'o rețea, șosele netede, pietruite, și linii ferate, înșirînd pe firele lor orașele 'nfloritoare și sutele de fabrici, ce scot la lumină bogățiile țării.

Astăzi capitala noastră, care-a stat pi-

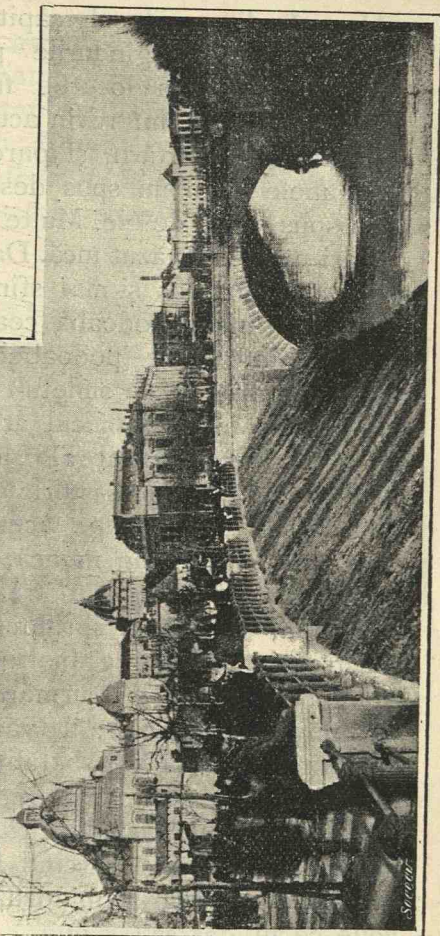
tită prin munți atâtea veacuri, sporește — sigură și puternică — în mijlocul câmpiei dunărene, ridicând palat lângă palat, pe unde-și păștea odinioară turmele legendarul Bucur. Și largi își deschid acum porțile altarele luminii, — treptat poporul se înviorează, se deșteaptă la o viață de pace și de muncă roditoare.

În fața scundelor și săracăcioaselor chilii, unde-acum optzeci de ani dascălul Lazăr pune în mîna copiilor cea dintîi carte romînească, se'nalță falnic palatul Universității, iar pe locul acela sfînt s'aû aşezat trei statui: Eliade, Mihaî Viteazu, Gheorghe Lazăr, — poetul, eroul, și apostolul.

Două mari bulevarde tae'n cruciş oraşul. Dîmbovița se minunează de strălucirea și mîndreța'n care se desfac malurile ei, ascunse până mai dăunăzi sub rădîuri de sălcii.

Pe cheiul Dîmboviței.

De-aici, din mijlocul capitalei zgomo-
toase, îmi întorn gândurile pe unde-am
umblat. Multe din locurile frumoase, pe
cari le-am văzut, îmi revin acum, învăluite
în farmecul depărtării, și parcă mă doje-
nesc, unele că n'am spus destul, altele că
n'am spus nimic de ele. Multe vor fi iarăși,
pe cari nu le-am văzut încă. Dar ceea-ce se
rîdică mai luminos și mai sfînt în mijlocul
amintirilor mele, podoaba cea mai aleasă
și mai mîndră ntre podoabele țării, este
poporul romînesc. În sufletu-î larg, nespus
de duios, lămurit în focul atîtor suferinți,
am găsit isvorul curat al frumozelor lui
cîntece și înțelesul istoric al trăinicieii
și stăruinții noastre pe acest pămînt. În
marea lui putere de muncă, de luptă, și
de răbdare, în mintea lui trează și'n inima
lui caldă, am găsit sprijinul speranțelor
noastre și deslegarea înaltei chiămări a
neamului nostru. — Il urmăresc cu gîndul
de-alungul veacurilor, îl văd cu pîeptul
desvălit în zloată și'n bătălii, muncind ca
să plătească dările țării, luptînd ca să-și
apere pămîntul, căzînd și rîdicîndu-se iar,
murind în șes și renăscînd în munți, pu-
rura tînăr, purura mîndru, cu toate ne-
voile ce-aū dat să-l răpue, — și mă'ntreb :

ce popor a avut pe lume o soartă mai aprigă și mai zbuciumată, ce neam de oameni a stat mai viteaz și mai întreg în fața atîtor dureri!

Unde, unde-ar fi ajuns el astăzi, dac' ar fi fost lăsat în pace! . . .

«O lacrîmă-î tremură 'n glas, și graiul lui e un suspin», zice Michelet, vorbind de poporul Român.

În adevăr, suferințele acestea aū pus o blîndeță divină pe figura țaranului nostru. Inima lui e plină de milă pentru cei nenorociți, și limba lui e dulce și plină de mîngîieri.

Cîtă gingășie e în cîntecul cu care-și adorm țărancele copiii:

«Nani, nani, puișor» . . .

Și cu ce vorbe sfășietoare, adînci ca și durerea din care-aū isvorît, își petrec morții la groapă :

«Dragile mamei sprincene,
Cum o să fiți buruene!
Dragii mamei ochișori
Cum o să vă faceți flori!» . . .

Intr'o țară așa de frumoasă, c'un trecut așa de glorios, în mijlocul unui popor atât de deștept, cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie, și cum să nu-ți rîdicî fruntea, ca falnicii strămoși de odinioară, mîndru că poți spune : «Sînt Român!»

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
1. Porțile de fier	1
2. Turnu-Severin	4
3. Corbul. Hinova	8
4. Ostrovul Mare. Ruini	10
5. La Calafat	12
6. Desa	14
7. Gura Jiului. Bechetul. Celeiul	16
8. Siliștioara	19
9. Islazul	21
10. Turnu-Măgurele	25
11. Zimnicea	27
12. Giurgiu. Călugărenii	29
13. Intre țărmurile noastre	35
14. Podul de peste Dunăre	40
15. Brăila	43
16. Galați	48
17. Tulcea	54
18. Sulina	57
19. Insula Șerpilor	61
20. Constanța	64
21. Pe Colibași	73
22. La umbră	78
23. Valea Motrului	81
24. Mănăstirea Tismana	85
25. Tîrgu-Jiu	91
26. Pe Valea Jiului	95
27. Pe înălțimile Păringului	102
28. Pe coama Mohorului	107

	Pag.
29. In Novaci	110
30. Mănăstirea și peștera Polovraci	114
31. In Vâlcea	119
32. Pe cheia Bistriții	125
33. Râmnicu-Vîlcii, Valea Oltului	128
34. La Cîineni	138
35. Pe Argeș. Curtea de Argeș	141
36. Cîmpulung	148
37. Rucăr. Dîmbovicioara	150
38. Tîrgoviștea. Ruinele	155
39. Pe Ialomița. De la Tîrgoviștea la Petroșița	161
40. Prin Cheia Tătarului la schitul Peștera	165
41. Pe Obîrșia. La Omul. Pe valea Cerbului	169
42. Pe Valea Prahovei: Predeal, Azuga, Bușteni, Sinaia	174
43. Cîmpina. Valea Doftanei, Slănicul Prahovei	183
44. Valea Teleajenului	188
45. In munții Buzeului. Siriu	191
46. Meledic	194
47. Muntele Penteleu. Mănăstirea Găvanu	198
48. In Râmnicu-Sărat	202
49. In Vrancea	207
50. In munții Bacăului	214
51. In munții Neamțului	219
52. In munții Sucevi	238
53. Pe plută (de la Dorna la Piatra)	242
— Valea Prutului	259
— Țara. Poporul	270

